Landes-Regierungs-Blatt

für das

Krakauer Verwaltungsgebiet.

Jahrgang 1856.

Erste Abtheilung.

XLIV. Stück.

Ausgegeben und versendet am 15. November 1856.

DZIENNIK RZĄDU KRAJOWEGO

dla

OKRĘGU ADMINISTRACYJNEGO KRAKOWSKIEGO

Rok 1856.

Oddział piérwszy.

Zeszyt XLIV.

Wydany i rozesłany dnia 15. Listopada 1856.

190.

Kaiserliches Patent vom 8. October 1856,

(Reichs-Gesetz-Blatt, XLVI. Stück, Nr. 185, ausgegeben am 17. October 1856),

wirksam für den ganzen Umfang des Reiches,

womit, in Ausführung des Artikels X des Concordates, über die Eheangelegenheiten der Katholiken im Kaiserthume Oesterreich, in soweit sie dem Bereiche der bürgerlichen Gesetzgebung angehören, ein neues Gesetz erlassen, und festgesetzt wird, daß dasselbe mit dem 1. Jänner 1857 seinem vollen Inhalte nach in Wirksamkeit zu treten habe.

Wir Franz Joseph der Erste,

von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich;

König von Hungarn und Böhmen, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmatien, Kroatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Illirien, König von Jerusalem ꝛc.; Erzherzog von Oesterreich; Großherzog von Toskana und Krakau; Herzog von Lothringen, von Salzburg, Steyer, Kärnthen, Krain und der Bukowina; Großfürst von Siebenbürgen; Markgraf von Mähren; Herzog von Ober- und Nieder-Schlesien, von Modena, Parma, Piazenza und Guastalla, von Auschwitz und Zator, von Teschen, Friaul, Ragusa und Zara; gefürsteter Graf von Habsburg und Tyrol, von Kyburg, Görz und Gradiska; Fürst von Trient und Brixen; Markgraf von Ober- und Nieder-Lausitz und in Istrien; Graf von Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg ꝛc.; Herr von Triest, von Kattaro und auf der Windischen Mark; Großwojwod der Wojwodschaft Serbien ꝛc. ꝛc.

Um die Vorschriften des bürgerlichen Rechtes über die Ehen der Katholiken mit den Anordnungen der katholischen Kirche in Einklang zu setzen, haben Wir, in Folge Unseres Patentes vom 5. November 1855 (Nr. 195 des Reichs-Gesetz-Blattes *) und in Ausführung des Artikels X Unserer, mit dem heiligen Stuhle getroffenen Vereinbarung, nach Vernehmung Unserer Minister und Anhörung Unseres Reichsrathes, beschlossen, über die Eheangelegenheiten Unserer katholischen Unterthanen, in soweit sie dem Bereiche der bürgerlichen Gesetzgebung angehören, das nachstehende Gesetz (Anhang I) für den ganzen Umfang Unseres Reiches zu erlassen, und verordnen zur allgemeinen Darnachachtung, wie folgt:

Artikel I.

Mit dem 1. Jänner 1857, an welchem Tage die geistlichen Ehegerichte, da, wo sie bis jetzt nicht bestanden, ihre Wirksamkeit beginnen werden, tritt auch dieses Gesetz, seinem vollen Inhalt nach, in Wirksamkeit.

*) Landes-Regierungs-Blatt für das Krakauer Verwaltungsgebieth, Jahrgang 1855, erste Abtheilung, XLIII. Stück, Nr. 209, Seite 509.

190.

Cesarski Patent z dnia 8. Października r. 1856,

(Dziennik Praw Państwa, Część XLVI, N. 185, wydana dnia 17. Października 1856),

obowiązujący w całém Państwie,

mocą którego, w przeprowadzeniu artykułu X konkordatu, co się tyczy spraw małżeńskich katolików w Cesarstwie Austryackiém, o ile takowe do zakresu prawodawstwa cywilnego należą, nowa ustawa wydaną, a oraz ustanowioném zostaje, iż ta wedle zupełnéj treści swéj wejść ma w wykonanie z dniem 1. Stycznia 1857 r.

My Franciszek Józef piérwszy,

z Bożéj łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Sławonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi, Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki Książę Toskany i Krakowa; Książę Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książę Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książę Górnego i Dolnego Szlaska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświęcima i Zatora, Cieszyna, Fryjulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga i Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski; Książę Trydentu i Bryksenu; Margrabia Górnéj i Dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryjestu, Kattary i na Marchii Windyjskiéj; Wielki Wojewoda Województwa Serbii i t. d. i t. d.

Chcąc przepisy prawa cywilnego co do małżeństw katolików w zgodność wprowadzić z ustawami Kościoła katolickiego, postanowiliśmy w skutek Patentu Naszego z d. 5. Listopada 1855. r. (Nr. 195 Dziennika praw Państwa*), tudzież w wykonaniu artykułu X Naszéj konwencyi zawartéj z Stolicą Świętą, po wysłuchaniu Ministrów Naszych i zasięgnieniu zdania Naszéj Rady Stanu, w przedmiocie spraw małżeńskich Naszych poddanych katolickich, o ile takowe należą do zakresu prawodawstwa cywilnego, wydać następującą ustawę (dodatek I) dla całéj objętości Państwa Naszego, i rozporządzamy do powszechnego przestrzegania, co następuje:

Artykuł I.

Z dniem 1. Stycznia 1857, w którym działalność swą rozpoczną sądy małżeńskie duchowne tam, gdzie takowe dotąd jeszcze nie istniały, wchodzi w życie także ustawa niniejsza w zupełnéj swéj osnowie.

*) Dziennik Rządu Krajowego dla Okręgu Administracyjnego Krakowskiego, r. 1855, Oddział pierwszy, Zeszyt XLIII, N. 209, stron. 509.

Die in einigen Theilen Unseres Reiches durch Unsere Patente vom 16. Februar *) und 3. Juli **) 1853, Nr. 30 und 129 des Reichs-Gesetz-Blattes, aufrecht erhaltenen nichtkatholischen kirchlichen Ehegerichte sind jedoch, bis weitere Bestimmungen erfolgen werden, durch die §§. 56 und 57 dieses Gesetzes nicht gehindert nach den für sie bestehenden Vorschriften und Rechtsgewohnheiten vorzugehen.

Artikel II.

Die weltlichen (Civil- und Militär-) Gerichte haben, vom Tage der beginnenden Wirksamkeit dieses Gesetzes an, die Vorschriften desselben bei den ihnen dadurch zugewiesenen Verhandlungen zur Richtschnur zu nehmen. Es sind aber hierbei die in diesem Patente rücksichtlich der vor dem 1. Jänner 1857 geschlossenen Ehen der Katholiken enthaltenen näheren Bestimmungen zu beobachten.

Artikel III.

Die Strafen und Rechtsnachtheile, durch welche die Uebertretung der in diesem Gesetze aufgestellten Eheverbote geahndet wird, haben auf Ehen, welche vor dem 1. Jänner 1857 geschlossen worden sind, keine Anwendung, sondern es ist wegen der Ubertretungen, welche bei der Eheschließung etwa begangen wurden, nach den bisherigen Gesetzen vorzugehen. Ausgenommen sind jedoch die Bestimmungen des §. 34, welcher auch für die unter der Herrschaft des bürgerlichen Eherechtes geschlossenen Ehen Geltung hat.

Artikel IV.

Uiber die Giltigkeit jener Ehen, welche unter der Herrschaft des bürgerlichen Eherechtes geschlossen, aber bereits vor der Wirksamkeit dieses Gesetzes durch den Tod getrennt worden sind, ist auch fernerhin von den weltlichen Gerichten und nach den bisherigen Gesetzen zu entscheiden, und die Rechtswirkung solcher Urtheile ist nach denselben Gesetzen zu bestimmen.

Artikel V.

Hinsichtlich der Ehen, welche von dem weltlichen Gerichte ungiltig erklärt worden sind, dauern zwar die Rechtsfolgen fort, welche nach dem bisherigen Gesetze aus einem solchen Urtheile hervorgehen; wenn aber das Hinderniß, auf dessen Grunde die Ungiltigkeit ausgesprochen wurde, dem Kirchengesetze fremd ist, so darf vor Ableben des anderen Theiles, unter der im §. 35 ausgedrückten Strafe, ein Katholik gar nicht, und ein nichtkatholischer Christ nur mit einer nichtkatholischen Person eine neue Ehe schließen.

Artikel VI.

Ehegatten, deren vor der Kirche giltige Ehe von dem weltlichen Gerichte für ungiltig erklärt worden ist, bedürfen zu ihrer gesetzmäßigen Wiedervereinigung keiner neuen

*) Landes-Regierungs-Blatt für das Kronland Galizien und Lodomerien, Jahrgang 1853, erste Abtheilung, X. Stück, Nr. 31, Seite 122.

**) Ebendaselbst, XXIX. Stück, Nr. 130, Seite 430.

Wszelako niekatolickie sądy małżeńskie kościelne, utrzymane w niektórych częściach Państwa Naszego mocą patentów Naszych z dnia 16. Lutego*) i 3. Lipca**) 1853. r. Nr. 30 i 129 Dziennika praw Państwa, aż do chwili dalszych postanowień, nie będą z powodu §§. 56 i 57 niniejszéj ustawy doznawać żadnéj przeszkody w działaniu swém wedle istniejących dla nich przepisów i zwyczajów prawnych.

Artykuł II.

Sądy świeckie (cywilne i wojskowe) winne będą, z dniem wstąpienia w działalność niniejszéj ustawy, za prawidło uważać przepisy jéj w rozprawach w skutek téjże im przekazanych. Przytém atoli przestrzegać należy bliższych postanowień, w niniejszym Patencie umieszczonych co do małżeństw, między katolikami przed 1. Stycznia 1857 r. zawartych.

Artykuł III.

Kary i niekorzyści prawne, któremi karcone będzie przestępstwo zakazów małżeńskich, w niniejszéj ustawie skreślonych, nie znajdują bynajmniéj zastósowania do małżeństw przed 1. Stycznia 1857 r. zawartych, lecz z powodu przestępstw jakieby przy zawarciu małżeństwa popełnione zostały, postępować należy wedle ustaw dotychczasowych. Wyjętemi są jednak postanowienia §. 34, który zastósowanie znajduje także i do małżeństw, zawartych podczas działalności cywilnego prawa małżeńskiego.

Artykuł IV.

O ważności małżeństw, zawartych podczas mocy cywilnego prawa małżeńskiego, lecz przez śmierć rozłączonych już przed działalnością niniejszéj ustawy, rozstrzygać będą i nadal sądy świeckie wedle ustaw dotychczasowych, które to ustawy i co do skutku prawnego wyroków takowych stanowić będą.

Artykuł V.

Co się tyczy małżeństw, przez sąd świecki za nieważne uznanych, trwają wprawdzie i nadal skutki prawne, wynikające wedle dotychczasowéj ustawy z wyroku takowego; wszakże jeżeli przeszkoda, na podstawie któréj nieważność orzeczoną została, obcą jest ustawie kościelnéj, tedy przed zejściem ze świata strony drugiéj, pod karą, w §. 35 wyrażoną; nowego małżeństwa katolik wcale nie, niekatolicki chrześcianin zaś inaczéj nie, jak tylko z osobą niekatolicką zawierać może.

Artykuł VI.

Małżonkowie, których ważne przed kościołem małżeństwo przez sąd świecki za nieważne uznaném zostało, nie potrzebują do przywrócenia prawnego swego

*) Dziennik Rządowy dla Kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi, rok 1853, oddział pierwszy, Zeszyt X, N. 31, stron. 122.

**) Tamże, Zeszyt XXIX, N. 130, stron. 430.

Eheschließung. Durch die Wiedervereinigung werden die bürgerlichen Wirkungen der Ehe wieder hergestellt, jedoch leben die Ehepacte nicht wieder auf.

Damit aber die Wiedervereinigung als eine gesetzmäßige gelte, ist erforderlich, daß

a) das kirchliche Gericht die Ehe als bestehend erkläre;

b) daß beide Ehegatten vor dem ordentlichen Richter ihren Entschluß, sich wieder zu vereinigen, zu Protokoll erklären;

c) daß der Grund, aus welchem auf die bürgerliche Ungiltigkeit erkannt wurde, behoben sei.

Die Akten sind dem obersten Gerichtshofe von Amtswegen vorzulegen, welcher, in soferne kein Bedenken entgegensteht, das frühere Urtheil aufzuheben hat.

Erst durch diese Entscheidung wird die Wiedervereinigung als gesetzmäßig betrachtet. Die Wirkungen derselben treten jedoch vom Tage des bei Gericht erklärten Entschlusses ein. Der etwa in der Zwischenzeit erfolgte Tod der Gatten hindern das Erkenntniß des obersten Gerichtshofes und dessen Wirkungen nicht.

Artikel VII.

Auf jene Verbindungen, welche nach den in einigen Theilen des Kaiserthumes über die sogenannte Civilehe früher bestandenen Gesetzen in einer Form eingegangen wurden, welche den Bedingungen der kirchlichen Giltigkeit nicht entspricht, findet das nachstehende Gesetz keine Anwendung. Dieß hat auch für jene Ehen zu gelten, welche von Unseren katholischen Unterthanen vor der Wirksamkeit dieses Gesetzes im Auslande unter solchen Formen geschlossen wurden, welche zwar den Gesetzen des Landes, wo die Ehe zu Stande kam, nicht aber den Vorschriften der Kirche gemäß sind. Diese Ehen bleiben noch ferner unter der Gerichtsbarkeit der bürgerlichen Gerichte. Ein Urtheil des geistlichen Gerichtes, welches solche Ehen für ungiltig erklärt, ist für die bürgerlichen Rechtswirkungen nicht maßgebend.

Artikel VIII.

Wenn eine in der bezeichneten Weise (Artikel VII) verehelichte Person bei dem kirchlichen Ehegerichte die Erklärung erwirkt, daß die Verbindung, in welcher sie lebt, nach dem Kirchengesetze keine Ehe sei, und sie ihrerseits nicht daran Schuld trägt, daß die Heiligung dieser Verbindung nicht zu Stande kommt, so soll auf ihr Ansuchen vom weltlichen Gerichte die Trennung der bürgerlichen Ehe ausgesprochen werden.

Die Vermögensverhältnisse sind in diesem Falle, in soferne kein Vergleich stattfindet, nach dem §. 48 dieses Gesetzes zu regeln.

Artikel IX.

Sollte einer Ehe, welche in Übereinstimmung mit den Vorschriften des bürgerlichen, zur Zeit der Eheschließung geltenden, Gesetzes eingegangen worden ist, ein nicht zu behebendes Hinderniß des Kirchengesetzes im Wege stehen, und dieselbe deßhalb vom geist-

połączenia się nowego obchodu małżeństwa. Skutkiem powtórnego połączenia się przywrócone będą cywilne następności małżeństwa, wszelako intercyzy małżeńskie nie odzyskują mocy.

Ażeby zaś powtórne połączenie się za prawne uważaném było, potrzeba, żeby

a) sąd kościelny uznał małżeństwo za istniejące;

b) oboje małżonkowie przed zwyczajnym sędzią do protokółu zgłosili postanowienie swe powtórnego połączenia się;

c) powód usuniętym był, dla którego nieważność cywilną orzeczono.

Akta mają z urzędu przedłożone być Najwyższemu Trybunałowi, który, skoro nie zachodzi już wątpliwość, dawniejszy wyrok znieść powinien.

Dopiéro skutkiem takowego rozstrzygnienia powtórne połączenie za prawne uważaném będzie. Następności tegoż jednak wchodzą w życie już z dniem postanowienia, przed sądem objawionego. Wyrokowi Trybunału Najwyższego ani téż następnościom jego nie będzie bynajmniéj na przeszkodzie śmierć małżonków, jeżeliby ta tymczasem nastąpiła.

Artykuł VII.

Do połączeń małżeńskich, obchodzonych wedle dawniejszych ustaw, istniejących w niektórych częściach Cesarstwa, co do tak zwanego małżeństwa cywilnego, w formie nieodpowiadającéj warunkom ważności kościelnéj, ustawa następna nie znajduje zastósowania. Toż samo rozumieć się ma także względem małżeństw, za granicą zawartych przez Naszych katolickich poddanych przed działalnością niniejszéj ustawy pod formalnościami odpowiadającemi wprawdzie ustawom kraju, gdzie małżeństwo do skutku przyszło, nie zaś i przepisom kościoła. Małżeństwa takowe pozostaną i nadal jeszcze pod sądownictwem sądów cywilnych. Wyrok sądu duchownego, takowe małżeństwa za nieważne ogłaszającego, nie jest zasadniczym co do skutków prawnych cywilnych.

Artykuł VIII.

Jeżeli osoba w sposób wskazany (artykuł VII) małżeństwem związana, u sądu małżeńskiego kościelnego pozyskała oświadczenie, iż połączenie, w którém żyje, wedle ustawy kościelnéj nie jest małżeństwem, a oraz takowa z swéj strony żadnéj winy w tém nie ma, iż nie znajduje miejsca uświęcenie tego połączenia, wówczas na jéj żądanie wyrzeczonym być ma przez sąd świecki rozłączenie małżeństwa cywilnego.

Stósunki majątkowe w takowym razie, jeżeli nie nastąpi ugoda, uregulowane być winny wedle §. 48. ustawy niniejszéj.

Artykuł IX.

Gdyby małżeństwu, zawartemu zgodnie z przepisami ustawy cywilnéj, w czasie obchodu małżeństwa moc mającéj, stała w drodze przeszkoda ustawy kościelnéj usunąć się nie dająca, a z tego powodu małżeństwo przez sąd duchowny za

lichen Gerichte für ungiltig erklärt werden, so hat dieses Urtheil eine Wirkung auf die bloß bürgerlichen Rechtsansprüche erst dann zu äußern, wenn die Vollstreckung desselben von Einem der Ehegatten bei dem zuständigen weltlichen Gerichte nachgesucht wird. Ob die betreffende Ehe in Übereinstimmung mit den Vorschriften des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches geschlossen worden sei, hat das bürgerliche Gericht zu entscheiden. In einem solchen Falle sind die bürgerlichen Rechtsverhältnisse der Gatten und ihrer allfälligen Kinder ebenfalls nach den Bestimmungen des §. 48 zu ordnen.

Artikel X.

Ist die Ehe zwischen katholischen und nichtkatholischen Christen unter der Herrschaft des bürgerlichen Eherechtes geschlossen worden, so steht dem nichtkatholischen Ehetheile frei, wegen der von der katholischen Kirche nicht anerkannten Hindernisse des bürgerlichen Gesetzes, unter den Bedingungen, an welche dieses Gesetz sein Bestreitungsrecht knüpfte, von dem weltlichen Gerichte die Trennung der Ehe zu verlangen.

Wird die Trennung ausgesprochen, so ist der Kläger nicht gehindert, sich mit einer nichtkatholischen Person zu verehelichen, mit einer katholischen darf er aber, so lange der katholische Theil am Leben ist, unter der im §. 35 bestimmten Strafen keine Ehe eingehen.

Die Vermögensfragen zwischen den Ehegatten sind nach den Grundsätzen zu regeln, welche im §. 102 und 1265 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches für den Fall der Ungiltigerklärung aufgestellt sind.

Die in der Ehe erzeugten Kinder sind jedoch als ehelich anzusehen.

Artikel XI.

Die weltlichen Gerichte haben sich bis zum Tage, an welchem dieses Gesetz in Wirksamkeit tritt, bei den sich ergebenden Verhandlungen an die Bestimmungen Unseres Patentes vom 5. November 1855, (Nr. 195 des Reichs-Gesetz-Blattes*), zu halten. Alle jene Verhandlungen aber, welche sich auf die Giltigkeit der Ehe beziehen, und worüber bis zum 1. Jänner 1857 kein rechtskräftiges Urtheil erflossen ist, sind dem zuständigen geistlichen Ehegerichte zur Entscheidung abzutreten.

Artikel XII.

Wenn dasselbe eine von einem nichtkatholischen Ehetheile angebrachte Nichtigkeitsklage deßhalb abweiset, weil das geltend gemachte Hinderniß dem Kirchengesetze fremd ist, so kommt die Vorschrift des Artikel X. in Anwendung.

Verhandlungen, bei welchen es sich um die Scheidung von Tisch und Bett handelt, werden von den weltlichen Gerichten, bei welchen dieselben vor dem bezeichneten Tage anhängig gemacht worden, nach den bisherigen Gesetzen erlediget.

---

*) Landes-Regierungs-Blatt für das Krakauer Verwaltungsgebieth, Jahrgang 1855, erste Abtheilung, XLIII. Stück, Nr. 209, Seite 509.

nieważne uznaném zostało, wówczas wyrok ten wtedy dopiéro skutek mieć będzie względem praworoszczeń wyłącznie cywilnych, gdy wykonania onegoż zażąda jeden z małżonków u sądu świeckiego właściwego. Czy zaś dotyczące małżeństwo zgodnie z przepisami powszechnéj księgi ustaw cywilnych zawartém zostało, o tém stanowić ma sąd cywilny. W razie takowym cywilne stósunki prawne małżonków równie jak dzieci ich znajdujących się także wedle Postanowień §. 48 uporządkowane być mają.

Artykuł X.

Jeżeli małżeństwo między chrześcianinem katolickim i niekatolickim, zawartém było podczas działania prawa małżeńskiego cywilnego, wówczas strona małżeńska niekatolicka pozostawioném sobie ma, dla przeszkód ustawy cywilnéj, przez kościół katolicki nieuznanych, pod warunkami, pod któremi mu ustawa rzeczona przyznała prawo zaprzeczania, żądać od sądu świeckiego rozłączenia małżeństwa.

Jeżeli rozłączenie wyrzeczoném zostało, wówczas pozywający nie ma żadnéj przeszkody w zawiązaniu związku małżeńskiego z osobą niekatolicką, z katolicką zaś, jak długo strona katolicka przy życiu zostaje, nie wolno jéj zawierać małżeństwa pod karą w §. 35 wyrzeczoną.

Kwestye majątkowe między małżonkami rozwiązane będą podług zasad ustanowionych w §. 102 i 1265 powszechnéj księgi ustaw cywilnych na przypadek orzeczenia nieważności.

Dzieci atoliż w małżeństwie spłodzone, uważane być winny za ślubne.

Artykuł XI.

Sądy cywilne winny będą przy wydarzających się rozprawach przestrzegać Postanowień Naszego Patentu z dnia 5. Listopada 1855 r. (Nr. 195 Dziennika Praw Państwa *) aż do dnia, w którym niniejsza Ustawa w życie wejdzie, rozprawy zaś odnoszące się do ważności małżeństwa, w którym to przedmiocie do 1. Stycznia 1857 r. nie zapadł wyrok prawomocny, odstąpione już będą właściwemu sądowi małżeńskiemu duchownemu do rozstrzygnienia.

Artykuł XII.

Gdyby sąd ten duchowny skargę nieważności, wyniesioną przez stronę małżeńską niekatolicką, z tego powodu odrzucił, iż przeszkoda wytoczona obcą jest ustawie kościelnéj, wówczas wejdzie w zastósowanie przepis artykułu X.

Rozprawy, których przedmiotem jest rozdział osób co do stołu i łoża, załatwione być mają wedle ustaw dotychczasowych przez sądy świeckie, gdzie takowe przed dniem wskazanym wytoczone zostały.

---

*) Dziennik Rządu Krajowego dla Okręgu Administracyjnego Krakowskiego, r. 1855, Oddział piérwszy, Zeszyt XLIII, N. 209, stron. 509.

Artikel XIII.

Mit dem Tage, an welchem dieses Gesetz in Wirksamkeit tritt, werden die Anordnungen, welche das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch in Beziehung auf die Ehen der Katholiken enthält, und die mit Unseren Jurisdictionsnormen vom 22. December 1851, 30. November 1852, 16. Februar 1853 und 3. Juli 1853 über die Competenz der weltlichen Gerichte in Eheangelegenheiten erlassenen Vorschriften, in soweit dieselbe mit dem gegenwärtigen Gesetze in Widerspruch stehen, außer Kraft gesetzt.

Artikel XIV.

Unser Justizminister ist beauftragt, diese Bestimmungen im Einvernehmen mit Unserem Minister für Cultus und Unterricht und Unserem Armee-Ober-Commando durchzuführen.

Gegeben in Ischl, am achten Monatstage October, im Eintausend achthundert sechsundfünfzigsten, Unserer Reiche im achten Jahre.

Franz Joseph m. p.

Graf **Buol-Schauenstein** m. p. Freiherr von **Krauß** m. p. Graf **Thun** m. p.
Freiherr von **Bamberg** m. p.

Auf Allerhöchste Anordnung:
Ransonnet m. p.

Artykuł XIII.

Z dniem, w którym niniejsza Ustawa w wykonanie wchodzi, upada moc Rozporządzeń, zawartych w powszechnéj księdze ustaw cywilnych pod względem małżeństw katolików, niemniéj przepisów o kompetencyi sądów świeckich w sprawach małżeńskich, zawartych w Naszych normach jurysdykcyjnych z dnia 22. Grudnia 1851 r., 30. Listopada 1852 r., 16. Lutego 1853 r. i 3. Lipca 1853 r., o ile takowe z niniejszą ustawą w sprzeczności zostają.

Artykuł XIV.

Nasz Minister Sprawiedliwości poleconém sobie ma, przeprowadzić Postanowienia niniejsze w porozumieniu z Naszym Ministrem Wyznań i Oświecenia i z Naszą Nadkomendą wójsk.

Dano w Iszlu, na dniu ósmym miesiąca Października, w roku tysiąc ośmset pięćdziesiątym szóstym, Naszego Panowania w roku ósmym.

Franciszek Józef m. p.

Hr. **Buol-Schauenstein** m. p. Baron **Krauss** m. p. Hrabia **Thun** m. p.
Baron **Bamberg** m. p.

Z Najwyższego rozkazu:
Ransonnet m. p.

Anhang I.

Gesetz
über die Ehen der Katholiken im Kaiserthume Österreich.

§. 1.

Die Ehe wird von zwei Personen verschiedenen Geschlechtes durch die gesetzmäßige Erklärung ihres Willens, sich ehelich zu verbinden, eingegangen.

§. 2.

Über das Vorhandensein der Eheverlöbnisse und deren Einfluß auf die Begründung von Ehehindernissen entscheidet das geistliche Gericht. Ob und in wiefern aus dem Eheverlöbnisse eine Rechtsverbindlichkeit zum Schadenersatze entstehe, entscheidet der ordentliche Richter nach §§. 45 und 46 des a. b. G. B. und mit Rücksicht auf die Verbote des gegenwärtigen Gesetzes.

§. 3.

Es ist keinem Katholiken erlaubt, sich im Kaiserthume Österreich anders zu verehelichen, als mit Beobachtung aller Vorschriften, welche das Kirchengesetz über die Giltigkeit der Ehe aufstellt. Die Bestimmungen des kirchlichen Ehegesetzes sind aus der für die geistlichen Gerichte des Kaiserthumes bestimmten und diesem Gesetze (im Anhange II) beigefügten Anweisung zu entnehmen.

§. 4.

Personen, welche das vierzehnte Jahr noch nicht vollendet haben, und daher nach dem bürgerlichen Rechte noch unmündig sind, dürfen zur Eingehung einer Ehe nicht zugelassen werden.

§. 5.

Minderjährige oder auch Volljährige, welche für sich allein keine Rechtsverbindlichkeit eingehen können, dürfen ohne Einwilligung ihres ehelichen Vaters keine Ehe schließen. Ist der Vater nicht mehr am Leben, oder zur Vertretung unfähig, so wird für sie die Erklärung des ordentlichen Vertreters und die Einwilligung der Gerichtsbehörde erfordert.

§. 6.

Uneheliche Minderjährige bedürfen zur Schließung der Ehe der Erklärung ihres Vormundes und der Einwilligung der Gerichtsbehörde.

Dodatek I.

USTAWA
o małżeństwach katolików w Cesarstwie Austryackiém.

§. 1.

Małżeństwo zawiérają dwie osoby różnéj płci w skutek prawnego objawienia woli swéj ku małżeńskiemu połączeniu się.

§. 2.

O istnieniu zaręczyn małżeńskich i ich wpływie na uzasadnienie przeszkód małżeńskich stanowi sąd duchowny. Czy i jak dalece z zaręczyn małżeńskich wypływa prawne zobowiązanie do wynagrodzenia szkody, o tém stanowi sędzia zwyczajny wedle §§. 45 i 46. p. k. u. c. oraz ze względem na zakazy ustawy niniejszéj.

§. 3.

Nie wolno żadnemu katolikowi w Cesarstwie Austryackiém wchodzić w stan małżeński inaczéj, jak tylko z przestrzeganiem wszelkich przepisów, ustanowionych w ustawie kościelnéj o ważności małżeństw. Postanowienia ustawy małżeńskiéj kościelnéj powzięte być mają z instrukcyi, załączonéj do niniejszéj Ustawy (w dodatku II) a oraz przeznaczonéj dla sądów duchownych Cesarstwa.

§. 4.

Osoby, które nie odbyly roku cztérnastego wieku swego, a przeto wedle prawa cywilnego jeszcze są nieletnie, nie mogą być przypuszczone do zawarcia małżeństwa.

§. 5.

Osoby małoletnie albo i pełnoletnie, nie mogące same przez się zaciągać żadnych obowiązków prawnych, nie mogą téż bez zezwolenia ślubnego ojca swego zawiérać małżeństwa. Jeżeli ojciec nie jest już przy życiu, albo niezdolnym jest do zastępstwa, wówczas wymagać się będzie dla nich oświadczenia zwyczajnego zastępcy, tudzież zezwolenia władzy sądowéj.

§. 6.

Małoletnie osoby łoża nieprawego potrzebują do zawarcia małżeństwa oświadczenia swego opiekuna, tudzież zezwolenia władzy sądowéj.

§. 7.

Wessen Einwilligung ein minderjähriger Ausländer zur Eingehung einer Ehe beizubringen habe, muß nach den Gesetzen des Landes, welchem derselbe angehört, beurtheilt werden.

§. 8.

Wird einem Minderjährigen oder Pflegebefohlenen die Einwilligung zur Ehe versagt, und halten die Ehewerber sich dadurch beschwert, so haben sie das Recht, die Hilfe des ordentlichen Richters anzusuchen.

§. 9.

Erwiesene oder offenkundige schlechte Sitten oder Grundsätze, wie auch ansteckende Krankheiten, oder den Zweck der Ehe hindernde Leibesgebrechen Desjenigen, mit welchem der Minderjährige die Ehe eingehen will, dann Mangel am nöthigen Einkommen, sind rechtmäßige Gründe, die Einwilligung zur Eheschließung zu versagen.

§. 10.

Welche zum Heere gehörige, oder sonst den Militärbehörden unterstehende Personen ohne die vorschriftmäßige Erlaubniß keine Ehe schließen dürfen, bestimmen die Militärgesetze.

§. 11.

In wiefern der Ehewerber einer Heirathsbewilligung von Seite der politischen Obrigkeit oder seiner Amtsvorsteher bedarf, ist aus den politischen Verordnungen und den Amtsvorschriften zu entnehmen.

§. 12.

Einem zum Tode oder zum schweren Kerker verurtheilten Verbrecher ist vom Zeitpuncte des angekündigten Urtheiles bis zum seiner allfälligen Begnadigung, oder beziehungsweise, so lange seine Strafzeit dauert, die Eingehung einer Ehe nicht gestattet.

§. 13.

Zwei Personen, deren mit einander begangener Ehebruch gerichtlich erwiesen ist, dürfen mit einander keine Ehe schließen.

§. 14.

Keine Ehe darf ohne vorangegangenes Aufgebot geschlossen werden.

§. 15.

Die Verkündigung der beabsichtigten Ehe muß an drei Sonn- oder Festtagen während des feierlichen Gottesdienstes geschehen, und wenn jedes der Brautleute in einem anderen Pfarrbezirke wohnt, in beiden Pfarrbezirken vorgenommen werden. Die Ehen zwischen katholischen und nicht katholischen Christen müssen nicht nur in der Pfarrkirche des katholischen und des nichtkatholischen Theiles, sondern, in soweit nicht für einzelne Länder besondere Vorschriften bestehen, auch in der katholischen Pfarrkirche, inner deren Bezirk der nichtkatholische Ehewerber wohnt, verkündiget werden.

§. 7.

Jakie zezwolenie przedłożyć ma obcy małoletni do zawarcia małżeństwa, ocenionêm być ma wedle ustaw kraju, do którego takowy należy.

§. 8.

Jeżeli małoletniemu lub zostającemu pod opieką odmówionêm będzie zezwolenie do małżeństwa, a pragnący zawrzeć małżeństwo sądzą się przez to być uciążonemi, wtedy służy im prawo udania się o pomoc do sędzi przyzwoitego.

§. 9.

Dowiedzione lub powszechnie wiadome złe obyczaje albo zasady, niemniéj choroby zaraźliwe, lub przeciwne celowi małżeństwa wady cielesne w osobie téj, z którą małoletni w małżeństwo wejść chce, tudzież brak potrzebnych dochodów, stanowią prawne powody, dla których zezwolenie do zawarcia małżeństwa odmówionêm być może.

§. 10.

Które do wojska należące, lub władzom wojskowym inaczéj podlegające osoby bez przepisanego pozwolenia małżeństwa zawierać nie mogą, o têm stanowią ustawy wojskowe.

§. 11.

O ile kandydat małżeństwa potrzebuje do tego zezwolenia ze strony władzy politycznéj lub swego przełożonego w urzędzie, powziąć to należy z rozporządzeń politycznych i przepisów urzędowych.

§. 12.

Zbrodniarzowi na śmierć lub ciężkie więzienie skazanemu, nie wolno zawierać małżeństwa od chwili ogłoszonego wyroku aż do chwili jego ułaskawienia, gdzie takowe miejsce znajduje, lub względnie, jak długo czas kary jego trwa.

§. 13.

Dwie osoby, których popełnione ze sobą cudzołoztwo sądownie dowiedzionêm zostało, nie mogą ze sobą zawierać małżeństwa.

§. 14.

Żadne małżeństwo nie może być zawartêm bez poprzednich zapowiedzi.

§. 15.

Ogłoszenie zamierzonego małżeństwa uczynionêm być musi trzy razy, każdego razu w dniu niedzielnym lub świątecznym podczas uroczystego nabożeństwa, a jeżeli każde z oblubieńców w innéj mieszka parafii, w obudwóch parafiach. Małżeństwa między chrześcianami katolickiemi i niekatolickiemi ogłoszone być muszą nie tylko w kościele parafialnym strony katolickiéj i niekatolickiéj lecz, o ile nie istnieją dla pojedynczych krajów przepisy osobne, nawet i w tym kościele parafialnym katolickim, w którego okręgu mieszka kandydat małżeństwa niekatolicki.

§. 16.

Wenn die Verlobten oder Eines von ihnen in dem Pfarrbezirke, in welchem die Ehe geschlossen werden soll, noch nicht durch sechs Wochen wohnhaft sind, so ist das Aufgebot auch an ihrem letzten Aufenthaltsorte, wo sie länger, als die eben bestimmte Zeit gewohnt haben, vorzunehmen, oder die Verlobten müssen ihren Wohnsitz an dem Orte, wo sie sich befinden, durch sechs Wochen fortsetzen, damit die Verkündigung ihrer Ehe dort hinreichend sei.

§. 17.

Wird die Ehe nicht binnen sechs Monaten nach Vornahme des Aufgebotes geschlossen, so müssen die drei Verkündigungen wiederholt werden.

§. 18.

Die Erklärung der Einwilligung muß vor dem Pfarrer Eines der Brautleute, dem Stellvertreter desselben, oder einem von dem Bischofe ermächtigten Priester und in Gegenwart von zwei Zeugen abgegeben werden.

§. 19.

Bei Ehen zwischen katholischen und nichtkatholischen Christen muß die Erklärung vor dem katholischen Seelsorger gegeben werden. Eine Ausnahme findet in jenen Theilen des Kaiserthumes Statt, für welche der heilige Stuhl die Anweisung vom 30. April 1841 erlassen hat; im Bereiche derselben hat eine Einwilligung, welche von den Ehewerbern vor dem Seelsorger des nichtkatholischen Theiles und in Abwesenheit des katholischen Pfarrers gegeben wird, als gesetzmäßig zu gelten.

§. 20.

Die Erklärung der Einwilligung kann durch einen Bevollmächtigten gegeben werden; doch soll hiezu die Bewilligung der Landesstelle erwirkt, und eine besondere Vollmacht ausgestellt werden, in welcher die Person, mit der die Verehelichung beabsichtiget wird, hinreichend bestimmt ist. Wird die Vollmacht vor Schließung der Ehe widerrufen, so ist sie dadurch zwar außer Kraft gesetzt, aber der Machtgeber bleibt für den durch seinen Widerruf verursachten Schaden verantwortlich.

§. 21.

Wenn Verlobte den Taufschein und das schriftliche Zeugniß der ordnungsmäßig vollzogenen Verkündigung oder die, laut §§. 5, 6, 7, 8, 10, 11 und 20 zu ihrer Verehelichung nöthige Erlaubniß nicht vorweisen können, wie auch, wenn was immer für ein Hinderniß erlaubter und giltiger Eheschließung rege gemacht wird, so ist es dem Seelsorger bei schwerer Strafe verboten, die Trauung vorzunehmen, bis die Verlobte sich mit den erforderlichen Zeugnissen ausgewiesen haben, und alle Anstände gehoben sind, doch kann die Beibringung des Taufscheines von der Landesstelle oder der Kreisbehörde einverständlich mit der geistlichen Behörde, aus wichtigen Gründen und unter den gehörigen Vorsichten nachgesehen werden.

§. 16.

Jeżeli oblubieńcy, albo jedno z nich nie przemieszkali jeszcze sześciu tygodni w parafii, w któréj małżeństwo ma być obchodzoném, zapowiedzi ogłoszone być powinny także w miejscu ostatniego ich pobytu, w którém dłużéj niż przez czas właśnie wskazany mieszkali, lub téż oblubieńcy zobowiązani będą przemieszkać sześć tygodni w miejscu, gdzie się znajdują, aby ogłoszenie ich małżeństwa tamże dostateczném było.

§. 17.

Jeżeli małżeństwo w ciągu sześciu miesięcy po zapowiedziach zawartém nie będzie, tedy rzeczone trzy ogłoszenia powtórzone być muszą.

§. 18.

Oświadczenie zezwolenia uczynioném być musi w obecności dwóch świadków przed proboszczem jednego z oblubieńców, lub jego zastępcą, albo przed kapłanem, ku temu przez biskupa upoważnionym.

§. 19.

Przy małżeństwach między chrześcianami katolickiemi i niekatolickiemi oświadczenie uczynioném być musi przed duchownym katolickim. Wyjątek znajduje miejsce w tych częściach Cesarstwa, dla których Stolica Święta wydała instrukcyę z dnia 30. Kwietnia 1841; zezwolenie w obrębach téjże uczynione przez pragnących wejść w śluby małżeńskie przed duchownym strony niekatolickiéj i w nieobecności proboszcza katolickiego, za prawne ma być uważaném.

§. 20.

Oświadczenie zezwolenia danem być może i przez pełnomocnika; wszelako pozyskaném być musi do tego zezwolenie Rządu krajowego i wydaném osobne pełnomocnictwo, w którém dostatecznie wyrażoną jest osoba, z którą małżeństwo jest zamierzoném. Jeżeli pełnomocnictwo przed zawarciem małżeństwa odwołaném zostało, takowe wprawdzie przez to moc swą traci, atoli pełnomocdawca odpowiedzialnym się staje za szkodę, przez odwołanie swe zrządzoną.

§. 21.

Jeżeli oblubieńcy nie mogą wykazać metryki chrztu i świadectwa na piśmie o nastąpionych w należytym sposobie ogłoszeniach, lub pozwolenia, wymaganego do zawarcia małżeństwa wedle §§. 5, 6, 7, 8, 10, 11 i 20, nie mniéj jeżeli wzniecono jakąbądź przeszkodę do pozwolonego i ważnego zawarcia małżeństwa, wówczas duchownemu pod ciężką karą zakazaném jest danie ślubu dopóty, dopóki oblubieńcy potrzebnych świadectw nie przedłożą, i wszystkich przeszkód nie usuną, wszelako dla ważnych powodów i przynależytych ostrożnościach przy puszczoném być może przedłożenie metryki chrztu przez Rząd krajowy lub władzę obwodową zgodnie z władzą duchowną.

§. 22.

Wer verehelicht war, darf, bevor die erfolgte Auflösung des Ehebandes bewiesen ist, zu keiner neuen Ehe zugelassen werden. Der Beweis, daß die Ehe durch den Tod aufgelöset sei, kann durch die Todeserklärung ersetzt werden.

§. 23.

Wenn ein Gatte während der durch §. 24 des bürgerlichen Gesetzbuches bestimmten Zeit abwesend, und seine Abwesenheit von Umständen begleitet ist, welche keinen Grund übrig lassen, an dem Tode desselben zu zweifeln, so kann der zurückgelassene Theil bei dem Gerichtshofe, in dessen Bezirke er seinen Wohnsitz hat, zum Zwecke der Wiederverehelichung die Erklärung nachsuchen, daß der Abwesende für todt zu halten sei.

§. 24.

Nach diesem Gesuche wird ein Curator zur Erforschung des Abwesenden aufgestellt, und letzterer durch ein Edict mit dem Beisatze vorgeladen, daß das Gericht, wenn er während der angesetzten Zeit nicht erscheine, oder dasselbe auf andere Art in die Kenntniß seines Lebens setze, zur Todeserklärung schreiten werde. Das Edict ist auf ein ganzes Jahr zu stellen, und in die öffentlichen Blätter des Inlandes, nach Umständen auch des Auslandes, wenigstens dreimal einzurücken.

§. 25.

Ist dieser Zeitraum fruchtlos verstrichen, so hat auf wiederholtes Ansuchen des zurückgelassenen Ehegatten das Gericht nach gepflogener Verhandlung zu erkennen, ob das Gesuch zu bewilligen sei oder nicht. Das Erkenntniß ist dem Obergerichte vorzulegen, welches die Akten dem Bischofe der Diöcese, wo der Bittsteller seinen Wohnsitz hat, mittheilen wird.

Wenn sowohl die erste Instanz, als das Obergericht wider die Todeserklärung entscheidet, und der Bischof sich damit einverstanden erklärt, so ist das Gesuch abzuweisen.

Gegen eine solche Entscheidung findet keine weitere Berufung Statt.

§. 26.

In allen übrigen Fällen sind die Entscheidungen der ersten und zweiten Instanz sammt den Akten dem obersten Gerichtshofe vorzulegen.

§. 27.

Hat der Bischof sich für die Todeserklärung ausgesprochen, so hat der oberste Gerichtshof eine endgiltige Entscheidung zu fällen.

Ist der Ausspruch des Bischofes im Widerspruche mit den Erkenntnissen der unteren Instanzen gegen die Todeserklärung ausgefallen, so hat der oberste Gerichtshof, wenn er der Erklärung des Bischofes beitritt, auf die Abweisung des Gesuches zu er-

§. 22.

Kto związanym był węzłem małżeństwa, nie może do nowego małżeństwa dopóty być przypuszczonym, dopóki nastąpione rozwiązanie piérwszego nie jest dowiedzioném. Dowód, iż małżeństwo przez śmierć rozwiązaném zostało, może być zastąpionym przez ogłoszenie zgonu.

§. 23.

Jeżeli jeden małżonek nieobecnym jest przez ciąg czasu, jaki w §. 24 cywilnéj księgi ustaw jest przepisany, a zarazem nieobecności jego towarzyszą okoliczności, które żadnéj nie pozostawiają wątpliwości o zgonie życia jego, natenczas pozostały małżonek wnieść może żądanie do trybunału, w którego okręgu ma mieszkanie swoje, ażeby celem nowego zawiązania małżeństwa nastąpiło uznanie, iż nieobecny za umarłego ma być uważanym.

§. 24.

Po wniesieniu takiego żądania ustanowionym zostanie kurator dla wywiedzenia się o nieobecnym, który przez edykt zapozwanym będzie z tém dołożeniem, iż wrazie, gdyby w przeciągu wyznaczonego terminu w sądzie nie stanął, lub temuż innym sposobem wiadomości o swojém życiu nie udzielił, sądownie za umarłego uznanym zostanie. Edykt rozpisanym być ma z terminem jednego roku, i zamieszczonym przynajmniéj trzy razy w publicznych gazetach krajowych, wedle okoliczności i zagranicznych.

§. 25.

Po bezskutecznym upływie zakreślonego powyżéj przeciągu czasu, za powtórném żądaniem pozostałego małżonka sąd po zamkniętéj rozprawie orzec powinien, czyli do żądania prośby przychylić się należy lub nie. Wyrok przedłożonym być ma sądowi wyższemu, który zakomunikuje akta biskupowi dyecezyi, gdzie wnoszący prośbę mieszkanie swe ma.

Jeżeli tak piérwsza instancya jak sąd wyższy czyni orzeczenie przeciw uznaniu zgonu, a biskup zgodne z tém daje oświadczenie, wówczas prośba odrzuconą być ma.

Przeciw takiemu rozstrzygnieniu nie ma już dalszego powołania.

§. 26.

W wszelkich innych przypadkach orzeczenia instancyi piérwszéj i drugiéj wraz z aktami przedłożone być winny najwyższemu trybunałowi.

§. 27.

Jeżeli biskup oświadczenie swe ku uznaniu zgonu objawił, trybunał najwyższy wydać ma ostateczne rozstrzygnienie.

Jeżeli wyrok biskupa w sprzeczności z wyrokami niższych instancyj przeciw uznaniu zgonu wypadł, trybunał najwyższy w razie, gdy przystępuje do oświadczenia biskupa, orzeczenie wydać ma na odrzucenie prośby; w razie zaś, gdyby

kennen; Falls dieser Gerichtshof aber dem Bischofe nicht bestimmen könnte, hat er die Verhandlung dem Metropolitangerichte mitzutheilen.

Ist dieses Gericht mit der Meinung des Bischofes einverstanden, so soll das Gesuch um Todeserklärung vom obersten Gerichtshofe abgewiesen werden.

Im entgegengesetzten Falle ist der Gegenstand vom Metropolitangerichte der dritten kirchlichen Instanz in Ehesachen vorzulegen, deren Ausspruch dann für die Entscheidung des obersten Gerichtshofes maßgebend zu sein hat.

§. 28.

Zu einem dauerhaften Beweise der geschlossenen Ehe sind die Pfarrvorsteher verbunden, die Schließung derselben in das Trauungsbuch eigenhändig einzutragen. Es muß der Tauf- und Familienname, das Religionsbekenntniß, das Alter, die Wohnung, wie auch der Stand der Ehegatten mit der Bemerkung, ob sie schon verehelicht waren oder nicht, der Tauf- und Familienname, das Religionsbekenntniß und der Stand ihrer Eltern und der Zeugen, ferner der Tag, an welchem die Ehe geschlossen, endlich auch der Name des Seelsorgers, vor welchem die Einwilligung erklärt worden ist, deutlich angeführt werden. Auch sind die Urkunden anzudeuten, durch welche die vorgekommenen Anstände gehoben worden sind. Sollte die Erklärung der Einwilligung vor dem Bischofe selbst oder vor einem von demselben unmittelbar ermächtigten Priester stattfinden, so wird der Pfarrer davon in Kenntniß gesetzt werden, damit er die Schließung der Ehe in der vorgeschriebenen Weise in das Trauungsbuch eintragen könne.

§. 29.

Ermächtiget der ordentliche Seelsorger einen Priester, die Trauung an einem Orte, wo keine der verlobten Personen eingepfarrt ist, vorzunehmen, so hat er dieß ohne Aufschub in dem Trauungsbuche seiner Pfarre anzumerken, und dabei sowohl den Priester, welchen er zum Stellvertreter bestellt hat, als auch den Ort, wo die Ehe geschlossen werden soll, nahmhaft zu machen.

§. 30.

Der Seelsorger des Ortes, wo die Ehe eingegangen wird, muß die Verehelichung in das Trauungsbuch seiner Pfarre mit dem Beisatze eintragen, von welchem Pfarrer die Ermächtigung ertheilt worden ist, und hat diesem Pfarrer die Schließung der Ehe binnen acht Tagen anzuzeigen.

§. 31.

Die aus der Ehe entspringenden bürgerlichen Rechtswirkungen sind nach dem allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche zu beurtheilen, in soweit nicht hierüber in diesem Gesetze besondere Bestimmungen enthalten sind.

§. 32.

Schließt ein Minderjähriger eine Ehe, ohne die erforderliche Einwilligung des Vaters oder jene des Gerichtes (§§. 5, 8) erhalten zu haben, so sind beide Eltern der

trybunał ten nie mógł się przychylić do zdania biskupa, rozprawę zakomunikować winien sądowi metropolitańskiemu.

Jeżeli sąd ten ze zdaniem biskupa się zgadza, wówczas trybunał najwyższy odrzucić powinien prośbę o uznanie zgonu.

W razie przeciwnym sąd metropolitański przedłożyć winien przedmiot trzeciéj kościelnéj instancyi w sprawach małżeńskich, którego tedy orzeczenie za prawidło służyć będzie przy rozstrzygnieniu najwyższego trybunału sądowego.

§. 28.

Dla zachowania trwałego dowodu zawartego małżeństwa obowiązani są przełożeni parafii, wpisać zawarcie onego własnoręcznie do księgi ślubów. Przytém wyraźnie wyszczególnić należy imię i nazwisko, wyznanie religijne, wiek, zamieszkanie, tudzież stan małżonków z dołożeniem, czy już byli w związkach małżeńskich lub nie; nie mniéj imię i nazwisko, wyznanie religijne i stan ich rodziców i świadków; dalej dzień, w którym małżeństwo obchodzoném zostało; nakoniec nazwisko duchownego, przed którym zezwolenie danóm było.

Nadto wymienione być mają i dokumenta, na zasadzie których usuniętemi zostały przeszkody zaszłe. Gdyby oświadczenie zezwolenia uczynioném było przed samym biskupem lub przed kapłanem, bezpośrednio od niego upoważnienie ku temu mającym, wówczas o tém proboszcz uwiadomionym zostanie, ażeby tenże wpisać mógł zawarcie małżeństwa do księgi ślubów w sposób przepisany.

§. 29.

Jeżeli zwyczajny duchowny upoważnia kapłana do dania ślubu w miejscu, w którém żadna z osób, zaślubić się mających, nie ma parafii swojéj, wówczas bez zwłoki okoliczność tę w księdze ślubów parafii swéj nadmienić powinien, a przytém nie tylko kapłana wymienić, którego na zastępcę przeznaczył, lecz téż i miejsce, gdzie małżeństwo obchodzoném być ma.

§. 30.

Duchowny miejsca, gdzie małżeństwo zawartém zostaje, obowiązanym jest wpisać nastąpiony obchód małżeństwa do księgi ślubów swojéj parafii z dołożeniem, przez którego proboszcza upoważnienie danóm było, tudzież proboszczowi temu o zawarciu małżeństwa doniesienie uczynić w ciągu dni ośmiu.

§. 31.

Skutki prawne cywilne z małżeństwa wynikające, ocenione być winny wedle powszechnéj księgi ustaw cywilnych, o ile w téj mierze nie zawiera ustawa niniejsza postanowień osobnych.

§. 32.

Jeżeli małoletni zawarł małżeństwo bez pozyskania wymaganego zezwolenia ojca lub téż sądu (§§. 5, 8), wówczas oboje rodzice uwolnieni zostają od

Verbindlichkeit enthoben, ein Heirathsgut oder eine Ausstattung zu geben, und der Vater hat das Recht, denselben zu enterben.

Das Enterbungsrecht, jedoch nur bis zur Hälfte des Pflichttheiles, steht auch der Mutter und den Großeltern zu, unter deren Vormundschaft der Minderjährige zur Zeit stand, als er ohne gerichtliche Zustimmung eine Ehe schloß, wozu sie ihre Einwilligung nicht ertheilt haben.

Eine spätere Einwilligung hebt sowohl das Enterbungsrecht, als auch die geschehene Enterbung dann auf, wenn dieselbe schriftlich oder mit Beobachtung der zur Giltigkeit letztwilliger Anordnungen vorgeschriebenen Form erklärt worden ist (§§. 719 und 772 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches).

Eine bloße Versöhnung kann noch nicht als eine Genehmigung der Ehe oder als ein Widerruf der Enterbung angesehen werden.

§. 33.

Ein Unmündiger, welcher eine Ehe geschlossen hat, soll von dem anderen Theile bis zu erreichter Mündigkeit abgesondert werden.

§. 34.

Wenn eine Verbindung, welche mit Uebertretung der im §. 13 enthaltenen Vorschrift geschlossen wird, nach dem Kirchengesetze als eine giltige Ehe angesehen werden müßte, so sind die Ehepacte ungiltig, und die Ehegatten können die, §§. 757 — 759 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches festgesetzten Erbrechte nicht geltend machen, Gattin und Kinder haben keinen Anspruch auf den Adel oder die sonstigen Standesrechte des Mannes; die in einer solchen Ehe erzeugten, oder durch dieselben legitimirten Kinder sind von der Erlangung desjenigen Vermögens ausgeschlossen, welches durch Familienanordnungen der ehelichen Nachkommenschaft besonders vorbehalten ist, und haben kein Recht der Intestat-Erbfolge in dem Vermögen der Verwandten ihrer Eltern, welchen Verwandten jedoch auch ihrerseits kein Recht der gesetzlichen Erbfolge in dem Vermögen solcher Kinder zusteht.

§. 35.

Die Uebertretung der in diesem Gesetze aufgestellten Eheverbote, mit Ausnahme der im §. 11 erwähnten, rücksichtlich welcher sich nach den hierüber bestehenden besonderen Vorschriften zu benehmen sein wird, ist sowohl an dem Hauptschuldigen, als an allen, welche hierzu in schuldbarer Weise mitgewirkt haben, mit denselben Strafen zu ahnden, mit welchen die Strafgesetze (§. 507 des allgemeinen Strafgesetzbuches und der §§. 780 und 781 des Militär-Strafgesetzes) die Eingehung einer gesetzwidrigen Ehe bedrohen, in sofern nicht eine, schwererer Strafe unterliegende, Handlnng verübt wurde.

obowiązku dania posagu lub wyprawy, a ojciec prawo ma do wydziedziczenia onegoż.

Prawo wydziedziczenia, wszelako tylko do połowy części obowiązkowéj (legitymy), przysłuża także matce tudzież dziadowi i babce, pod których opieką znajdował się małoletni wtenczas, kiedy bez sądowego przyzwolenia zawarł małżeństwo, na co oni zezwolenia swego nie dali.

Późniéj dane zezwolenie znosi nie tylko prawo wydziedziczenia lecz téż i nastąpione już wydziedziczenie wtenczas, gdy oświadczoném zostało na piśmie, lub z zachowaniem formalności przepisanéj do ważności rozporządzeń o statniéj woli (§§. 719 i 772 powszechnéj księgi ustaw cywilnych).

Samo tylko pogodzenie nie może być uważaném za przyzwolenie do małżeństwa lub za odwołanie wydziedziczenia.

§. 33.

Nieletni, który zawarł małżeństwo, ma być odosobniony od drugiéj strony aż do chwili osiągnienia doletności.

§. 34.

Gdyby związek małżeński, zawarty z przestąpieniem przepisu, w §. 13 wyszczególnionego, wedle ustawy kościelnéj uważanym być musiał za ważne małżeństwo, wówczas układy przedślubne (intercyzy) nie są ważne, tudzież małżonkowie nie będą mogli przyprowadzić do skutku praw dziedziczenia, ustanowionych §§. 757—759 powszechnéj księgi ustaw cywilnych, małżonka i dzieci nie mają prawa roszczenia sobie ślachectwa lub innych przywilejów stanu męża (i ojca); dzieci w takiém małżeństwie spłodzone, lub przez takowe ulegitymowane, wykluczonemi zostają od dostąpienia majątku tego, który osobno zastrzeżonym został w rozporządzeniach familijnych dla potomstwa ślubnego, oraz nie będą miały prawa do beztestamentowéj sukcessyi w majątku po krewnych rodziców ich, którym atoli krewnym nie przysłuża także prawo do zastrzeżonego w ustawach dziedziczenia majątku po dzieciach takowych.

§. 35.

Przestąpienie zakazów małżeńskich, w niniejszéj ustawie ustanowionych, z wyjątkiem zakazów, w §. 11. wspomnionych, względem których stósować się winno do osobnych przepisów, w téj mierze istniejących, karconém być ma tak na głównym winowajcy, jako téż na wszystkich, którzy się ku temu sposobem zawinionym przykładali, temi samemi karami, jakiemi zagrażają ustawy karne (§. 507 powszechnéj księgi ustaw karnych, tudzież §§. 780 i 781 ustawy karnéj wojskowéj) zawarcie małżeństwa występnego, o ile nie popełniono uczynku cięższéj karze ulegającego.

Ist die Uebertretung im Auslande begangen worden, so beginnt für den derselben schuldigen Unterthan die zur Verjährung der Uebertretung und Strafe erforderliche Zeit erst mit dem Tage seiner Rückkehr in die österreichischen Staaten zu laufen.

§. 36.

Die Nachsicht von Ehehindernissen, welche durch das Kirchengesetz festgesetzt werden, ist bei der Kirchengewalt anzusuchen. Ob eine Convalidation der Ehe nothwendig sei, beurtheilen die kirchlichen Behörden. Eine convalidirte Ehe ist in Betreff der bürgerlichen Rechtswirkungen so zu betrachten, als wäre sie ursprünglich giltig geschlossen worden.

§. 37.

Von den in den §§. 4, 12 und 13 enthaltenen Verboten Nachsicht zu ertheilen, ist dem Landesfürsten vorbehalten. Auch können einer Ehe, welche mit Uebertretung des §. 13 eingegangen worden ist, die ihr durch das Gesetz versagten bürgerlichen Rechtswirkungen ganz oder theilweise nur durch die Gnade des Landesfürsten nachträglich zuerkannt werden.

§. 38.

Ehewerbern, welche sich darüber ausweisen, daß die kirchliche Behörde ihnen das zweite und dritte Aufgebot nachgesehen habe, kann die Kreisbehörde, und in Orten, wo sich keine Kreisbehörde befindet, auch das Bezirksamt, die zweite und dritte der in diesem Gesetze vorgeschriebenen Verkündigungen erlassen.

§. 39.

Aus sehr wichtigen Gründen kann von der Landesstelle, in besonders dringenden Fällen auch von der Kreisbehörde, und wenn eine bestätigte nahe Todesgefahr keinen Verzug gestattet, auch von dem Bezirksamte, oder von der dessen Stelle vertretenden Communalbehörde das Aufgebot, in soweit dasselbe von diesem Gesetze gefordert wird, gänzlich nachgesehen werden. Doch müssen die Verlobten vor dem Pfarrer, und wo möglich in Gegenwart eines politischen Beamten eidlich betheuern, daß ihnen kein ihrer Ehe entgegenstehendes Hinderniß bekannt sei.

§. 40.

Die Nachsicht von allen drei Verkündigungen ist gegen Ablegung des erwähnten Eides auch dann zu ertheilen, wenn zwei Personen getraut werden wollen, von welchen allgemein vermuthet wird, daß sie bereits mit einander verehelicht seien.

§. 41.

Den Ehegatten ist es nicht gestattet, die eheliche Verbindung, auch wenn sie darüber einig wären, eigenmächtig aufzuheben, sie mögen nun die Ungiltigkeit der Ehe behaupten, oder auch nur eine Scheidung von Tisch und Bett vornehmen wollen.

§. 42.

Ueber die Giltigkeit der Ehe von Katholiken entscheidet jenes geistliche Gericht, welches nach den Gesetzen der katholischen Kirche das zuständige ist.

Jeżeli przestępstwo to popełnioném zostało za granicą, tedy czas do przedawnienia przestępstwa i kary potrzebny poddanemu, winę w tém ponoszącemu, bieżeć poczyna dopiéro z dniem powrotu jego do Państw Austryackich.

§. 36.

O przepuszczenie przeszkód małżeńskich, ustawą kościelną określonych, upraszać należy u władzy kościelnéj. Czy zachodzi potrzeba uważnienia małżeństwa, o tém stanowią władze kościelne. Małżeństwo uważnione, co do prawnych skutków cywilnych tak będzie uważane, jak gdyby pierwotnie już ważnie zawartém było.

§. 37.

Udzielenie przepuszczenia zakazów, zawartych w §§. 4, 12 i 13 Monarsze zastrzeżoném zostaje. Mogą téż małżeństwu, z przestąpieniem §. 13 zawartemu, odmówione ustawą cywilne skutki prawne tylko przez łaskę Monarchy następnie w całości lub części być przyznane.

§. 38.

Osoby, chcące wejść w śluby małżeńskie, a wykazujące się, iż władza kościelna upuściła im zapowiedzi drugie i trzecie, może władza obwodowa, a w miejscach, gdzie nie ma władzy téj, także urząd powiatowy, uwolnić od drugiego i trzeciego ogłoszenia, w niniejszéj ustawie przepisanego.

§. 39.

Dla ważnych nader powodów może Rząd krajowy, w przypadkach szczególnie nagłych także władza obwodowa, a gdy stwierdzone blizkie niebezpieczeństwo śmierci nie dozwala zwłoki nawet urząd powiatowy, lub władza komunalna, miejsce tegoż zastępująca, uwolnić zupełnie od zapowiedzi, o ile takowe niniejszą ustawą są wymagane. Wszelako oblubieńcy przysięgą stwierdzić muszą przed proboszczem, a wedle możności oraz w obecności urzędnika politycznego, iż im nie jest wiadomą żadna przeszkoda, ich małżeństwu w drodze stać mogąca.

§. 40.

Uwolnienie od wszystkich trzech zapowiedzi udzieloném być winno za złożeniem przysięgi wzmiankowanéj wtenczas także, jeżeli dwie osoby chcą ślub brać, o których powszechne istnieje mniemanie, iż są już z sobą połączone związkiem małżeńskim.

§. 41.

Nie wolno małżonkon, ani nawet za spólną w téj mierze zgodą, rozrywać samowładnie związku małżeńskiego, czy to, że twierdzą, iż małżeństwo ich jest nieważném, czy téż, że chcą działać tylko o rozdział co do stołu i łoża.

§. 42.

O ważności małżeństwa katolików rozstrzyga ten sąd duchowny, który wedle ustaw katolickiego kościoła jest właściwy.

§. 43.

Ueber die Giltigkeit von Ehen, welche zwischen katholischen und nicht katholischen Christen geschlossen werden, kann, so lange Ein Ehetheil der katholischen Kirche angehört, nur das katholische Ehegericht entscheiden.

§. 44.

Wenn von zwei Gatten, welche sich als nichtkatholische Christen geehlicht haben, der Eine in die katholische Kirche eintritt, so ist der nichtkatholische Theil dadurch nicht gehindert, sein Bestreitungsrecht nach dem Ehegesetze und vor dem Ehegerichte, welchem er in Folge seines Religionsbekenntnisses untersteht, geltend zu machen, auch kann die Giltigkeit nach demselben Gesetze und durch dasselbe Gericht von Amtswegen untersucht werden. Das über die Giltigkeit der Ehe gefällte Erkenntniß ist für die Beurtheilung der bürgerlichen Rechtsverhältnisse entscheidend. Doch soll es, wenn es auf Ungiltigkeit lautet, durch Vermittlung der Landesstelle dem kirchlichen Gerichte des katholischen Ehegatten mitgetheilt werden, damit dasselbe entscheide, in wiefern der ergangene Spruch für das Gewissen dieses Ehegatten bindend sein könne.

§. 45.

Dem katholisch gewordenen Theile steht es frei, das Bestreitungsrecht, welches ihm das Kirchengesetz zusichert, vor seinem kirchlichen Gerichte geltend zu machen. Auch bleibt es diesem letzteren unbenommen, die Giltigkeit der Ehe von Amtswegen zu untersuchen. Lautet das Endurtheil auf Ungiltigkeit, so ist dasselbe durch Vermittlung der Landesstelle dem Ehegerichte des nichtkatholischen Gatten zu entsprechender Verhandlung mitzutheilen.

§. 46.

Wenn das Gericht des nichtkatholischen Theiles auf Giltigkeit erkennt, so steht es diesem Theile frei, die Trennung des Ehebandes zu verlangen. Das von dem katholischen Ehegerichte gefällte Urtheil der Ungiltigkeit ist als ein gesetzlicher Grund der Trennung anzusehen, und die Verhandlung ohne Aufstellung eines Vertheidigers der Ehe zu führen. Wenn das Ansuchen um Trennung nicht gestellt wird, so kann der katholische Theil bei dem ordentlichen Richter um das Erkenntniß ansuchen, daß die bürgerlichen, auf seine Verehelichung gegründeten Rechtsverhältnisse so zu regeln seien, als habe eine Trennung des Ehebandes stattgefunden. Bevor die Trennung ausgesprochen oder das letzterwähnte Erkenntniß erfolgt ist, darf keiner von beiden Theilen eine neue Ehe eingehen.

§. 47.

Vom Tage des Spruches (§. 46) angefangen, ist die Ehe rücksichtlich ihrer bürgerlichen Wirkungen als getrennt anzusehen. Dem ordentlichen Richter liegt ob, bei sich ergebenden Streitigkeiten nach den Vorschriften der §. 117 und 142 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches vorzugehen.

§. 43.

O ważności małżeństw, zawartych między chrześcianami katolickiemi i niekakolickiemi, rozstrzygać może, jak długo jedna strona małżeńska należy do kościoła katolickiego, tylko sąd małżeński katolicki.

§. 44.

Jeżeli z dwóch małżonków, którzy zawiązali śluby małżeńskie jako chrześcianie katoliccy, jedno przechodzi do kościoła katolickiego, natedy stronie niekatolickiéj nie stoi nic na przeszkodzie w uskutecznieniu prawa zaprzeczenia w miarę ustawy małżeńskiéj i przed tym sądem małżeńskim, któremu w skutek wyznania swego religijnego podlega; może także ważność wedle téj saméj ustawy i przez ten sam sąd z urzędu być dochodzona. Wyrok o ważności małżeństwa zapadły, stanowczy jest dla ocenienia stósunków prawnych cywilnych. Wszelako jeżeli opiewa na nieważność, za pośrednictwem Rządu krajowego udzielony być winien sądowi kościelnemu małżonka katolickiego do rozstrzygnienia, jak dalece orzeczenie wydane obowiązywać może sumienie tegoż małżonka.

§. 45.

Stronie, która wiarę katolicką przyjęła, wolno do skutku przyprowadzić prawo zaprzeczenia, jakie jéj ustawa kościelna przyznaje, przed własnym sądem kościelnym. Temuż równie pozostawioném jest, dochodzić z urzędu możności małżeństwa. Jeżeli wyrok ostateczny na nieważność opiewa, udzielonym będzie za pośrednictwem Rządu krajowego sądowi małżeńskiemu małżonka niekatolickiego do odpowiedniéj rozprawy.

§. 46.

Jeżeli sąd strony niekatolickiéj orzeka za ważnością, wówczas wolno będzie téj stronie żądać rozwiązania węzła małżeńskiego. Wyrok nieważności, wydany przez sąd małżeński kościelny, uważanym być ma za prawny powód rozwodu, a rozprawa toczoną będzie bez ustanowienia obrońcy małżeństwa. Gdy rozwodu nie żądano, strona katolicka żądać może u zwyczajnego sędzi wyroku, ażeby stósunki prawne cywilne, w zawiązaniu małżeństwa uzasadnione, tak były uporządkowane, jak gdyby nastąpiło było rozwiązanie węzła małżeńskiego. Dopóki rozwód nie jest wyrzeczonym, ani wzmiankowany właśnie wyrok wydanym, żadna z stron obudwóch nie może wchodzić w nowe śluby małżeńskie.

§. 47.

Od chwili orzeczenia (§. 46) począwszy, małżeństwo uważaném być ma co do skutków jego cywilnych za rozłączone. Sędzia zwyczajny winien będzie w sporach tu zachodzących, postępować wedle przepisów §§. 117 i 142 powszechnéj księgi ustaw cywilnych.

Kommt zwischen den Ehegatten, in Beziehung auf ihre Vermögensverhältnisse, kein Vergleich zu Stande, so wird das Vermögen, worüber eine Gütergemeinschaft bestanden hat, wie bei erfolgtem Tode getheilt, und die Ehepacte werden der Regel nach als erloschen angesehen.

Eine Ausnahme von dieser Regel hat jedoch zu Gunsten des nichtkatholischen Theiles Statt, wenn demselben keine Handlung zur Last fällt, welche den katholischen Gatten, wofern er bei seinem früheren nichtkatholischen Religionsbekenntnisse verblieben wäre, zu einer Klage auf Trennung oder Scheidung von Tisch und Bett berechtiget hätte, und zwar in so weit, daß diesem nichtkatholischen Ehetheile die auf den Fall des Ueberlebens in den Ehepacten oder in dem Erbvertrage zugesicherten Rechte, so lange er während der Lebenszeit des anderen Theiles sich nicht verehelicht, vorbehalten bleiben.

Ueberdieß soll der ordentliche Richter, wenn das dem nichtkatholischen Theile nach der Trennung verbleibende Vermögen zum anständigen Unterhalte nicht ausreicht, einen von dem anderen Theile zu entrichtenden Betrag, mit Rücksicht auf das Vermögen des Letzteren, ausmessen. Diese Verpflichtung hört aber mit dem Entfallen des Bedürfnisses oder mit der Wiederverehelichung des nichtkatholischen Theiles auf.

§. 48.

Wenn zwei Personen, welche sich als nichtkatholische Christen geehelicht haben, in die katholische Kirche eintreten, so entscheidet, in sofern sich über die Giltigkeit oder Ungiltigkeit der Ehe eine Frage ergibt, das katholische Ehegericht. Wofern aber das angeregte Hinderniß dem Gesetze, unter welchem die Ehe geschlossen wurde, unbekannt ist, so soll ein auf Ungiltigkeit lautender Spruch in Betreff seiner Rückwirkungen auf die bürgerlichen Rechtsverhältnisse der Kinder so behandelt werden, als hätte eine Trennung der Ehe stattgefunden, und dem Theile, welchem der anständige Unterhalt mangelt, hat der andere, wenn seine Vermögensverhältnisse es gestatten, einen jährlichen Betrag zu entrichten, welcher durch einen Vergleich, oder wofern ein solcher nicht zu Stande kommt, durch den ordentlichen Richter zu bestimmen ist. Die Verbindlichkeit zu dieser Leistung hört auf, wenn der Ehetheil, welchem sie gebührt, derselben zu seinem anständigen Unterhalte nicht mehr bedarf oder sich wieder verehelicht.

§. 49.

Jedes Urtheil über die Giltigkeit einer Ehe wird von dem Bischofe, durch dessen Ehegericht es gefällt worden ist, dem politischen Landeschef mitgetheilt werden. Diesem liegt es ob, nach Umständen die erforderlichen Einleitungen zu treffen.

§. 50.

Die aus einer ungiltigen, nach Kundmachung dieses Gesetzes geschlossenen, oder zwar früher geschlossenen, jedoch über diesen Zeitpunct hinaus fortgesetzten Ehe erzeugten Kinder sind, auf was immer für Gründen die Ungiltigkeit der Ehe beruhen möge,

Jeżeli między małżonkami, pod względem stósunków ich majątkowych nie przyszła do skutku ugoda, wówczas majątek, względem którego istniała spólność, podzielonym zostanie, jak w przypadku nastąpionéj śmierci, a układy małżeńskie z reguły za wygasłe uważane będą.

Wyjątek od téj reguły znajduje atoli miejsce na korzyść strony niekatolickiéj, jeżeli nie ciąży na niéj żadna czynność, któraby małżonkowi katolickiemu, gdyby pozostał był przy dawniejszym swém niekatolickiém wyznaniu religijném, dawała prawo do skargi o rozwód albo rozdział co do stołu i łoża, a to tak dalece, iż prawa, zabezpieczone na przypadek przeżycia w kontraktach małżeńskich lub w kontrakcie dziedziczenia, rzeczonéj stronie małżeńskiéj niekatolickiéj dopóty zastrzeżone zostają, dopóki podczas życia strony drugiéj nie wchodzi w związki małżeńskie.

Nadto sędzia zwyczajny w razie, gdyby majątek, stronie niekatolickiéj po rozwodzie pozostały, nie wystarczał do utrzymania przyzwoitego, wymierzyć ma kwotę, stronie drugiéj wypłacić się mającą, ze względem na majątek téjże. Obowiązek ten ustaje w chwili, kiedy potrzeba odpada lub strona niekatolicka w nowe związki małżeńskie wchodzi.

§. 48.

Jeżeli obie osoby, które zawarły śluby małżeńskie jako chrześcianie niekatoliccy, przechodzą na religię katolicką, wówczas, jeżeli kwestya zachodzi o ważność lub nieważność małżeństwa, rozstrzyga sąd małżeński katolicki. Jeżeli zaś przeszkoda wzniecona nie jest znaną ustawie, pod którą małżeństwo zawartém zostało, wówczas wyrok, na nieważność zapadły pod względem skutków, oddziaływających na cywilne stósunki prawne dzieci, uważanym być ma tak, jak gdyby rozwód małżeństwa miejsce był miał, a stronie, u któréj zachodzi brak utrzymania przyzwoitego, winna będzie druga, gdzie tego dozwalają jéj stósunki majątkowe, wypłacać rocznie summę, oznaczoną albo drogą ugody, albo gdyby ta do skutku nie przyszła, przez sędzię zwyczajnego. Obowiązek do téj prestacyi ustaje, skoro strona, któréj się takowa należy, do swego zwyczajnego utrzymania jéj już więcéj nie potrzebuje, albo téż znowu w śluby małżeńskie wchodzi.

§. 49.

Każdy wyrok o ważności małżeństwa, zakomunikowanym będzie politycznemu Szefowi kraju przez biskupa tego sądu małżeńskiego, przez który został wydanym. Szef polityczny kraju obowiązanym będzie wedle okoliczności zarządzić środki potrzebne.

§. 50.

Dzieci, zrodzone z małżeństwa nieważnego, po obwieszczeniu niniejszéj ustawy zawartego, albo wprawdzie pierwéj zawartego, lecz nad ten czas w dalszym ciągu pozostającego, na jakichkolwiek bądź powodach nieważność małżeństwa

als eheliche anzusehen, wofern wenigstens Einem der Eltern die schuldlose Unwissenheit des Ehehindernisses zu Statten kommt. In wie weit solche Kinder von der Erlangung jenes Vermögens ausgeschlossen seien, welches durch Familienanordnungen der ehelichen Abstammung besonders vorbehalten ist, muß nach den allgemeinen gesetzlichen Bestimmungen beurtheilt werden.

§. 51.

Das von dem zuständigen kirchlichen Gerichte über die Giltigkeit der Ehe gefällte Endurtheil ist hinsichtlich derselben für die bürgerlichen Rechtswirkungen maßgebend.

Ist aber die Ehe wegen eines jener Hindernisse für ungiltig erklärt worden, die der §. 80 der Anweisung für die geistlichen Gerichte aufzählt, so sind die Rechtsverhältnisse der Kinder so zu regeln, als hätte eine Trennung des Ehebandes stattgefunden.

Auch ist der schuldlose Theil berechtiget, von dem schuldtragenden Theile eine Entschädigung zu verlangen.

§. 52.

Über die Entschädigung, welche der schuldtragende Theil dem schuldlosen zu leisten hat, die Versorgung der Kinder und überhaupt alle aus der Ungiltigerklärung entstehenden Vermögensfragen, sowie über die Thatsache der schuldlosen Unwissenheit, in soweit von derselben bürgerliche Rechte abhängen, entscheidet das weltliche Gericht.

§. 53.

Die Ungiltigerklärung der Ehe ist im Trauungsbuche anzumerken, und zwar, wenn die Ehe an einem dritten Orte, wo keiner von beiden Ehewerbern eingepfarrt war, geschlossen wurde, nicht nur im Trauungsbuche der Pfarre, wo die Eheschließung stattfand, sondern auch in dem des Pfarrers, welcher die Ermächtigung zur Trauung ertheilt hat.

§. 54.

Wenn Jemand, sei es auch zur Begründung von bloß bürgerlichen Rechtsansprüchen, die Nichtigkeit eines Urtheiles behauptet, welches bei Lebzeiten beider Gatten, oder doch in Folge einer Untersuchung, die bei Lebzeit beider Gatten anhängig wurde, über die Giltigkeit der Ehe von dem katholischen Ehegerichte gefällt worden ist, so hat er sich deßhalb an das geistliche Gericht zu wenden.

§. 55.

Wird eine Ehe erst nachdem sie bereits durch den Tod getrennt ist, vor dem kirchlichen Gerichte bestritten und vom demselben für ungiltig erklärt, so äußert dieß Urtheil auf die bürgerlichen Rechtswirkungen der Ehe keinen Einfluß. Wenn demnach Jemand zur Begründung von bürgerlichen Rechtsansprüchen die Ungiltigkeit einer Ehe behauptet, welche vor ihrer durch den Tod erfolgten Auflösung entweder gar nicht, oder ohne Erfolg in Frage gestellt wurde, so hat das Gericht, welchem die Entscheidung über die

zasadzaćby się miała, uważane być mają za ślubne, skoroby tylko za jednym z rodziców bezwinna niewiadomość przeszkody małżeństwa przemawiała. Jak dalece dzieci takowe wykluczonemi być mają od dostąpienia majątku, osobno zastrzeżonego dla potomstwa ślubnego w rozporządzeniach familijnych, ocenioném być winno wedle powszechnych postanowień prawnych.

§. 51.

Wyrok ostateczny, przez właściwy sąd kościelny ku ważności małżeństwa zapadły, stanowczym jest względem niego co do prawnych skutków jego cywilnych.

Jeżeli zaś małżeństwo za nieważne uznaném zostało dla jednéj z przeszkód, które wylicza §. 80 instrukcyi dla sądów duchownych, natedy prawne stósunki dzieci tak mają być uregulowane, jak gdyby nastąpiło było rozwiązanie węzła małżeńskiego.

Również strona, nie mająca w tém winy, prawo mieć będzie żądać wynagrodzenia szkody od strony, winę ponoszącéj.

§. 52.

Względem wynagrodzenia, jakie dać winna strona winę ponosząca stronie, w zawinieniu się nie znajdującéj, względem zaopatrzenia dzieci i ogólnie względem wszystkich kwestyj majątkowych, z uznania nieważności wynikających, tudzież względem rzeczywistości bezwinnéj niewiadomości, o ile od téjże zawisły prawa cywilne, rozstrzyga sąd świecki.

§. 53.

Uznanie nieważności małżeństwa nadmienioném być ma w księdze ślubów, a to, jeżeli małżeństwo obchodzoném było w trzeciém miejscu, gdzie żadna z stron małżeńskich nie miała parafii swojéj, nie tylko w księdze ślubów parafii, gdzie małżeństwo zawartém zostało, lecz także w księdze tego proboszcza, który upoważnienie udzielił do dania ślubu.

§. 54.

Ktoby chociaż tylko do uzasadnienia cywilnych jedynie praworoszczeń, utrzymywał nieważność wyroku, który za życia obydwóch małżonków, albo w skutek dochodzenia, wytoczonego za życia obydwu małżonków względem ważności małżeństwa przez sąd małżeński kościelny był wydany, winien będzie udać się z tém do sądu duchownego.

§. 55.

Jeżeli małżeństwo dopiéro, gdy już przez śmierć rozłączoném zostało, przed sądem kościelnym będzie zaprzeczoném i przez tenże za nieważne uznaném, wówczas wyrok ten nie będzie wywierać wpływu na cywilne skutki prawne małżeństwa. Jeżeli więc dla uzasadnienia cywilnych praworoszczeń utrzymuje kto nieważność małżeństwa, która przed jego rozwiązaniem przez śmierć albo wcale nie była zakwestyonowaną, lub bez skutku, wówczas sąd, do którego rozstrzygnienie wzglę-

streitigen Rechte zusteht, zu diesem Zwecke auch die Giltigkeit der Ehe zu beurtheilen, und die Entscheidung desselben ist für die bloß bürgerlichen Rechtswirkungen der Ehe maßgebend.

Bei dieser Verhandlung ist, wenn die Ehe nach der Kundmachung dieses Gesetzes geschlossen, oder zwar früher geschlossen, aber über diesen Zeitpunkt hinaus fortgesetzt worden ist, die Giltigkeit derselben nach dem Kirchengesetze zu beurtheilen, jedoch können jene Hindernisse, welche der §. 80 der Anweisung für die kirchlichen Ehegerichte aufzählt, ferner jene, welche bei Lebzeiten der Ehegatten entweder thatsächlich oder durch die erhaltene Nachsicht behoben wurden, endlich jene, welche nur von den Ehegatten, oder von einem derselben angeregt werden dürfen, nicht geltend gemacht werden.

§. 56.

Wenn beide Gatten einem nichtkatholischen Religionsbekenntnisse zugethan sind, so entscheidet über die Giltigkeit ihrer Ehe das Gericht, welches für die Ehesachen ihrer Glaubensverwandten das zuständige ist. Hat aber bei Schließung der Ehe wenigstens Ein Theil der katholischen Kirche angehört, oder sind beide Gatten in die katholische Kirche eingetreten und haben sie später wieder verlassen, so können Hindernisse, welche dem Kirchengesetze fremd sind, als Grund der Ungiltigkeit nicht angeführt werden.

§. 57.

Das Band einer Ehe, bei deren Eingehung wenigstens Ein Theil der katholischen Kirche angehört hat, kann auch dann nicht getrennt werden, wenn in Folge einer Aenderung des Religionsbekenntnisses beide Theile einer nichtkatholischen Kirche oder Religionsgesellschaft zugethan sind. Ingleichen kann eine Ehetrennung nicht stattfinden, wenn zwei Personen, die sich als nichtkatholische Christen ehelichten, in die katholische Kirche eingetreten sind, sei es auch, daß in der Folge sich beide wieder einem nichtkatholischen Religionsbekenntnisse zugewendet haben.

§. 58.

Wird eine Ehe dadurch getrennt, daß der Eine Gatte vor Vollziehung derselben die feierlichen Gelübde ablegt, so verbleibt dem anderen bis zu seiner allfälligen Wiederverehelichung das Recht auf den anständigen Unterhalt. Die Ehepacte sind, in soweit darüber kein Vergleich getroffen wird, für beide Theile erloschen.

§. 59.

Bei allen Ehen zwischen Katholiken, dann bei Ehen zwischen einer katholischen und einer nichtkatholischen Person, wofern zur Zeit der Verehelichung wenigstens Eine von beiden katholisch war, muß der Gatte, welcher rechtmäßige Gründe zur Scheidung von Tisch und Bett zu haben glaubt, seine Klage bei dem katholischen Ehegerichte anbringen.

dem spraw spornych należy, tym końcem także ważność małżeństwa ocenić ma, a rozstrzygnienie jego stanowczém będzie dla wyłącznie cywilnych skutków prawnych małżeństwa.

Przy rozprawie takowej, jeżeli małżeństwo po obwieszczeniu niniejszéj ustawy zostało zawartém, lub wprawdzie piérwéj było zawartém, lecz nad czas rzeczony ciąg dalszy miało, ważność onegoż ocenioną być ma wedle ustawy kościelnéj, wszelako nie będą mogły skutecznie być przeprowadzone przeszkody, które §. 80 instrukcyi dla sądów małżeńskich kościelnych wylicza, tudzież które za życia małżonków albo rzeczywiście albo przez pobłażenie usunięte zostały, nakoniec, które tylko przez małżonków, lub jednego z nich wzniecone być mogą.

§. 56.

Jeżeli oboje małżonkowie są wyznania religijnego niekatolickiego, wówczas rozstrzyga o ważności ich małżeństwa sąd, będący w sprawach małżeńskich spółwyznawców ich właściwy. Jeżeli przy zawarciu małżeństwa jedna przynajmniéj strona należała do kościoła katolickiego, albo oboje małżonkowie przeszli na religię katolicką, któréj się późniéj znowu wyparli, natedy przeszkody, ustawie kościelnéj obce, nie mogą za podstawę nieważności być przytaczane.

§. 57.

Węzeł małżeński, przy zawarciu którego przynajmniéj jedna część należała do kościoła katolickiego, wtenczas nawet nie może być rozwiązanym, gdyby w skutek zmiany wyznania religijnego obie strony przeszły do kościoła lub towarzystwa religijnego niekatolickiego. Również nie może mieć miejsca rozłączenie małżeństwa, gdy dwie osoby, które jako chrześcianie niekatoliccy w stan małżeński wstąpiły, przeszły na religią katolicką, chociażby następnie obie znowu do wyznania religijnego niekatolickiego powróciły.

§. 58.

Gdyby małżeństwo dla tego rozłączoném zostało, że jeden z małżonków składa śluby uroczyste przed wykonaniem onego, wówczas pozostaje drugiemu aż do chwili nowego zawiązania ślubów małżeńskich, gdzieby takowe miejsce miało, prawo do utrzymania przyzwoitego. Intercyzy małżeńskie, o ile w tym przedmiocie nie nastąpiła ugoda, dla obu stron ważność tracą.

§. 59.

Przy wszystkich małżeństwach między katolikami, tudzież przy małżeństwach między osobą katolicką i niekatolicką, jeżeli w czasie zawarcia małżeństwa przynajmniéj jedna z nich wyznawała wiarę katolicką, małżonek, który sądzi mieć prawne powody do rozdziału co do stołu i łoża, wnieść winien skargę swoją do sądu małżeńskiego katolickiego.

§. 60.

Auf Einschreiten des Ehegerichtes hat die Personal-Instanz des geklagten Gatten der Gattin und den Kindern bis zur Entscheidung der Sache den anständigen Unterhalt anzuweisen. Uebrigens kann, wenn und wie immer ein Gatte durch Zusammenleben mit dem anderen dringend gefährdet ist, der ordentliche Richter, und nach Gestallt des Falles auch die Sicherheitsbehörde demselben auf sein Ansuchen einen abgesonderten Wohnort gestatten; doch ist das Ehegericht von der getroffenen Verfügung sogleich in Kenntniß zu setzen.

§. 61.

Das zuständige Ehegericht hat in jedem auf Scheidung lautenden Erkenntnisse auszudrücken, ob und in wie weit beide Ehegatten oder Einer derselben Schuld tragen.

§. 62.

Die ausgesprochene Scheidung ist von dem geistlichen Gerichte der Personal-Instanz der Gatten mitzutheilen, und bringt alle Rechtswirkungen hervor, welche nach den bestehenden Gesetzen durch die gerichtliche Scheidung begründet werden.

§. 63.

Nachdem auf Scheidung erkannt worden ist, soll der Richter den Versuch machen, die Streitigkeiten, welche über die Absonderung des Vermögens, die Versorgung der Kinder, oder andere Forderungen entstehen, durch Vergleich beizulegen. Sind die Parteien zu einem Vergleiche nicht zu bewegen, so hat er sie zu dem ordentlichen Verfahren anzuweisen, inzwischen aber der Gattin und den Kindern den anständigen Unterhalt auszumessen, oder auch die schon getroffene Bestimmung bis zur Beendigung des Rechtsstreites zu erstrecken.

§. 64.

Hinsichtlich der Entschädigungsansprüche und aller das Vermögen betreffenden Streitigkeiten, welche durch die Ungiltigerklärung einer Ehe oder durch die Scheidung von Tisch und Bett veranlaßt werden, steht es den Parteien frei, das Ehegericht zum Schiedsgerichte zu wählen.

Ueber einen solchen Vergleich muß stets eine Urkunde aufgesetzt werden, und wenn dieß beobachtet worden ist, so kann kein Theil ohne Bewilligung des anderen zurücktreten. Doch bedürfen Minderjährige zu dem Vergleiche der Genehmhaltung ihres Vaters oder Vormundes und der Vormundschaftsbehörde. Von dem schiedsrichterlichen Ausspruche findet keine Berufung Statt; es kann aber eine Klage auf Nichtigkeit vor dem ordentlichen Richter angestellt werden.

§. 65.

Wenn die geschiedenen Ehegatten sich wieder vereinigen, so wird das geistliche Gericht die Personal-Instanz derselben hievon in Kenntniß setzen.

§. 66.

Wenn von zwei Personen, welche sich als nichtkatholische Christen geehelicht haben,

§. 60.

Za działaniem sądu małżeńskiego, personalna instancya małżonka oskarżonego winna będzie przekazać małżonce i dzieciom utrzymanie przyzwoite aż do chwili rozstrzygnienia rzeczy. Zresztą może sędzia zwyczajny, a wedle okoliczności przypadku także i władza bezpieczeństwa, gdyby i jakkolwiekby jeden małżonek przez spólne z drugim pożycie na niebezpieczeństwo widocznie był wystawionym, dozwolić onemu, na żądanie jego, zamieszkania oddzielnego; wszakże sąd małżeński o rozporządzeniu takowém natychmiast wiadomość otrzymać ma.

§. 61.

Sąd małżeński właściwy wyrazić winien w każdym wyroku na rozdział co do osób opiewającym, czy i jak dalece oboje małżonkowie lub jedno z nich winę w tęm ma.

§. 62.

Orzeczony rozdział co do osób zakomunikowanym być ma przez sąd duchowny instancyi personalnej małżonków, i pociąga za sobą wszelkie skutki prawne, jakie wedle istniejących ustaw przez sądowy rozdział co do osób uzasadnione są.

§. 63.

Gdy orzeczenie na rozdział, co do osób nastąpiło, sędzia starać się winien na drodze ugody załatwić spory, zachodzące w przedmiocie oddzielenia majątku, zaopatrzenia dzieci, lub innych pretensyj. Jeżeli strony do ugody skłonić się nie dają, winien je odesłać do zwyczajnej procedury, tym czasem jednak wymierzyć małżonce i dzieciom utrzymanie przyzwoite, lub też nawet zapadłe już postanowienie odroczyć aż do ukończenia sporu prawnego.

§. 64.

Względem pretensyj wynagrodzenia i wszelkich sporów majątku dotyczących, spowodowanych przez unieważnienie małżeństwa lub przez rozdział co do stołu i łoża, wolno stronom obrać sobie sąd małżeński na sąd polubowny.

Względem ugody takowéj zawsze dokument musi być wystawionym, a jeżeli to zachowaném zostało, nie może już żadna strona odstąpić bez zezwolenia drugiéj. Wszelako małoletni potrzebują do ugody zezwolenia ojca swego lub opiekuna i władzy opiekuńczéj. Od wyroku rozjemczego nie ma dalszego powołania, wszelako wytoczona być może skarga o nieważność przed sędzią zwyczajnym.

§. 65.

Jeżeli rozdzieleni znowu się z sobą połączają, wówczas sąd duchowny uwiadomi o tém ich instancyę personalną.

§. 66.

Jeżeli z dwóch osób, które zawarły z sobą śluby małżeńskie jako chrześcianie

die Eine in die katholische Kirche eintritt, so hat jeder Theil seine allfällige Scheidungsklage bei dem Ehegerichte anzubringen, welchem er in Folge seines Religionsbekenntnisses untersteht. Auch kann der nichtkatholische Theil nach den Vorschriften des Ehegesetzes, dem er unterworfen ist, die Trennung des Ehebandes bei seinem Ehegerichte verlangen. Beschwerden wegen verweigerten oder eigenmächtig aufgehobenen Zusammenlebens gehören vor das Ehegericht des Geklagten.

§. 67.

Das rechtskräftige, auf Scheidung oder Trennung lautende Urtheil des Ehegerichtes Eines Gatten ist für beide Theile entscheidend. Die von dem Ehegerichte des nichtkatholischen Gatten ausgesprochene Trennung der Ehe dem Bande nach hat jedoch für den katholischen Theil in Betreff der ehelichen Lebensgemeinschaft nur die Wirkung der lebenslänglichen Scheidung von Tisch und Bett.

§. 68.

Wenn das katholische Ehegericht auf lebenslängliche Scheidung von Tisch und Bett erkennt, so kann der nichtkatholische Theil auf Grund dieses Urtheiles bei seinem Ehegerichte um Trennung des Ehebandes nachsuchen. Er kann jedoch zu keiner neuen Ehe schreiten, bevor die Trennung von seinem Ehegerichte ausgesprochen worden ist.

§. 69.

Ist in dem Urtheile des katholischen Ehegerichtes der nichtkatholische Gatte als schuldtragend an der Scheidung bezeichnet worden, so hat auf dessen Ansuchen über die Thatsache der Schuld, in soweit darauf Vermögensansprüche gegründet werden, der ordentliche Richter zu erkennen.

Dieß gilt auch in dem Falle, wenn über die Klage des nichtkatholischen Theiles das geistliche Ehegericht desselben den katholischen Theil als schuldtragend an der Scheidung oder Trennung der Ehe erklärt hat.

§. 70.

Kommt zwischen den Ehegatten in Beziehung auf ihre Vermögensverhältnisse kein Vergleich zu Stande, so finden die Bestimmungen der §§. 1264 oder 1266 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches Statt, je nachdem beide Ehegatten nur als von Tisch und Bett geschieden zu betrachten sind, oder die Ehe rücksichtlich des nichtkatholischen Gatten getrennt ist. In letzterem Falle kann auch der katholische Theil, obgleich er für schuldlos erkannt wurde, auf die gesetzliche Erbfolge (§. 757 — 759 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches) keinen Anspruch machen.

§. 71.

Hat das geistliche Gericht auf Einschreiten des katholischen Theiles die Scheidung auf unbestimmte Zeit erkannt, und ist nach Ablauf von mehr als drei Jahren noch keine

niekatoliccy, jedna przyjmuje religią katolicką, wówczas każda strona zachodzącą skargę swą o rozdzielenie wnieść powinna do tego sądu małżeńskiego, któremu wedle religijnego wyznania swego podlega. Także może strona niekatolicka w skutek przepisów ustawy małżeńskiéj, któréj jest podległą, żądać rozwiązania węzła małżeńskiego w sądzie swoim małżeńskim. Zażalenia względem odmówionego lub samowładnie zniesionego pożycia spólnego należą przed sąd małżeński oskarżonego.

§. 67.

Prawomocny wyrok sądu małżeńskiego jednego małżonka, opiewający na rozdział co do osób lub na rozwód, dla obu stron jest stanowczym. Rozwiązanie atoliż małżeństwa wedle węzła, wyrzeczone przez sąd małżeński małżonka niekatolickiego, pociąga za sobą pod względem pożycia spólnego małżeńskiego tylko skutek dożywotniego rozdziału co do stołu i łoża.

§. 68.

Jeżeli sąd małżeński katolicki orzeka na dożywotni rozdział od stołu i łoża, wówczas strona niekatolicka żądać może na podstawie wyroku takowego u sądu swego małżeńskiego rozwiązania węzła małżeńskiego. Nie może atoli zawiązywać małżeństwa nowego, dopóki nie został wyrzeczonym rozwód przez sąd jego małżeński.

§. 69.

Jeżeli w wyroku katolickiego sądu małżeńskiego rozdział co do osób oznaczonym został jako z winy niekatolickiego małżonka pochodzący, wówczas na żądanie jego co do rzeczywistości winy, o ile na tém pretensye majątkowe uzasadnione bywają, orzekać ma sędzia zwyczajny.

Rozumié się to także i w tym przypadku, jeżeli w skutek skargi strony niekatolickiéj sąd jego małżeński duchowny uznaje, że rozdział co do osód lub rozwód małżeństwa z winy strony katolickiéj pochodzi.

§. 70.

Jeżeli między małżonkami pod względem ich stósunków majątkowych ugoda do skutku nie przyszła, wówczas znajdują zastósowanie postanowienia §§. 1264 albo 1266 powszechnéj księgi ustaw cywilnych, w miarę tego, czy oboje małżonkowie tylko jako rozdzieleni mają być uważani co do stołu i łoża, lub małżeństwo względem małżonka niekatolickiego rozwiedzioném jest. W razie ostatnim także i strona katolicka, lubo bez winy uznaną została, nie będzie mogła sobie rościć pretensyi do prawnego dziedziczenia (§. 757—759 powszechnéj księgi ustaw cywilnych).

§. 71.

Jeżeli sąd duchowny na żądanie strony katolickiéj rozdział co do osób orzeka na czas niepewny, a po upływie więcéj jak lat trzech jeszcze nie ma nadziei,

Aussicht vorhanden, daß der katholische Gatte in die Wiedervereinigung einwilligen werde, so kann der nichtkatholische Theil bei seinem Ehegerichte die Trennung nachsuchen. Hat derselbe aber zu der Scheidung durch eine Handlung Anlaß gegeben, welche den schuldlosen katholischen Theil, wofern er nicht in die katholische Kirche eingetreten wäre, zur Klage auf Trennung oder auf Scheidung von Tisch und Bett berechtiget hätte, so sind nach erfolgter Trennung die Vermögensverhältnisse so zu ordnen, als trüge der nichtkatholische Gatte an der Trennung Schuld. Sonst sind die Vermögensfragen nach dem ersten Absatze von §. 1266 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches zu behandeln; wofern aber Umstände obwalten, welche die Weigerung, sich wieder zu vereinigen, rechtfertigen, und der katholische Theil kein zu seinem anständigen Unterhalte ausreichendes Vermögen besitzt, so hat der nichtkatholische demselben nach Maßgabe seines Vermögens einen jährlichen Betrag zu entrichten, welchen der ordentliche Richter nach billigem Ermessen festsetzen wird.

§. 72.

Wünschen die Ehegatten, nachdem das Ehegericht des nichtkatholischen Theiles die Trennung ausgesprochen hat, sich wieder zu vereinigen, so haben sie ihren Entschluß bei dem Ehegerichte des katholischen Theiles anzuzeigen und von dem Ehegerichte, welches die Trennung ausgesprochen hat, die Aufhebung seines Erkenntnisses zu erwirken. Sobald dieß geschehen ist, treten alle bürgerlichen Wirkungen der Ehe von neuem in Kraft; nur leben die früheren Ehepacte nicht wieder auf.

Von der Wiedervereinigung ist der ordentliche Richter in Kenntniß zu setzen.

§. 73.

Wenn ein Ehemann, welcher außer dem Falle des §. 121 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches seine Gattin bereits von einem Anderen geschwängert findet, sogleich nach Entdeckung dieses Umstandes den ehelichen Umgang mit ihr einstellt, und binnen Einem Monate die Klage auf Scheidung anhängig macht, so sollen im Falle, daß die Scheidung nicht ausgesprochen würde, auf sein bei dem ordentlichen Gerichte anzubringendes Ansuchen die bloß bürgerlichen, durch seine Verehelichung begründeten Rechtsverhältnisse so geordnet werden, als habe eine von der Gattin verschuldete Scheidung von Tisch und Bett stattgefunden.

Die gleiche Bestimmung findet zu Gunsten des schuldlosen Gatten im Falle des §. 12 Statt.

§. 74.

Ein katholischer Oesterreicher kann bei einer Verehelichung im Auslande jene Form der Eheschließung, welche die Landesgesetze vorschreiben, oder gestatten, in soweit zur Richtschnur nehmen, als dieselbe den Bedingungen entspricht, an welche das katholische Kirchengesetz in dem Lande, wo die Ehe geschlossen wird, die Giltigkeit der Ehe knüpft. In Allem, was nicht blos die Form der Eheschließung betrifft, bleibt er an die Vorschriften dieses Gesetzes gebunden. Auch hat er, wenn er noch nicht ein volles Jahr

iż małżonek katolicki zezwoli na powtórne połączenie się, wówczas strona niekatolicka żądać może rozwodu w swoim sądzie małżeńskim. Jeżeli zaś ta dała powód do rozdziału co do osób, przez uczynek, któryby bezwinnéj stronie katolickiéj, gdyby nie była przyjęła religii katolickiéj, dawał prawo do wyniesienia skargi o rozwód lub rozdział co do stołu i łoża, wówczas po nastąpionym rozwodzie stósunki majątkowe tak mają być uporządkowane, jak gdyby małżonek niekatolicki winien był rozwodu. Zresztą kwestye majątkowe rozwiązane być mają wedle piérwszego ustępu §. 1266 powszechnéj księgi ustaw cywilnych; jeżeli zaś zachodzą okoliczności, które usprawiedliwiają nieprzychylenie się do przywrócenia połączenia, a strona katolicka nie posiada majątku, dostatecznego do przyzwoitego utrzymania swego, wówczas strona niekatolicka winna jéj będzie w miarę majątku swego wypłacać kwotę roczną, przez sędzię zwyczajnego wedle słuszności oznaczoną.

§. 72.

Jeżeli małżonkowie, gdy sąd małżeński strony niekatolickiéj rozwód orzekł, znowu się połączyć chcą, oznajmić mają postanowienie swe w sądzie małżeńskim strony katolickiéj, oraz wyjednać w sądzie małżeńskim, od którego rozwód wyrzeczonym był, zniesienia wyroku jego. Skoro to nastąpi, odzyskują moc wszelkie cywilne skutki małżeństwa; tylko piérwsze intercyzy małżeńskie nie wéjdą już w życie.

O przywróceniu połączenia sądzia zwyczajny uwiadomionym być winien.

§. 73.

Wyjąwszy przypadek §. 121 powszechnéj księgi ustaw cywilnych, jeżeli mąż znajdzie żonę swą już ciężarną z innym mężczyzną, i zaraz po odkryciu okoliczności téj zaniecha małżeńskiego z nią obcowania, tudzież w ciągu jednego miesiąca wytacza skargę o rozdział co do osób, wówczas, gdyby rozdział nie był orzeczonym, na żądanie jego, do zwyczajnego sądu wniesioném być mające, stósunki prawne wyłącznie cywilne, przez zaślubienie jego uzasadnione, tak mają być uporządkowane, jak gdyby nastąpił był zawiniony przez małżonkę rozdział co do stołu i łoża.

Postanowienie to równie znajdzie zastósowanie na korzyść bezwinnego małżonka w przypadku przewidzianym w §. 12.

§. 74.

Katolicki Austryak może przy zaślubieniu za granicą formę zawierania małżeństwa, ustawami krajowemi przepisaną lub dozwoloną, o tyle brać za prawidło, o ile takowa odpowiada warunkom, do których ustawa kościelna katolicka w kraju, gdzie małżeństwo zawartém zostało, ważność małżeństwa przywięzuje. We wszystkiém, co nie dotyczy wyłącznie formy zawierania małżeństwa, już stósować się winien do przepisów niniejszéj ustawy. Nadto, jeżeli nie przemieszkał jeszcze

im Auslande wohnhaft ist, dafür zu sorgen, daß seine bevorstehende Ehe an jenem Orte des Inlandes, wo er zuletzt seinen Wohnsitz gehabt hat, dreimal verkündet werde.

§. 75.

Wenn ein österreichischer Staatsbürger, welcher sich im Auslande verehelicht hat, in das Kaiserthum zurückkehrt, so ist er verbunden, die Vormerkung seiner Ehe in dem Trauungsbuche der Pfarre, wo er seinen Wohnsitz nimmt, zu erwirken.

§. 76.

Wenn eine Ehe für ungiltig erklärt, oder durch des Mannes Tod aufgelöset wird, so kann die Frau, wofern sie schwanger ist, nicht vor ihrer Entbindung, und wenn über ihre Schwangerschaft ein Zweifel entsteht, nicht vor Ablauf des sechsten Monates zu einer neuen Ehe schreiten. Ist jedoch nach den Umständen, oder nach dem Zeugnisse der Sachverständigen ein Vorhandensein der Schwangerschaft nicht wahrscheinlich, so kann nach drei Monaten Nachsicht ertheilt werden, und zwar im Falle der Ungiltigerklärung von der Landesstelle, und in Orten, wo sich keine Landesstelle befindet, von der Kreisbehörde, im Falle aber, daß der Tod des Mannes die Ehe aufgelöset hat, nur von der Landesstelle und nur aus höchst dringenden Gründen.

§. 77.

Wird diese Vorschrift übertreten, so verliert die Frau ihren Anspruch auf die ihr von dem vorigen Manne durch Ehepacte, Erbvertrag oder letzten Willen zugewendeten Vortheile, und beide Theile sind mit einer den Umständen angemessenen Strafe zu belegen; der Mann aber verliert das ihm im Falle des §. 73 vorbehaltene Recht.

Wird in einer solchen Ehe ein Kind geboren, und es ist wenigstens zweifelhaft, ob es nicht von dem vorigen Manne gezeugt worden sei, so ist demselben ein Curator zur Vertretung seiner Rechte zu bestellen.

pełnego roku za granicą, staranie mieć winien o to, ażeby jego małżeństwo zamierzone trzy razy ogłoszoném zostało w tém miejscu kraju tutejszego, w którém na ostatku miał mieszkanie swoje.

§. 75.

Austryacki obywatel Państwa, za granicą zaślubiony, powróciwszy do Cesarstwa, obowiązanym jest, pozyskać sobie zanotowanie małżeństwa swego w księdze ślubów téj parafii, gdzie obiera siedzibę swoję.

§. 76.

Kiedy małżeństwo za nieważne jest uznaném, lub téż przez śmierć męża rozwiązaném, żona, jeżeli jest w ciąży, nie może zawierać nowego małżeństwa przed połogiem swym, a jeżeli zachodzi wątpliwość co do ciąży, przed upływem szóstego miesiąca. Atoliż, jeżeli wedle okoliczności, lub według świadectwa w sztuce biegłych nie ma prawdopodobieństwa względem istnienia ciąży, można od zakazu tego odstąpienie uzyskać, a to w razie unieważnienia, u Rządu krajowego, w miejscach zaś, gdzie nie ma Rządu krajowego, u władzy obwodowéj, w przypadku jednak, gdy przez śmierć męża małżeństwo rozwiązaném zostało, tylko u Rządu krajowego i to tylko z powodów wielce naglących.

§. 77.

Przestąpienie przepisu tego pociąga za sobą, iż żona utraca prawo swe do korzyści, przez męża poprzedniego jéj przyznanych w intercyzach małżeńskich, w kontrakcie dziedziczenia, lub w rozporządzeniu ostatniéj woli; oraz obie strony pociąganemi być mają do kary okolicznościom odpowiedniéj; mąż zaś utraca prawo, zastrzeżone mu w przypadku §. 73.

Jeżeli w takiém małżeństwie dziecię urodzoném będzie, a zachodzi przynajmniéj wątpliwość co do tego, czy nie było spłodzoném przez poprzedniego męża, natedy dodanym mu być ma kurator do obrony praw jego.

Anhang II.

Anweisung
für die geistlichen Gerichte des Kaiserthumes Oesterreich in Betreff der Ehesachen.

Erster Abschnitt.

Von der Ehe.

§. 1.

Eigenthümlichkeit und höhere Weihe der ehelichen Gesellschaft.

Die Ehe ist eine Verbindung zwischen Mann und Weib, welche nach Gottes Willen zu Fortpflanzung des menschlichen Geschlechtes und wechselseitiger Unterstützung geordnet ist. Schon bei ihrem ersten Beginne ward sie als unauflöslich eingesetzt und empfing zu ihrer Richtschnur die Mahnung, daß die Gatten Zwei in Einem Fleische seien; Christus der Herr aber hat sie zu ihrer ursprünglichen Würde zurückgeführt und zu einem Sacramente des neuen Bundes erhoben.

§. 2.

Eheverlöbnisse.

Das Eheverlöbniß ist eine Uebereinkunft zwischen Mann und Weib, in welcher sie einander zu ehelichen versprechen.

§. 3.

Bedingungen der Giltigkeit.

Ein Eheverlöbniß kann nur von Personen, welche mit einander eine giltige und erlaubte Ehe zu schließen vermögen, und kraft einer mit Freiheit und gehöriger Ueberlegung gegebenen Willensäußerung giltig eingegangen werden. Verlöbnisse, welche im Namen von Unmündigen geschlossen werden, begründen für den Unmündigen nur dann eine Verbindlichkeit zu Eingehung der Ehe, wenn sie von demselben nach erreichter Mündigkeit gutgeheißen werden.

§. 4.

Einverständliche Aufhebung.

Das Verlöbniß kann, auch wenn es durch einen Eid wäre bekräftiget worden, mit beiderseitiger Einwilligung aufgehoben werden.

§. 5.

Aufhebung ohne beiderseitiger Einwilligung.

Die Eheverlöbnisse Derer, die unter der väterlichen Gewalt stehen, sind aufzulösen, wenn die Eltern gerechten Widerspruch entgegensetzen.

§. 6.

Wenn ein Theil die dem Verlobten schuldige Treue gebrochen hat, so ist der andere seines Versprechens entbunden. Wofern nach Schließung des Eheverlöbnisses eine

Dodatek II.

Instrukcya

dla sądów duchownych Cesarstwa Austryackiego co do spraw małżeńskich.

Rozdział piérwszy.

O małżeństwie.

§. 1.

Małżeństwo jest związkiem między mężczyzną i niewiastą, urządzonym wedle woli Boskiéj dla rozkrzewienia rodzaju ludzkiego i wzajemnéj pomocy. Już w piérwiastkowych początkach swoich ustanowioném zostało w nierozwiązalności, a za prawidło otrzymało tę przestrogę, iż małżonków jest dwoje w jedném ciele; przez Chrystusa Pana zaś przywróconém zostało do piérwotnéj godności i wyniesioném na sakrament nowego zakonu. Natura i wyższe uświęcenie towarzystwa małżeńskiego.

§. 2.

Zaręczyny są umową, w któréj mężczyzna i niewiasta dają sobie przyrzeczenie poślubienia się. Zaręczyny.

§. 3.

Zaręczyny ważnie zawierane być mogą tylko w skutek objawienia woli, uczynionego z wolnością i należytą rozwagą ze strony tych, którzy mogą z sobą wchodzić w związki małżeńskie, ważne i pozwolone. Zaręczyny, zrobione w imieniu nieletnich, stanowią dla nieletniego wtedy tylko obowiązek do zawarcia małżeństwa, gdy przez niego po osiągnieniu doletności zatwierdzone zostały. Warunki ważności onychże.

§. 4.

Zaręczyny, choćby przez przysięgę zatwierdzone były, mogą za obustronném zezwoleniem być zniesione. Zniesienie ich za wzajemném porozumieniem się.

§. 5.

Zaręczyny tych, którzy zostają pod władzą ojcowską, rozwiązane być mają, gdy rodzice sprawiedliwie się temu sprzeciwiają. O ile zniesione być mogą i bez obustronnego zezwolenia.

§. 6.

Kiedy jedna strona skaziła wierność, jaką winna zaręczonemu, druga wolną zostaje od dotrzymania przyrzeczenia. Jeżeli po zaręczynach taka zajdzie zmiana,

solche Veränderung eintritt, das man voraussetzen darf, es wäre bei diesem Stande der Dinge zum Verlöbnisse nicht gekommen, so verliert dasselbe für jenen Theil, bei welchem eine soche Veränderung nicht eingetreten ist, seine bindende Kraft. Im Falle, daß solche Umstände schon zur Zeit der Verlobung obwalteten, ist jener Theil, welchem sie damals unbekannt waren, zum Rücktritte berechtiget.

§. 7.

Die Verlobten sind durch die übernommene Verbindlichkeit nicht gehindert, sich dem Ordensleben oder dem geistlichen Stande zu widmen. Durch die Ablegung der feierlichen Gelübde oder den Empfang der höheren Weihen wird das Eheverlöbniß aufgelös't.

§. 8.

Dadurch, daß der Eine Theil sich mit einer dritten Person verehelicht, wird zwar das Verlöbniß aufgehoben; doch verbleiben dem anderen Theile seine allfälligen Ansprüche auf Entschädigung.

§. 9.

Pflicht des Schadenersatzes.

Wer ohne rechtmäßigen Grund von dem Eheverlöbnisse zurücktritt oder einen rechtmäßigen Grund zum Rücktritte entweder verheimlicht oder durch sein Verschulden herbeigeführt hat, ist verpflichtet, dem anderen Theile den Schaden, welcher für denselben aus dem Rücktritte entsteht, nach Maßgabe der Personen und Verhältnisse zu vergüten.

§. 10.

Die Pflicht zur Erfüllung des im Eheverlöbnisse gegebenen Versprechens hört auch dann auf, wenn nach Erwägung aller Umstände mit Recht vorauszusetzen ist, daß eine zwischen den Verlobten eingegangene Ehe unglücklich sein würde. Wofern aber die Umstände, auf welche die Voraussetzung sich gründet, durch das Verschulden des Einen Theiles eingetreten sind, so ist dieser verpflichtet, dem anderen jenen Schaden, welcher für denselben aus der Täuschung seiner gerechten Erwartungen entspringt, nach Kräften zu vergüten.

§. 11.

Erfordernisse zur giltigen Eingehung der Ehe.

Das Vorhandensein der Ehe wird durch die beiderseitige Einwilligung bewirkt, in sofern dieselbe von Personen, welche zur Eingehung der Ehe befähiget sind, und zwar (beziehungsweise) in der vorgeschriebenen Form gegeben wird.

§. 12.

Zu Schließung einer Verbindung, welche wahrhaft eine Ehe ist, sind Alle und nur Jene unfähig, welche das Gesetz Gottes und der Kirche hiezu unfähig erklärt.

§. 13.

Hindernisse der Giltigkeit:
1. Mangel der Fähigkeit zur Einwilligung.

Wahnsinnige, Rasende, Kinder und überhaupt Alle, welche zu Leistung einer Einwilligung, wie sie durch die Natur des Verhältnisses gefordert wird, unfähig sind, vermögen keine Ehe zu schließen.

iżby słusznie przypuścić można, że przy takim stanie rzeczy nie byłoby do zaręczyn przyszło, wówczas te moc swą tracą co do téj osoby, u któréj zmiana taka nie zaszła. W razie, gdy okoliczności takowe już w chwili zaręczyn zachodziły, przystoi stronie, któréj wtenczas były niewiadome, prawo do odstąpienia od zaręczyn.

§. 7.

Zaręczeni, przez obowiązek na się przyjęty, nie będą doznawać przeszkody w poświęceniu się życiu zakonnemu lub stanowi duchownemu. Przez złożenie ślubów uroczystych lub otrzymanie wyższych święceń zaręczyny rozwiązują się.

§. 8.

Przez to, iż jedna strona wchodzi w związki małżeńskie z osobą trzecią, zaręczyny wprawdzie zniesione zostają; wszelako pozostaje drugiéj stronie wedle okoliczności prawo żądania wynagrodzenia.

§. 9.

Obowiązek do wynagrodzenia szkody.

Kto bez prawnego powodu od zaręczyn odstępuje lub téż prawny powód do odstąpienia albo zatają albo przez winę swoję sprowadza, obowiązanym będzie wynagrodzić drugiéj stronie szkodę, zrządzoną w miarę osób i stósunków.

§. 10.

Obowiązek do wypełnienia przyrzeczenia, w zaręczynach danego, ustaje także i wtedy, gdy po rozważeniu wszelkich okoliczności słusznie przypuścić należy, że małżeństwo, między zaręczonymi zawrzeć się mające, będzie szczęśliwe. Jeżeli zaś okoliczności, na których się przypuszczenie takie zasadza, nastąpiły przez winę jednéj strony, ta zobowiązaną będzie, wedle sił wynagrodzić drugiéj szkodę, pochodzącą z zawiedzenia sprawiedliwych jéj oczekiwań.

§. 11.

Wymogi do ważnego zawierania małżeństwa.

Rzeczywistość małżeństwa jest skutkiem obustronnego zezwolenia, o ile takowe daném jest od osób, do zawierania małżeństwa uzdolnionych, a to (względnie) w formie przepisanéj.

§. 12.

Do zawierania połączenia, które prawdziwie jest małżeństwem, niezdolnemi są wszyscy i ci tylko, których do tego niezdolnemi ogłasza ustawa Boska i kościelna.

§. 13.

Przeszkody do ważności:

1. Brak zdolności co do zezwolenia.

Obłąkani, szaleni, dzieci i ogólnie wszyscy, którzy niezdolnemi są do oświadczenia zezwolenia, jak tego natura stósunku żąda, nie mogą zawierać małżeństwa.

§. 14.

2. Irrthum in der Person.

Bei dem Obwalten eines Irrthumes, welcher die Person des künftigen Ehegatten betrifft oder auf die Person zurückfällt, wird keine Einwilligung gegeben, und hiemit auch keine Ehe geschlossen. Nur der Irrthum in einer Eigenschaft, welche die einzige Bezeichnung der Person des künftigen Ehegatten ist, fällt auf die Person zurück.

§. 15.

3. Irrthum in Betreff des Sclavenstandes.

Sollte eine freie Person mit einem Sclaven oder einer Sclavin in der Meinung, dieselben seien Freie, sich verheirathen, so wäre die Ehe ungiltig.

§. 16.

4. Unvermögen zu Leistung der ehelichen Pflicht.

Ein unheilbares Unvermögen zur Leistung der ehelichen Pflicht hindert die Giltigkeit der Ehe, wenn es bei Eingehung derselben bereits vorhanden war.

§. 17.

5. Unmündigkeit.

Da Knaben, welche das vierzehnte, und Mädchen, welche das zwölfte Jahr noch nicht vollendet haben, in der Regel weder die körperliche Befähigung zur Ehe besitzen, noch im Stande sind, die Bedeutung der ehelichen Verbindung nach Gebühr einzusehen, so wird von Rechtswegen vorausgesetzt, daß sie unfähig seien, sich zu verehelichen. Wenn es aber jemals geschehen sollte, daß Solche, welche dieß Alter noch nicht erreicht haben, die körperliche und sittliche Befähigung zur Eingehung der Ehe besäßen, so könnten sie demungeachtet, wofern sie hierüber nicht von dem Bischofe des Kirchensprengels oder von dem apostolischen Stuhle selbst einen bestätigenden Ausspruch erhalten hätten, keine Ehe schließen.

§. 18.

6. Widerrechtlicher Zwang.

Eine Einwilligung, zu welcher Jemand von Wem immer durch die widerrechtliche Zufügung oder Androhung eines großen und unvermeidlichen Uebels vermocht wird, reicht nicht hin, um das Band der Ehe zu knüpfen.

§. 19.

7. Entführung.

Eine Frauensperson, welche zum Zwecke der Verehelichung entführt worden ist, kann mit dem Entführer, so lange sie sich in der Gewalt desselben befindet, keine giltige Ehe eingehen. Als entführt ist jene Frauensperson zu betrachten, welche durch wider sie geübten Zwang entweder hinweggeführt, oder an einem Orte, wohin sie durch List gelockt wurde, festgehalten wird; ingleichen jene, welche von einem Manne, dem sie nicht schon vor der That rechtmäßig verlobt war, mit ihrer Einwilligung, doch ohne Vorwissen oder gegen den Willen der Eltern oder Vormünder hinweggeführt wird.

§. 20.

8. Bestehendes Eheband.

Das bestehende Eheband macht diejenigen, welche durch dasselbe vereiniget sind, zu Schließung einer anderen Ehe unfähig.

§. 21.

Das Band einer giltig geschlossenen, aber noch nicht vollzogenen Ehe wird getrennt, wenn einer der Gatten die feierlichen Ordensgelübde ablegt, oder eine päpstliche Nach-

§. 14.

Gdzie zachodzi pomyłka, dotycząca osoby przyszłego małżonka lub spływająca na osobę, tam nie ma zezwolenia, a zatém i małżeństwo nie jest zawartém. Na osobę spływa pomyłka w téj tylko własności, która jest jedyném oznaczeniem osoby przyszłego małżonka.

2. Pomyłka co do osoby.

§. 15.

Gdyby osoba wolna poślubiła sobie niewolnika lub niewolnicę, sądząc ich wolnemi, małżeństwo niebyłoby ważném.

3. Pomyłka co do stanu niewolniczego.

§. 16.

Nieuléczona niemożność dopełnienia powinności małżeńskiéj stoi w drodze ważności małżeństwa, jeżeli już w czasie jego zawarcia miejsce miała.

4. Niemożność dopełnienia powinności małżeńskiéj.

§. 17.

Ponieważ chłopcy niżéj lat czternastu, a dziewczęta niżéj lat dwunastu, w powszechności nie posiadają cielesnego uzdolnienia do małżeństwa, ani są w stanie wyrozumieć należycie znaczenie połączenia małżeńskiego, słusznie uważani będą za niezdolnych do zawierania związków małżeńskich. Gdyby zaś wydarzyło się kiedy, iżby osoby, niżéj wieku właśnie zakreślonego, posiadały tak cielesną jak moralną zdolność do zawarcia małżeństwa, pomimo to, jeżeliby nie pozyskały w tym względzie wyroku stwierdzającego od biskupa dyecezalnego lub od saméj Stolicy Apostolskiéj, nie będą mogły zawierać małżeństwa.

5. Nieletność.

§. 18.

Zezwolenie, wymuszone na kim przez kogobądź sposobem nieprawnego rozporządzenia lub zagrożenia wielkiéj i nieuchronnéj krzywdy, nie będzie dostateczném do zawiązania węzła małżeńskiego.

6. Przymus nieprawny.

§. 19.

Niewiasta, uprowadzona celem zaślubienia, nie będzie mogła z uprowadzicielem, jak długo w jego mocy zostaje, wchodzić w ważne związki małżeńskie. Za uprowadzoną ma być uważana ta niewiasta, którą gwałtem jéj wyrządzonym albo uwiedziono, albo w miejscu, gdzie podstępem była zwabioną, przytrzymano; nie mniéj ta, która przez mężczyznę, z którym nie była już przed uczynkiem prawnie zaręczoną, lub za jéj zezwoleniem, atoli bez wiedzy lub mimo woli rodziców lub opiekunów, została uwiedzioną.

7. Uprowadzenie.

§. 20.

Węzeł małżeński, miejsce już mający, związanych nim, niezdolnemi czyni do zawierania innego małżeństwa.

8. Węzeł małżeński.

§. 21.

Węzeł małżeństwa ważnie zawartego, lecz jeszcze niedokonanego, będzie rozwiazanym przez uroczyste złożenie ślubów zakonnych jednego z małżonków lub

sichtgewährung eintritt. Eine von Christen geschlossene Ehe kann, sobald sie vollzogen worden ist, nur durch den Tod aufgelöset werden.

§. 22.

Wenn nicht katholische Christen dafür halten, daß die Ehe dem Bande nach könne getrennt werden, so beklagt die Kirche die Irrenden, aber sie kann dem Irrthume keinen Einfluß auf die Heiligkeit ihrer Gesetzgebung verstatten. Zwischen einem Katholiken und einem nichtkatholischen Christen, dessen Gatte noch am Leben ist, kann keine Ehe zu Stande kommen, wenn auch das Gericht, welches über die Ehen von nichtkatholischen Christen urtheilt, eine Trennung dem Bande nach ausgesprochen hat.

§. 23.

Da durch das Sakrament der Taufe nicht die Ehen aufgelöset, sondern die Sünden nachgelassen werden, so bleibt eine von Ungläubigen geschlossene Ehe nach Bekehrung der Gatten in Kraft, und Hindernisse, welche das Kirchengesetz aufgestellt hat, stehen ihr nicht im Wege. Wenn aber nur ein Theil sich bekehrt und der andere ungläubig verbleibende ungeachtet der an ihn ergangenen Aufforderung sich durchaus weigert, mit demselben zusammenzuleben, oder mit ihm nicht ohne Beschimpfung des Christenthumes zusammenleben will, so soll diesem auf sein Ansuchen gestattet werden, zu einer neuen Ehe zu schreiten, und durch rechtmäßige Eingehung derselben wird das Band der im Stande des Unglaubens geschlossenen Ehe aufgelöset.

§. 24.

9. Höhere Weihen und feierliche Ordensgelübde.

Geistliche, welche die höheren Weihen empfangen, und Ordenspersonen, welche die feierlichen Gelübde abgelegt haben, sind unfähig, eine Ehe zu schließen. In wiefern einfache, in einer Ordensgemeinde abgelegte Gelübde ausnahmsweise die Ungiltigkeit der Ehe bewirken, muß nach den vom heiligen Stuhle gutgeheißenen Ordensstatuten beurtheilt werden.

§. 25.

10. Religionsverschiedenheit zwischen Getauften und Ungetauften.

Zwischen Getauften und Solchen, welche das Sacrament der Wiedergeburt nicht empfangen haben, kann keine Ehe zu Stande kommen.

§. 26.

11. Blutsverwandtschaft.

Blutsverwandte in der geraden Linie oder aber im vierten oder einem näheren Grade der Seitenlinie können mit einander keine giltige Ehe eingehen. Ob die Verwandtschaft aus ehelicher oder unehelicher Geburt entstanden sei, macht keinen Unterschied.

§. 27.

12. Geistliche Verwandtschaft.

Die geistliche Verwandtschaft, welche durch die Taufe und Firmung begründet wird, hindert die Ehe zwischen dem Ausspender des Sacramentes und dem Täuflinge oder Firmlinge, so wie den Eltern desselben, dann zwischen den Pathen und dem Täuflinge oder Firmlinge, so wie den Eltern desselben.

przez dyspenzacyę papieża. Małżeństwo, przez chrześcian zawarte, skoro obcowanie nastąpiło, już tylko przez śmierć rozwiązaném być może.

§. 22.

Jeżeli niekatoliccy chrześcianie mniemają, że węzeł małżeński może być rozwiązanym, natedy kościół ubolewa nad obłędnemi, jednakże dopuścić nie może, ażeby błąd kaził wpływem swoim świętość prawodawstwa jego. Między katolikiem i chrześcianem niekatolickim, którego małżonek jeszcze żyje, małżeństwo do skutku przyjść nie może, choćby sąd, wyrokujący w małżeństwach chrześcian niekatolickich, orzekł rozwiązanie.

§. 23.

Ponieważ przez sakrament chrztu nierozwiązanie małżenstw lecz grzechów odpuszczenie następuje, przeto małżeństwo przez niewiernych zawarte, po nawróceniu małżonków w mocy zostaje, a przeszkody, jakie ustawa kościelna zaprowadziła, nie stoją mu w drodze. Jeżeli zaś jedna tylko strona się nawraca, a druga, w niewiarstwie pozostająca, pomimo wezwania, do niéj zrobionego, stale się opiera, żyć z nim spólnie, lub téż żyć razem bez znieważenia chrześciaństwa, wówczas onéjże dozwoloném być może na jéj żądanie, wejść w nowe związki małżeńskie, a przez prawne tychże zawiązanie, małżeństwo, w stanie niedowiarstwa zawarte, będzie rozwiązaném.

§. 24.

9. Wyższe święcenia i uroczyste śluby zakonne.

Duchowni wyższych święceń i osoby zakonne, które uroczyste śluby złożyły, nie są zdolnemi wchodzić w śluby małżeńskie. Jak dalece śluby pojedyncze, w kongregacyi zakonnéj złożone, wyjątkowo nieważność małżeństwa za sobą pociągają, ocenioném być winno wedle statutów zakonu, przez Stolicę Apostolską approbowanych.

§. 25.

10. Różność religii między chrzczonemi i niechrzczonemi.

Między chrzczonemi i takowemi, którzy nieprzyjęli sakramentu chrztu (regeneracyi), nie może małżeństwo do skutku być przyprowadzoném.

§. 26.

11. Pokrewieństwo.

Pokrewni w linii prostéj lub téż w czwartym lub bliższym stopniu linii pobocznéj, nie mogą z sobą zawierać małżeństwa ważnego, bez różnicy, czy pokrewieństwo powstało z łoża ślubnego lub nieślubnego.

§. 27.

12. Pokrewieństwo duchowne.

Pokrewieństwo duchowne, zasadzające się na sakramencie chrztu i bierzmowania, tamuje małżeństwo między szafarzem sakramentu i chrzczonym lub bierzmowanym, jako téż rodzicami jego, tudzież między ojcami sakramentalnymi i chrzczonym lub bierzmowanym jako téż rodzicami jego.

§. 28.

13. Bürgerliche Verwandtschaft.

Eine Annahme an Kindesstatt, welche der Arrogation oder vollständigen Adoption des römischen Rechtes im Wesentlichen entspricht, hindert nach der jetzt bestehenden Uebung der Kirche, auch nachdem sie aufgehoben worden ist, das Zustandekommen einer Ehe zwischen dem Adoptirenden und dem Adoptirten, so wie jenen Nachkommen des letzteren, welche zur Zeit der Adoption unter dessen väterlicher Gewalt standen; dann zwischen dem Adoptirenden und der Gattin des Adoptirten wie auch dem Adoptirten und der Gattin des Adoptirenden. Überdieß kann, so lange die Adoption währt, zwischen dem Adoptirten und des Adoptirenden leiblichen, rechtmäßigen unter der väterlichen Gewalt stehenden Kindern keine giltige Ehe geschlossen werden.

§. 29.

Annahme an Kindesstatt des österreichischen Gesetzes.

Die Annahme an Kindesstatt des österreichischen Gesetzes hindert inner den gedachten Gränzen die Giltigkeit der Ehe, wofern das Wahlkind der väterlichen Gewalt des Adoptirenden unterstellt oder in dessen Haus, um mit ihm wie das Kind mit den Eltern zusammenzuleben, aufgenommen wird. Wenn es aber weder unter die väterliche Gewalt des Adoptirenden kömmt, noch zu dessen Hausgenossen wird, so ist die Adoption des österreichischen Gesetzes der unvollkommenen gleichzustellen, und bringt kein Ehehinderniß mit sich.

§. 30.

14. Schwägerschaft aus erlaubtem Umgange.

Eine vollzogene Ehe bewirkt zwischen dem Einen Gatten und den Blutsverwandten des anderen bis einschlußweise zum vierten Grade eine Verschwägerung, in Folge derer eine zwischen denselben eingegangene Ehe nichtig ist.

§. 31.

15. Schwägerschaft aus unerlaubtem Umgange.

Eine außereheliche Geschlechtsvermischung hindert das Zustandekommen einer Ehe zwischen dem Einen Theile und des anderen Blutsverwandten im ersten und zweiten Grade.

§. 32.

Hinzutretende Schwägerschaft.

Der Gatte, welcher mit Blutsverwandten des anderen im ersten oder zweiten Grade unerlaubten Umgang pflegt, verliert dadurch das Recht, die eheliche Pflicht zu fordern, bis ihm Nachsicht gewährt worden ist.

§. 33.

16. Forderung der öffentlichen Sittlichkeit aus einer giltigen, doch nicht vollzogenen Ehe,

Eine giltige, doch nicht vollzogene Ehe macht den überlebenden oder weltlich gebliebenen Theil unfähig, mit des anderen Blutsverwandten bis einschlußweise zum vierten Grade sich ehelich zu verbinden.

§. 34.

aus einer ungiltig geschlossenen und nicht vollzogenen Ehe,

Eine ungiltig geschlossene und nicht vollzogene Ehe hindert, außer wenn der Grund der Nichtigkeit in dem Mangel der Einwilligung liegt, die Verehelichung des Einen Theiles mit den Blutsverwandten des anderen bis einschlußweise zum vierten Grade.

§. 28.

Przysposobienie dziecięcia, odpowiadające w istocie arogacyi lub zupełnéj adopcyi prawa rzymskiego, wedle istniejącego obecnie zwyczaju kościoła, nawet gdyby zniesienie onegoż nastąpiło było, tamuje małżeństwo między przysposobicielem i przysposobieńcem, równie jak potomkami tegoż, w czasie adopcyi pod jego władzą ojcowską zostającemi, tudzież między przysposobicielem i małżonką przysposobieńca jako téż przysposobieńcem i małżonką przysposobiciela. Nadto jak długo trwa adopcya, nie może być ważnie zawieraném małżeństwo między przysposobieńcem i dziećmi cielesnemi, prawemi przysposobiciela, pod ojcowską władzą zostającemi.

13. Pokrewieństwo cywilne.

§. 29.

Adopcya prawa Austryackiego tamuje w granicach wspomnianych ważność małżeństwa, jeżeli przysposobieniec poddanym zostaje władzy ojcowskiéj przysposobiciela lub przyjętym jest do grona familii tego, by z nim razem żył jak dziecię z rodzicami. Jeżeli zaś nieprzychodzi ani pod władzę ojcowską przysposobiciela, ani się staje domownikiem jego, wówczas adopcya prawa austryackiego z niedoskonałą na równi zostaje, i nie jest bynajmniéj przeszkodą do zawierania małżeństwa.

Adopcya prawa Austryackiego.

§. 30.

Małżeństwo dokonane rodzi powinowactwo między jednym małżonkiem a krewnemi drugiego aż łącznie do stopnia czwartego, w skutek czego małżeństwo między niemi zawarte, nie jest ważném.

14. Powinowactwo z spółkowania pozwolonego.

§. 31.

Pozamałżeńskie spółkowanie cielesne jest przeszkodą do małżeństwa między jedną stroną a krewnemi drugiéj w stopniu piérwszym i drugim.

15. Powinowactwo z spółkowania niepozwolonego.

§. 32.

Małżonek, wchodzący w spółkowanie niepozwolone z krewnémi w stopniu piérwszym lub drugim, utraca przez to prawo żądania powinności małżeńskiéj, dopóki mu nie zostało udzieloném przepuszczenie.

Powinowactwo przystępujące.

§. 33.

Ważne, wszelako niedokonane małżeństwo, czyni stronę, przy życiu pozostałą lub w świeckim stanie żyjącą niezdolną do zawarcia małżeństwa z krewnemi drugiéj aż łącznie do stopnia czwartego.

16. Wymóg publicznéj obyczajowości z małżeństwa ważnego atoli niedokonanego,

§. 34.

Małżeństwo nieważnie zawarte i niedokonane tamuje, wyjąwszy gdzie powód nieważności zasadza się na braku zezwolenia, zawieranie małżeństwa strony jednéj z krewnemi strony drugiéj, aż łącznie do stopnia czwartego.

z małżeństwa nieważnie zawartego i niedokonanego.

§. 35.

aus einem Eheverlöbnisse.

Ein giltig und unbedingt eingegangenes Eheverlöbniß hindert, daß zwischen dem Einen Verlobten und des anderen Blutsverwandten im ersten Grade eine Ehe zu Stande komme. Dieselbe Wirkung äußert ein unter einer ehrbaren Bedingung geschlossenes Verlöbniß, sobald der Bedingung Genüge geleistet ist.

§. 36.

17. Ehebruch.

Zwischen zwei Personen, welche mit einander Ehebruch getrieben haben, kann keine Ehe geschlossen werden, wofern dieselben bei Lebzeiten des anderen Gatten einander die Ehe versprochen oder sogar gewagt haben, mit einander thatsächlich eine Ehe zu schließen, oder wofern auch nur Ein Theil, um sich mit dem anderen verehelichen zu können, dem Gatten, dessen Rechte er durch den Ehebruch verletzt, mit Erfolg nach dem Leben gestellt hat.

§. 37.

18. Gattenmord.

Der Gattenmord hindert die Ehe zwischen dem desselben schuldigen Gatten und der Person, mit welcher er zur Vollbringung des Verbrechens zusammengewirkt hat, wofern auch nur Ein Theil die That in der Absicht verübte, dadurch seine Verehelichung mit dem anderen möglich zu machen.

§. 38.

19. Heimlichkeit.

Zur Giltigkeit der Ehe ist erforderlich, daß die Ehewerber vor dem eigenen Pfarrer Beider oder Eines von Beiden, oder Einem Priester, welcher hiezu von dem Pfarrer oder von dem Bischofe der Diöcese ermächtiget worden ist, und vor zwei oder drei Zeugen ihre Einwilligung erklären. Doch kann in jenen Theilen des Kaiserthumes, für welche der heilige Stuhl die Anweisung vom 30. April 1841 erlassen hat, die Abwesenheit des katholischen Pfarrers bei Ehen zwischen Katholiken und nichtkatholischen Christen nicht hinreichen, um ein Hinderniß der Giltigkeit zu bewirken.

§. 39.

Eigentlicher und uneigentlicher Wohnsitz.

Der Brautleute eigener Pfarrer ist jener, in dessen Pfarrbezirke sie ihren eigentlichen oder uneigentlichen Wohnsitz haben.

§. 40.

Der eigentliche Wohnsitz ist an dem Orte, wo Jemand seine Wohnung ausschließlich oder vorzugsweise aufschlägt, so daß man nicht sagen kann, er sei daheim, wenn er sich dort nicht aufhält. So lange er an diesem Orte eine für ihn oder seine Hausgenossen bestimmte Wohnung beibehält, reicht eine, wenn auch längere Abwesenheit für sich genommen nicht hin, um die Uebertragung des eigentlichen Wohnsitzes zu bewirken. Wo Jemand zwar keine bleibende Niederlassung beabsichtiget, aber doch zu einem Zwecke wohnt, dessen Erreichung einen längeren Aufenthalt nothwendig macht, dort hat er einen uneigentlichen Wohnsitz.

§. 35.

Zaręczyny ważnie i bezwarunkowo zawarte są przeszkodą do małżeństwa między jednym zaręczonym a krewnemi drugiego w stopniu pierwszym. Tę samę moc mają zaręczyny pod uczciwym warunkiem zawarte, skoro warunku dopełniono. z zaręczyn.

§. 36.

Między dwiema osobami, które się z sobą cudzołoztwa dopuściły, małżeństwo nie może być ważnie zawieraném, o ile one za życia drugiego małżonka wzajemnie sobie małżeństwo przyrzekły, lub co większa ośmieliły się, zawrzeć z sobą istotnie małżeństwo, albo jeżeli choćby tylko jedna strona, aby drugą poślubić mogła, na życie małżonka nastawała, którego prawa przez cudzołoztwo nadwerężyła. 17. Cudzołoztwo.

§. 37.

Małżonkobójstwo tamuje małżeństwo między małżonkiem winnym i osobą, z którą do dokonania zbrodni spólnie działała, jeżeli choćby tylko jedna strona czynu w tym zamiarze się dopuściła, by przez to możliwém uczynić zawarcie małżeństwa z drugą. 18. Małżonkobójstwo.

§. 38.

Do ważności małżeństwa wymaga się, ażeby osoby, pragnące wejść w śluby małżeńskie przed własnym proboszczem obojga, lub jednego z nich, albo przed kapłanem, upoważnionym ku temu przez proboszcza lub biskupa dyecezyi, i przed dwoma lub trzema świadkami zezwolenie swe oświadczyli. Atoliż w tych częściach Cesarstwa, dla których Stolica Apostolska wydała instrukcyę z dnia 30. Kwietnia 1841 r. nieobecność katolickiego proboszcza przy małżeństwach między katolikami i chrześcianami niekatolickiemi nie jest dostateczną do stanowienia nieważności. 19. Potajemność.

§. 39.

Właściwym proboszczem oblubieńców jest ten, w którego parafii mają swoje zwyczajne lub niezwyczajne mieszkanie. Mieszkanie zwyczajne i niezwyczajne.

§. 40.

Zwyczajne mieszkanie znajduje się w tém miejscu, gdzie kto pomieszkanie swoje wyłącznie lub szczególniej zakłada tak, iżby nie można mówić, że jest w domu, gdyby tam nie przebywał. Jak długo ten w miejscu takowém zatrzymuje pomieszkanie, przeznaczone dla niego samego, lub domowników jego, nieobecność, choćby dłuższa, nie jest dostateczną sama przez się do uskutecznienia przeniesienia zamieszkania zwyczajnego. Gdzie kto wprawdzie nie zamierza zakładać siedliska stałego, wszelako w takim celu mieszka, iż osiągnienie tegoż dłuższego wymaga pobytu, tam ma on mieszkanie niezwyczajne.

§. 41.

Der eigentliche Wohnsitz der Gattin ist dort, wo der Gatte, und der des Minderjährigen dort, wo dessen leibliche, Wahl- oder Pflegeeltern oder der Vormund ihren eigentlichen Wohnsitz haben. Der Ort, wo z. B. die Gattin in Dienstverhältnissen steht, der Minderjährige sich als Studirender aufhält oder als Militärperson seinen Standort hat, ist ihr uneigentlicher Wohnsitz. Wer als minderjährig zu betrachten, oder den Minderjährigen rechtlich gleichzustellen sei, ist hiebei nach dem österreichischen Gesetze zu beurtheilen.

§. 42.

Staatsbeamte oder Solche, welche in was immer für öffentliche Dienste auf Lebenszeit getreten sind, haben ihren ordentlichen Wohnsitz dort, wo sie zur Ausübung ihrer Amts- oder Dienstespflichten wohnhaft sind. Wofern sie an einem anderen Orte zu außerordentlichen Dienstleistungen, welche ihrer Natur nach längere Zeit erheischen, verwendet werden, erlangen sie an demselben einen uneigentlichen Wohnsitz.

§. 43.

Wer bei einer Privatperson, einer Anstalt oder Gesellschaft auf längere oder unbestimmte Zeit in Dienste tritt, erlangt dadurch an dem Orte, wo er zur Leistung dieser Dienste sich aufhält, einen uneigentlichen Wohnsitz. Nur dürfen die Dienstleistungen nicht so beschaffen sein, daß sie eine stete Veränderung des Aufenthaltes mit sich bringen; auch kann durch ein Dienstverhältniß, in Folge dessen man dem Aufenthalte des Dienstherrn zu folgen hat, dort, wo dieser keinen Wohnsitz hat, kein Wohnsitz erworben werden.

§. 44.

Im Falle, daß Jemand außer dem Orte seines eigentlichen Wohnsitzes noch in anderen Pfarrbezirken Häuser mit einer für ihn bestimmten, eingerichteten Wohnung besitzt, hat er nur an jenem dieser Orte einen uneigentlichen Wohnsitz, wo er sich jährlich eine beträchtliche Zeit hindurch aufzuhalten pflegt, oder wo er zur Zeit, da er den Ort als seinen Wohnsitz geltend macht, durch wenigstens sechs Wochen wohnhaft ist.

§. 45.

Für Jene, welche weder einen eigentlichen noch einen uneigentlichen Wohnsitz haben, ist der Pfarrer, in dessen Bezirke sie sich eben aufhalten, der zuständige.

§. 46.

Zuständigkeit der Militärpersonen.

Zuständiger Pfarrer der zur militia vaga gehörigen Personen ist der Feldcaplan und beziehungsweise der Feldsuperior nach Maßgabe der von dem heiligen Stuhle gewährten Vollmachten. Jene, welche der militia stabilis beigezählt werden, haben sich an den Pfarrer ihres Wohnsitzes zu wenden.

§. 47.

Stillschweigende und bloß vermuthete Erlaubniß.

Daß die Ermächtigung zur Vornahme der Trauung von dem Berechtigten (§. 38) stillschweigend ertheilt worden ist, schadet der Giltigkeit des Ehebundes nicht. Doch

§. 41.

Zwyczajne mieszkanie małżonki jest tam, gdzie małżonek, a małoletniego tam, gdzie właśni jego rodzice, przysposobiciele lub wychowawcy albo opiekun mają zwyczajne mieszkanie swoje. Miejsce, gdzie np. małżonka w stósunkach służbowych zostaje, lub małoletni dla nauk swoich pobyt, albo jako osoba wojskowa stanowisko swe ma, jest niezwyczajném ich zamieszkaniem. Kto za małoletniego przytém ma być uważanym, lub w równi z małoletnimi prawnie postawionym, ocenionêm być winno wedle Ustawy Austryackiéj.

§. 42.

Urzędnicy rządowi lub tacy, którzy w jakiebądź służby publiczne wstąpili na czas życia swego, mają zwyczajne mieszkanie swe tam, gdzie przemieszkują dla wykonywania obowiązków swych urzędowych lub służbowych. Jeżeli używanymi będą w innêm miejscu do służb nadzwyczajnych, wymagających wedle natury swéj czasu dłuższego, tamże mieszkanie ich będzie niewłaściwe.

§. 43.

Kto u osoby prywatnéj, u towarzystwa tub zakładu przyjmuje służbę na czas dłuższy lub nieoznaczony, dostępuje przezto w miejscu, gdzie przebywa dla prestacyi służb tych, zamieszkania niewłaściwego. Tylko że prestacye służb nie mają być tego rodzaju, iżby ciągłéj zmiany pobytu wymagały; podobnie i przez stósunek służbowy, w skutek którego pobyt za służbodawcą iść winien, nie będzie można zyskać zamieszkania tam, gdzie tenże sam nie ma stałego mieszkania.

§. 44.

W razie, że kto zewnątrz miejsca mieszkania swego zwyczajnego posiada i w innych parafiach domy z pomieszkaniem urządzonêm, dlań przeznaczonêm, ma on tylko w têm miejscu niezwyczajne mieszkanie, gdzie zwykł przebywać corocznie przez czas znaczny, lub téż, gdzie w czasie, kiedy w niém mieszkanie swoje oznacza, przemieszkał przynajmniéj sześć tygodni.

§. 45.

Dla tych, którzy nie mają mieszkania ani zwyczajnego ani niezwyczajnego, właściwym proboszczem jest ten, w którego okręgu się właśnie zatrzymują.

§. 46.

Przynależność osób wojskowych.

Właściwym proboszczem osób do *militia vaga* należących, jest kapelan polowy, a względnie superyor polowy w miarę pełnomocnictw, przez Stolicę Świętą nadanych. Ci, którzy policzeni będą do *militia stabilis*, udać się mają do proboszcza zamieszkania swego.

§. 47.

Pozwolenie niejawne i tylko dorozumiane.

Że upoważnienie do dania ślubu przez uprawnionego (§. 38) niejawnie udzielonêm zostało, ważność małżeńskiego węzła przez to nic nie traci. Atoliż krom naj-

verrichte außer dem Drange der äußersten Nothwendigkeit Niemand eine Trauung, wenn er hiezu nicht von dem Pfarrer oder dem Bischofe selbst ausdrücklich die Ermächtigung empfangen hat. Eine bloß vermuthete Erlaubniß ist unzureichend, und bleibt es auch in dem Falle, daß der Berechtigte, wenn man darum nachgesucht, sie wirklich ertheilt hätte, oder nachträglich seine Gutheißung ausspräche.

§. 48.

Recht zu subdelegiren.

Wer die Erlaubniß zu trauen für eine Gesammtheit von Fällen erhalten hat, kann dieselbe für einzelne Fälle auf einen anderen Priester übertragen. Wer diese Erlaubniß nur für einen einzelnen Fall erhalten hat, entbehrt des Rechtes zu subdelegiren, wenn dasselbe ihm nicht ausdrücklich ist zugetheilt worden.

§. 49.

Entscheidung über die Zuständigkeit des Pfarrers.

Erscheint es aus was immer für einem Grunde zweifelhaft, welcher Seelsorger zur Vornahme der Trauung berechtiget sei, so ist die Sache vor den Bischof zu bringen und die Entscheidung oder Anordnung desselben abzuwarten.

§. 50.

Eingehung der Ehe durch einen Bevollmächtigten.

Die durch einen Bevollmächtigten erklärte Einwilligung ist giltig, wenn ihm hiezu eine besondere, die Person des künftigen Gatten hinreichend bestimmende Vollmacht ausgestellt worden und dieselbe zur Zeit, als die Ehe im Namen des Machtgebers eingegangen wird, nicht etwa schon widerrufen ist. Doch hat der Pfarrer in keinem Falle eine durch Bevollmächtigte abzuschließende Ehe zuzulassen, ohne daß die ausdrückliche Genehmigung von Seite des Bischofes erfolgt ist.

§. 51.

20. Bedingung.

Ob eine bedingte Einwilligung das Vorhandensein der Ehe bewirke, hängt von der Erfüllung der Bedingung ab.

§. 52.

Wenn das Eintreffen oder Nichteintreffen von etwas Zukünftigem als Bedingung gestellt wird, so bleibt die Ehe aufgeschoben, bis die Bedingung erfüllt ist. Wird dieselbe nicht erfüllt, so hört die Wirkung der gegebenen Einwilligung auf. Wenn die Einwilligung an etwas Gegenwärtiges oder Vergangenes als an ihre Bedingung geknüpft ist, so ist die Ehe giltig oder ungiltig, je nachdem die Bedingung bereits erfüllt ist oder nicht.

§. 53.

Eine Einwilligung, welche an eine dem Wesen der Ehe widerstreitende Bedingung geknüpft würde, wäre nichtig. Bedingungen, welche etwas Unmögliches oder etwas Unsittliches, doch dem Wesen der Ehe nicht Widerstreitendes zum Gegenstande haben, sind als nicht beigesetzt zu betrachten.

§. 54.

Wer vor Erfüllung der beigesetzten Bedingung die Ehe vollzieht, leistet dadurch auf die Bedingung Verzicht.

ostatniejszéj potrzeby niechaj nikt nie daje ślubu, nie mając wyraźnego upoważnienia ku temu od proboszcza lub biskupa samego. Pozwolenie tylko dorozumiane jest niedostatecznem, i zostaje także i w tym razie, gdyby uprawniony o to wezwany rzeczywiście je udzielił, lub też następnie uznanie onegoż wyrzekł.

§. 48.

Kto pozwolenie do dawania ślubu otrzymał na ogół przypadków, może takowe przelewać na innego kapłana w przypadkach pojedynczych. Kto zaś pozwolenie takowe tylko dla pojedynczego przypadku pozyskał, ten nie ma prawa subdelegacyi, jeżeli mu takowe nie zostało wyraźnie nadaném. Prawo subdelegacyi.

§. 49.

Jeżeli z jakiegobądź powodu powstaje wątpliwość, który duchowny do nadania ślubu jest uprawniony, wówczas rzecz przed biskupa wniesioną być ma, którego decezyi i zarządzenia oczekiwać należy. Roztrzygnienie co do właściwości proboszcza.

§. 50.

Oświadczenie, przez pełnomocnika objawione, ważnem jest, jeżeli mu w téj mierze wystawiono własne, osobę przyszłego małżonka dostatecznie oznaczające pełnomocnictwo, któreby w czasie, kiedy małżeństwo w imieniu pełnomocdawcy zawartém zostało, nie było już może odwołaném. Wszelako nie powinien proboszcz w żadnym razie przypuszczać małżeństwa, przez pełnomocnika zawartego, gdyby nie nastąpiło wyraźne na to przyzwolenie ze strony biskupa. Małżeństwo przez prokuracyą zawarte.

§. 51.

Czy zezwolenie, warunkowo dane, małżeństwo urzeczywistnia, zawisło od dopełnienia warunku. 20. Warunek.

§. 52.

Jeżeli za warunek położono nastąpienie lub nienastąpienie czegoś w przyszłości, wówczas małżeństwo suspendowaném zostanie, aż do chwili dopełnienia warunku. Jeżeli takowy nie będzie dopełnionym, wówczas ustaje skutek danego zezwolenia. Jeżeli zezwolenie warunkowe przywiązaném jest do czegoś z obecności lub z przeszłości, wówczas małżeństwo jest ważném lub nieważném, w miarę, czy warunek jest dopełniony lub nie.

§. 53.

Zezwolenie, przywiązane do warunku, sprzeciwiającego się istocie małżeństwa, nie będzie ważném. Warunki, mające za przedmiot coś niemożliwego lub nieobyczajnego, atoliż istocie małżeństwa bynajmniéj niesprzeciwiającego się, uważane być winny za niedołożone.

§. 54.

Kto przed spełnieniem warunku obcowanie małżeńskie wykonywa, zrzeka się tém samém już skutku warunku.

§. 55.

Eine bedingte Erklärung der Einwilligung kann nur mit ausdrücklicher Erlaubniß des Bischofes zugelassen werden. Bedingungen, welche bei der Erklärung der Einwilligung nicht ausgedrückt werden, sind als nicht beigesetzt zu betrachten.

§. 56.

Hindernisse einer erlaubten Eheschließung:

Während die Kirche für die Würde und Reinheit der Ehe in jeder Beziehung sorgen wollte, hielt sie es nicht gerathen, die Zahl der trennenden Hindernisse zu sehr zu mehren. Daher hat sie über die Ehe Anordnungen erlassen, für welche sie Gehorsam fordert, deren Übertretung aber die Ungiltigkeit der Ehe nicht nach sich zieht.

§. 57.

1. Eheverlöbniß.

In so weit und so lange die Eheverlöbnisse eine Verbindlichkeit zu Eingehung der Ehe hervorrufen, machen sie jede Ehe unerlaubt, welche von Einem der Verlobten mit einer dritten Person eingegangen wird.

§. 58.

2. Einfache Gelübde.

Jene einfachen Gelübde des Gehorsames, der Armuth und der Keuschheit, welche in einer Ordensgemeinde abgelegt worden sind, dann das einfache Gelübde, immerwährende Keuschheit zu bewahren, in einen geistlichen Orden zu treten, die höheren Weihen zu empfangen, niemals eine Ehe zu schließen, verstattet nicht, daß Diejenigen, für welche sie verpflichtende Kraft haben, erlaubterweise das Band der Ehe knüpfen.

§. 59.

3. Geheiligte Zeit.

Es ist verboten, in der Zeit vom ersten Adventsonntage bis einschließlich zum Feste der Erscheinung des Herrn, dann vom Aschermittwoche bis einschließlich zum ersten Sonntage nach Ostern eine Ehe einzugehen.

§. 60.

4. Aufgebot.

Bevor die Ehe geschlossen wird, ist die beabsichtigte Eingehung derselben von dem Pfarrer des Bräutigams und der Braut an drei Sonn- oder Festtagen während der Feier des heiligen Meßopfers öffentlich zu verkündigen und Jeder, welchem etwa irgend ein Hinderniß bekannt ist, zu Entdeckung desselben aufzufordern. Die Person beider Brautleute ist durch Angabe ihres Tauf- und Familiennamens, ihres Geburtsortes, Alters, Standes und Wohnortes genau zu bestimmen.

§. 61.

Hat der Bräutigam oder die Braut sowohl einen eigentlichen als einen uneigentlichen Wohnsitz, so ist die dreimalige Verkündigung sowohl von dem Pfarrer ihres eigentlichen, als auch von dem ihres uneigentlichen Wohnsitzes vorzunehmen. Sollte es sich aber fügen, daß eine Person neben ihrem eigentlichen Wohnsitze mehr als Einen uneigentlichen Wohnsitz hätte, so genügt es, wenn die Verkündigung von dem Pfarrer ihres eigentlichen Wohnsitzes und von Einem der Pfarrer ihrer uneigentlichen Wohnsitze gehörig vorgenommen wird.

§. 55.

Warunkowe oświadczenie zezwolenia przypuszczoném być może tylko z wyraźném pozwoleniem biskupa. Warunki, nie wyrażone przy oświadczeniu zezwolenia, uważane być mają za niedołożone.

§. 56.

Przeszkody co do pozwolonego zawierania małżeństwa.

Kościół, lubo pod każdym względem troskliwy o godność i czystość małżeństwa, nie uznawał jednak rzeczą stósowną mnożyć zanadto przeszkody, małżeństwo rozwodzące. Wydał przeto rozporządzenia o małżeństwie, dla których żąda posłuszeństwa, których przestąpienie zaś nie pociąga za sobą nieważności małżeństwa.

§. 57.

1. Zaręczyny.

O ile i dopóki zaręczyny wywołują obowiązek do zawarcia małżeństwa, czynią one niepozwoloném każde małżeństwo, zawarte przez jednego z oblubieńców z osobą trzecią.

§. 58.

2. Śluby pojedyncze.

Pojedyncze śluby posłuszeństwa, ubóstwa i czystości, złożone w jakiéj kongregacyi zakonnéj, tudzież pojedynczy ślub zachowania dozgonnéj czystości, wstąpienia do zakonu duchownego, przyjęcia święceń wyższych, niezawierania nigdy małżeństwa, nie dozwalają związanym onemi wchodzić w śluby małżeńskie.

§. 59.

3. Czas uświęcony.

Zakazaném jest obchodzić małżeństwo w czasie od piérwszéj niedzieli adwentu aż łącznie do uroczystości zjawienia Pańskiego, tudzież od wstępnéj środy aż łącznie do piérwszéj niedzieli po wielkanocy.

§. 60.

4. Zapowiedzi.

Nim małżeństwo zawartém zostanie, zamiar zawarcia onegoż ogłoszonym być ma publicznie przez proboszcza oblubieńca i oblubienicy po trzy razy, każdą razą na dniu niedzielnym lub świątecznym podczas uroczystéj Mszy Świętéj, z zawezwaniem każdego, ktokolwiekby miał wiadomość o przeszkodzie jakiéj, do odkrycia takowéj. Osoba obojga oblubieńców dokładnie oznaczoną być winna wyrażeniem imienia i nazwiska, miejsca urodzenia, wieku, stanu i zamieszkania.

§. 61.

Jeżeli oblubieniec lub oblubienica ma nie tylko mieszkanie właściwe (zwyczajne) ale i niewłaściwe, wówczas trzykrotne ogłoszenie nastąpić winno przez proboszcza tak mieszkania właściwego jak niewłaściwego. Gdyby zaś się wydarzyło, iżby które z nich prócz swego mieszkania zwyczajnego miało więcéj niż jedno mieszkanie niezwyczajne, natedy dostateczném jest, gdy ogłoszenie nastąpi przez proboszcza mieszkania właściwego i jednego z mieszkań niewłaściwych.

§. 62.

Wofern der Bräutigam oder die Braut in keiner der Pfarren, wo nach den vorstehenden Bestimmungen das Aufgebot stattfinden soll, durch wenigstens sechs Wochen wohnhaft ist, so muß die Verkündigung überdieß auch in der Pfarrkirche jenes Ortes geschehen, wo die betreffende Person zuletzt durch wenigstens sechs Wochen wohnhaft war. Sollten besondere Verhältnisse die Vollziehung dieser Vorschrift erschweren, so ist an den Bischof Bericht zu erstatten.

§. 63.

Bei Denjenigen, welche weder einen eigentlichen Wohnsitz haben, noch an dem Orte ihres uneigentlichen schon wenigstens Ein Jahr lang verweilen, muß das Aufgebot auch dort, wo ihnen das Heimathsrecht zusteht, oder wenn dieß ihnen nirgends zustände, wo möglich auch in der Pfarre ihres Geburtsortes vorgenommen werden. Hat aber der Ehewerber nicht nur keinen eigentlichen, sondern auch keinen uneigentlichen Wohnsitz, so geschehe die Verkündigung sowohl in dem Pfarrbezirke, wo er sich eben aufhält, als auch dort, wo ihm das Heimatsrecht zusteht, oder wenn ein solches ihm nirgends zustände, wo möglich in der Pfarrkirche seines Geburtsortes.

§. 64.

Die Verkündigungen müssen wiederholt werden, wenn die Ehe nicht binnen sechs Monaten nach Vornahme derselben geschlossen wird, oder der Bischof auch nach Ablauf einer kürzeren Zeit die Erneuerung des Aufgebotes vorschreibt.

§. 65.

Bevor das Aufgebot gehörig vollzogen ist, kann die Ehe erlaubterweise nicht eingegangen werden.

§. 66.

5. Religionsverschiedenheit zwischen Christen und Abtrünnigen, dann zwischen katholischen und nichtkatholischen Christen.

Die Kirche verabscheut die Ehen zwischen Christen und Solchen, welche vom Christenthume abgefallen sind. Auch mißbilligt sie die Heirathen zwischen Katholiken und nichtkatholischen Christen und mahnt ihre Kinder von Schließung derselben ab.

§. 67.

6. Verbot der Kirche.

Wenn Grund vorhanden ist, zu vermuthen, daß den Ehewerbern ein Hinderniß im Wege stehe, oder wenn die Besorgniß obwaltet, daß ihre Verehelichung zu großen Zwistigkeiten und Aergernissen oder anderem Unheile Anlaß geben werde, so steht dem Bischofe das Recht zu und liegt beziehungsweise die Pflicht ob, die Eingehung der Ehe zu verbieten. So lange er das Verbot nicht aufgehoben hat, bleibt die Eingehung der Ehe unerlaubt.

§. 68.

Zustimmung der Eltern.

Auch bei Knüpfung des Ehebandes seien Söhne und Töchter des Herrn eingedenk, welcher spricht: Ehre deinen Vater und deine Mutter! Zudem läßt die Jugend sich leicht

§. 62.

Jeżeli oblubieniec albo oblubienica w żadnéj z parafij, gdzie wedle powyższych postanowień zapowiedzi nastąpić winny, nie mieszka przynajmniéj sześć tygodni, wówczas ogłoszenie nastąpić musi nadto jeszcze w parafii miejsca, gdzie dotycząca osoba ostatnią razą mieszkała przynajmniéj sześć tygodni. Gdyby szczególne stósunki uciążały wypełnienie przepisu tego, relacyę o tém biskupowi uczynić należy.

§. 63.

Przy tych, którzy nie mają ani mieszkania właściwego, ani też w miejscu mieszkania niewłaściwego bawią najmniéj przez rok jeden, zapowiedzi miejsce mieć winny także i tam, gdzie im przysługa prawo rodzinnéj przynależności (indygenatu), lub też, gdyby takowe im nigdzie nie przysłużało, wedle możności także w parafii ich urodzenia. Jeżeli zaś chcący wejść w śluby małżeńskie nie ma ani mieszkania właściwego ani też niewłaściwego, wówczas ogłoszenie nastąpi nie tylko w parafii, gdzie się właśnie zatrzymuje, lecz też i tam, gdzie mu przysługa prawo rodzinnéj przynależności, lub gdyby mu takowe nigdzie nie przysłużało, wedle możności w parafii miejsca urodzenia jego.

§. 64.

Ogłoszenia muszą być powtórzone, jeżeli małżeństwo w sześć miesięcy po takowych nie było zawartém, lub też gdy biskup już nawet po upływie krótszego czasu przepisuje odnowienie zapowiedzi.

§. 65.

Dopóki zapowiedzi nie zostały należycie wykonane, małżeństwo nie może sposobem pozwolonym być zawierane.

§. 66.

5. Różność wyznania religijnego między chrześcianami i odszczepieńcami, tudzież między chrześcianami katolickiemi i niekatolickiemi.

Kościół brzydzi się małżeństwami między chrześcianami i takowymi, którzy od chrześciaństwa odpadli. Również gani śluby między katolikami i chrześcianami niekatolickiemi i przestrzega prawowiernych swych od zawierania takowych.

§. 67.

6. Zakaz kościoła.

Jeżeli znajduje miejsce domniemanie uzasadnione, iż pragnącym wejść w śluby małżeńskie stoi przeszkoda w drodze, albo jeżeli zachodzi obawa, iż poślubienie ich będzie powodem wielkich niezgód i zgorszeń lub innego złego, tedy przysługa biskupowi prawo, a względnie tenże obowiązanym jest, zakazać obchód małżeństwa. Jak długo zakaz nie jest zniesionym, zawarcie małżeństwa takowego nie jest pozwoloném.

§. 68.

Przyzwolenie rodziców.

Przy zawiązywaniu węzła małżeńskiego niechaj synowie i córki pomni będą na słowa Pańskie: czcij ojca i matkę swoję! Nadto młodzież, steru niebaczna, łatwo

zu unbesonnenen Schritten hinreißen, und übereilt geschlossene Ehen sind ein fruchtbarer Saame des Unheiles. Ehen also, welchen die Eltern ihre Zustimmung aus gerechten Gründen verweigern, sind unerlaubt.

§. 69.

Verbote des österreichischen Gesetzes.

Es ist dem Christen eine heilige Pflicht, der Staatsgewalt den Gehorsam zu zollen, zu welchem der Herr selbst uns durch seinen Apostel anweiset. Um so genauer soll er jene Staatsgesetze beobachten, welche den Bedingungen der sittlichen Ordnung sorgsame Beachtung schenken. Wiewohl also die Staatsgewalt durch ihre Anordnungen nicht verhindern kann, daß zwischen Christen eine giltige Ehe geschlossen werde, so ist es doch dem österreichischen Staatsbürger nicht erlaubt, die Vorschriften zu vernachlässigen, welche das österreichische Gesetz über die bürgerlichen Wirkungen der Ehe aufstellt.

§. 70.

Zulassung zur Trauung. Erforderliche Belege.

Zur Trauung dürfen die Ehewerber nur dann zugelassen werden, wenn ihrer Verbindung, in so weit es sich in Erfahrung bringen läßt, kein Hinderniß im Wege steht und sie Alles geleistet haben, was die Gesetze der Kirche zur Fernhaltung von ungiltigen oder unerlaubten Ehen vorschreiben. Insbesondere liegt es ihnen ob, sich über die gehörige Vornahme des Aufgebotes auszuweisen, das Zeugniß ledigen Standes vorzulegen, und wenn ihr Alter und ihre Abkunft nicht aus den Pfarrbüchern ersichtlich ist, den Taufschein beizubringen. Sollte ein Ehewerber gänzlich außer Stande sein, sich das Taufzeugniß zu verschaffen, so wird der Pfarrer sich deßhalb an den Bischof wenden. Was die obenerwähnten Vorschriften des österreichischen Gesetzes betrifft, so ist mit großem Eifer dahin zu wirken, daß sie von den Ehewerbern genau beobachtet werden. Begibt es sich, daß die Ermahnungen des Pfarrers fruchtlos bleiben, so ist die Sache vor den Bischof zu bringen. Dasselbe hat zu geschehen, wenn aus irgend einer anderen Ursache Schwierigkeiten oder Zweifel entstehen.

§. 71.

Ehen von Ausländern.

Es ist darüber zu wachen, daß Ausländer nicht anders als mit Beobachtung alles Dessen, was zu rechtmäßiger Eingehung der Ehe erforderlich ist, zur Trauung zugelassen werden. In wiefern der Pfarrer in dieser Sache vorgehen könne, ohne dieselbe der bischöflichen Curie zur Beurtheilung vorzulegen, wird der Bischof nach Umständen bestimmen.

§. 72.

Vorzeitige Ehen.

Es ist Vorsorge zu treffen, daß die Ehen Derer verhindert werden, welche zwar das vierzehnte und beziehungsweise das zwölfte Jahr vollendet, aber noch nicht das Alter erreicht haben, in welchem nach Maßgabe des Landes und Stammes die Fähigkeit, die Ehe mit gehöriger Überlegung zu schließen, und die körperliche Reife einzutreten pflegt.

uwieść się daje do kroku błędnego, a małżeństwa, bez należytéj rozwagi zawarte, są płodném nieszczęścia nasieniem. Małżeństwa więc, którym rodzice dla sprawiedliwych przyczyn odmawiają przyzwolenia swego, są niepozwolone.

§. 69.

Zakazy ustawy austryackiéj.

Jest to świętym chrześcianina obowiązkiem, być posłusznym władzy rządowéj, do czego Chrystus Pan nasz sam nas przez Apostołów swoich napomina. Tém ściśléj zatém przestrzegać on winien tych ustaw rządowych, które troskliwość swą poświęcają warunkom porządku moralnego. Lubo więc władza rządowa urządzeniami swojemi nie jest w stanie przeszkodzić, ażeby między chrześcianami nie było zawarte małżeństwo ważne, wszelako austryackiemu obywatelowi Państwa nie jest pozwoloném zaniedbywać przepisów, jakie ustawa austryacka o cywilnych skutkach małżeństwa stanowi.

§. 70.

Przypuszczenie do ślubu. Dokumenta wymagane.

Do ślubu wtedy tylko chcący zawierać małżeństwo przypuszczeni być mogą, gdy ich połączeniu, o ile o tém wiadomość powziąść można, nie stoi nic w drodze, i oraz wszystko spełnili, co ustawy kościoła ku uchyleniu małżeństw nieważnych lub niepozwolonych przepisują. Mianowicie obowiązkiem ich będzie, wykazać, że zapowiedzi należycie ogłoszone zostały, przedłożyć świadectwo stanu wolnego, niemniéj metrykę chrztu, gdzie wiek ich i pochodzenie nie jest widoczném już z ksiąg parafialnych. Gdyby pragnący wejść w śluby małżeńskie zupełnie nie był w stanie wydobyć sobie świadectwa chrztu, proboszcz udać się ma w téj mierze do biskupa. Co się tyczy wyż wspomnianych przepisów ustawy austryackiéj, wszelkiego starania ku temu przykładać należy, ażeby ściśle zachowywane były przez pragnących związku małżeńskiego. Gdyby się wydarzyło, iżby napominania proboszcza były bezskuteczne, wówczas rzecz biskupowi przedłożoną być winna. Toż samo nastąpić winno, gdyby z innéj jakiéj przyczyny powstawały trudności lub wątpliwości.

§. 71.

Małżeństwa obcych.

Czuwać nad tém neleży, ażeby cudzoziemcy nie byli przypuszczani do ślubu inaczéj, jak z zachowaniem tego wszystkiego, co wymaganém jest do prawnego zawierania małżeństwa. Jak dalece proboszcz w sprawie takiéj działać może bez przedłożenia jéj do ocenienia kuryi biskupiéj, o tém Biskup wedle okoliczności stanowić będzie.

§. 72.

Przedwczesne małżeństwa.

Wszelkiéj przezorności używać należy, ażeby małżeństwa tych były tamowane, którzy wprawdzie ukończyli rok czternasty a względnie dwunasty, wszelako nie osiągnęli jeszcze wieku, w którym wedle stósunków kraju i rodzaju następywać zwykła zdolność zawierania małżeństwa z należytym rozsądkiem, równie jak dojrzałość fizyczna.

§. 73.

Trauung von Ehewerbern ohne Wohnsitz.

Die Trauung von Personen, welche weder einen eigentlichen noch einen uneigentlichen Wohnsitz haben, darf nicht vorgenommen werden, bevor der Bischof selbst hiezu die Erlaubniß ertheilt hat.

§. 74.

Religionsunterricht.

Da die Ehe ein Sacrament des neuen Bundes ist und Denen, welche durch ihr Band sich vereinigen, heilige und hochwichtige Pflichten auflegt, so dürfen Personen, welche in den Grundwahrheiten des Christenthumes unwissend sind, zur Trauung nicht zugelassen werden. Ja, bevor sie über Gott und seinen Willen sich nicht wenigstens die schlechthin nothwendigen Kenntnisse erworben haben, nehme der Pfarrer nicht einmal die Verkündigung ihrer Ehe vor.

§. 75.

Empfang der heiligen Sacramente.

Es gebührt sich, daß die Brautleute bevor sie im Angesichte der Kirche den lebenslänglichen Bund schließen, ihr Gewissen durch das heilige Sacrament der Buße läutern und den Leib des Herrn andächtig empfangen. Bevor sie den priesterlichen Segen im Gotteshause erhalten haben, sollen sie im selben Hause nicht beisammen wohnen. Hierüber und über Alles, was sonst noch beitragen kann, damit die Ehe in Gottesfurcht und mit christlichem Anstande eingegangen werde, sind die Anordnungen und löblichen Gewohnheiten jedes Kirchensprengels getreu zu beobachten.

§. 76.

Führung des Trauungsbuches.

Der zur Trauung berechtigte Pfarrer ist verpflichtet, die erfolgte Schließung der Ehe mit allen Umständen, welche zu Herstellung eines Beweises nothwendig oder nützlich sind, in das Trauungsbuch seiner Pfarre eigenhändig einzutragen. Es muß also deutlich ausgedrückt werden: Der Tauf- und Familiennahme, das Alter, das Religionsbekenntniß, die Wohnung und der Stand der Neuvermählten; auch ob dieselben schon früher verehelicht waren oder nicht; ferner Name, Religionsbekenntniß und Stand ihrer Eltern und der Zeugen, der Tag, an welchem, so wie der Priester, durch welchen die Trauung vollzogen wurde. Haben sich Anstände ergeben, so soll die Art und Weise, wie dieselben beseitiget wurden, angeführt werden.

§. 77.

Ermächtiget der Pfarrer einen Priester, die Brautleute an einem Orte, wo Keines von Beiden seinen Wohnsitz hat, zu trauen, so soll er dieß in dem Trauungsbuche seiner Pfarre anmerken. Der Pfarrer des Ortes, wo die Eheschließung vor sich geht, hat dieselbe auf die oben angedeutete Weise in das Trauungsbuch seiner Pfarre eigenhändig einzutragen und beizufügen, von welchem Pfarrer die Ermächtigung ausgegangen sei. Dieser Letztere wird die geschehene Vornahme der Trauung, von welcher er binnen acht Tagen in Kenntniß zu setzen ist, gleichfalls in seinem Trauungsbuche anmerken.

§. 73.

Ślub osób, niemających mieszkania.

Nie wolno dawać ślubu osobom, nie mającym ani mieszkania właściwego ani niewłaściwego, dopóki biskup nie udzieli ku temu pozwolenia.

§. 74.

Wiadomość nauk religii.

Ponieważ małżeństwo jest Sakramentem nowego testamentu, nakładającym na tych, którzy węzłem onegoż się łączą, obowiązki święte i nader ważne, przeto osoby, nieświadome prawd fundamentalnych chrześciaństwa, do ślubu nie mogą być przypuszczane. A co większa, dopóki nie nabyły przynajmniéj wiadomości, niezbędnie potrzebnych o Bogu i woli Jego, proboszcz nawet ogłoszenia małżeństwa ich nie uczyni.

§. 75.

Przyjęcie Świętych Sakramentów.

Należy się, ażeby oblubieńcy, zanim połączą się w obliczu kościoła węzłem dozgonnie trwającym, oczyścili sumienie swe Sakramentem pokuty i z pokorą przyjęli Ciało Chrystusa Pana. Dopóki nie otrzymali błogosławieństwa kapłańskiego w domu Bożym, nie powinni w jednym domu mieszkać razem z sobą. Względem tego, tudzież względem wszystkiego, coby zresztą jeszcze przyłożyć się mogło ku temu, ażeby małżeństwo zawieraném było w bojaźni Boga i z chrześciańską przyzwoitością, wiernie zachowane być mają zarządzenia i chwalebne zwyczaje każdéj dyecezyi.

§. 76.

Prowadzenie księgi ślubów.

Proboszcz do dawania ślubu uprawniony, obowiązanym jest, wpisać nastąpione zawarcie małżeństwa własnoręcznie do księgi ślubów swéj parafii z wszelkiemi okolicznościami, któreby do uskutecznienia dowodu były potrzebne lub pożyteczne. Dokładnie więc wyrażoném być musi: imię i nazwisko, wiek, wyznanie religijne, pomieszkanie i stan nowożeńców; niemniéj, czy już przedtém byli poślubieni lub nie; daléj imię, wyznanie religijne i stan ich rodziców, tudzież świadków; dzień, na którym, jako téż kapłan, przez którego ślub danym był. Gdyby przeszkody jakie zachodziły były, należy wyrazić sposób, w jaki takowe usunięte zostały.

§. 77.

Jeżeli proboszcz upoważnia kapłana do dania oblubieńcom ślubu w miejscu, gdzie żadne z nich nie ma mieszkania swego, powinien okoliczność tę nadmienić w księdze ślubów swojéj parafii. Proboszcz miejsca, gdzie poślubienie obchodzoném bywa, winien takowe w sposób wyż nadmieniony własnoręcznie wpisać do księgi ślubów swojéj parafii i oraz dołożyć, od którego proboszcza do tego upoważnionym był. Tenże podobnie w swojéj księdze ślubów zapisze nastąpiony obchód małżeństwa, o czém w ciągu dni ośmiu wiadomość otrzymać ma.

§. 78.

Wenn ein österreichischer Staatsbürger das Ansuchen stellt, daß seine im Auslande geschlossene Ehe in das Trauungsbuch der Pfarre, wo er nunmehr seinen Wohnsitz genommen hat, eingetragen werde, so hat der Pfarrer das Gesuch sammt den beigebrachten Beweisen der rechtmäßigen Eheschließung dem Bischofe vorzulegen und den Auftrag desselben abzuwarten.

§. 79.

Nachsicht in Ehehindernissen.

Jene Ehehindernisse, welche auf Bestimmungen des Kirchengesetzes beruhen, werden durch eine rechtmäßig erlangte Nachsichtgewährung und die Erfüllung der etwa beigesetzten Bedingungen für einzelne Fälle außer Kraft gesetzt. Dem heiligen Stuhle allein steht es zu, in Hindernissen der Giltigkeit aus eigener Macht Nachsicht zu gewähren, und demselben ist es auch vorbehalten, in dem einfachen Gelübde immerwährender Keuschheit wie auch in der Religionsverschiedenheit zwischen Katholiken und nichtkatholischen Christen Nachsicht zu ertheilen.

§. 80.

Hinderniß, in welchen die Nachsicht willfährig zu ertheilen ist.

Die Bischöfe werden, wenn rechtmäßige Gründe nicht gebrechen, sich ihrer vom heiligen Stuhle erhaltenen Vollmachten in nachstehenden Hindernissen willfährig bedienen:

1. Im dritten und vierten Grade der Blutsverwandtschaft und der Schwägerschaft aus erlaubtem Umgange.

2. In der geistlichen Verwandtschaft.

3. In der Schwägerschaft aus unerlaubtem Umgange, außer wenn zu besorgen stünde, daß in Folge des unreinen Verhältnisses die Ehewerber mit einander in gerader Linie verwandt seien.

4. Im dritten und vierten Grade der aus einer giltigen, doch nicht vollzogenen Ehe entstandenen Forderung der öffentlichen Sittlichkeit.

5. In jener Forderung der öffentlichen Sittlichkeit, welche aus einer ungiltigen und nicht vollzogenen Ehe oder aus dem Eheverlöbnisse hevorgeht.

§. 81.

Grundsätze der Nachsichtertheilung bei den übrigen Hindernissen.

Was die übrigen Hindernisse der Giltigkeit betrifft, so ist einmüthig dahin zu wirken, daß die volle Wirksamkeit derselben behauptet oder erneuert werde. Wenn Ehen zwischen nahen Verwandten häufiger vorkommen, so vergiften sie das Familienleben, in dessen Verkehr sie die sinnliche Begierde und den Verdacht derselben einführen.

§. 82.

Nachsicht des Aufgebotes.

Die gänzliche Nachsicht vom Aufgebote soll nur in höchst dringenden Fällen, die Nachsicht von der zweiten und dritten Verkündigung nur aus erheblichen und hinreichend bewiesenen Gründen ertheilt werden.

§. 78.

Gdyby austryacki obywatel Państwa żądał, ażeby małżeństwo jego, za granicą zawarte, wciągnioném zostało do księgi ślubów parafii, w któréj obecnie założył mieszkanie swoje, wówczas proboszcz prośbę takową wraz z dokumentami, względem prawnego zawarcia małżeństwa załączonemi, biskupowi przedłożyć i poleceń jego oczekiwać ma.

§. 79.

Dyspenzacya od przeszkód małżeńskich.

Przeszkody małżeńskie, zasadzające się na postanowieniach ustawy kościelnéj, tracą moc swą przez dyspenzacyę, prawnie pozyskaną, i wypełnienie warunków, jakieby dla pojedynczych przypadków zrobiono. Tylko Stolicy Apostolskiéj przysłuża prawo, w przeszkodach co do ważności udzielać dyspenzacyi z własnéj mocy swojéj. Równie też zastrzeżoném sobie ma Stolica Święta udzielanie dyspenzacyi w razie pojedynczego ślubu dozgonnéj czystości, jako też w przypadku różnego wyznania religijnego między katolikami i niekatolickiemi chrześcianami.

§. 80.

Przeszkody, w których dyspenzacya łatwiéj udzieloną będzie.

Gdzie nie zbywa na prawnych powodach, przychylą się biskupi do zastósowania pełnomocnictw swoich, od Stolicy Świętéj otrzymanych, w przeszkodach następujących, jako to:

1. W trzecim i czwartym stopniu pokrewieństwa niemniéj powinowactwa z obcowania pozwolonego.

2. W razie pokrewieństwa duchownego.

3. W razie powinowactwa z obcowania niepozwolonego, wyjąwszy, gdyby obawa zachodziła, iżby w skutek niepowściągliwego stósunku pragnący wejść w śluby małżeńskie w linii prostéj spowinowaconemi zostali.

4. W trzecim i czwartym stopniu w razie wymogu publicznéj obyczajowości, powstałego z małżeństwa ważnego, wszelako niedokonanego.

5. W razie onego wymogu publicznéj obyczajowości, który pochodzi z małżeństwa nieważnego i niedokonanego lub z zaręczyn.

§. 81.

Zasady co do udzielania dyspenzacyi w innych przeszkodach.

Co się tyczy innych przeszkód ważności, jednomyślnie ku temu działać należy, ażeby pełna moc onychże była utrzymaną lub odnowioną. Gdzie małżeństwa między bliskiemi pokrewnemi częściéj zachodzą, zatruwają one najściślejsze stósunki familijne, wzniecając w nich chuć cielesną i podejrzenie o takową.

§. 82.

Dyspenzacya od zapowiedzi.

Całkowita dyspenzacya od zapowiedzi udzieloną być ma tylko w nader ważnych przypadkach, dyspenzacya od drugiego i trzeciego ogłoszenia tylko z powodu ważnych i dostatecznie dowiedzionych.

§. 83.

Da es sich ereignen kann, daß eine nahe Todesgefahr jeden längeren Aufschub unmöglich macht, so werden die Bischöfe in jedem Bezirke nach Maßgabe der Ortsverhältnisse Einen oder mehrere Priester ermächtigen, für solche Fälle in ihrem Namen die Nachsicht von allen drei Verkündigungen zu ertheilen.

§. 84.

Wenn zwei Personen, welche sich fälschlich für Eheleute ausgeben und an dem Orte, wo sie ihren Wohnsitz haben, allgemein dafür gehalten werden, sich mit einander zu verehelichen wünschen, so soll denselben ohne höchst wichtige Ursache die Nachsicht von allen drei Verkündigungen nicht versagt werden. Doch ist genau zu erheben, ob die Behauptung, daß sie allgemein für Eheleute gehalten werden, vollkommen gegründet sei.

§. 85.

Jene Ehewerber, welchen das Aufgebot gänzlich nachgesehen wird, haben stets vor dem zur Trauung berechtigten Seelsorger zu beschwören, daß ihnen kein ihrer Verehelichung entgegenstehendes Hinderniß bekannt sei.

§. 86.

Gesuche um Nachsichtgewährung.

In den Gesuchen um Nachsichtgewährung ist das Hinderniß mit allen Umständen, von welchen die Beschaffenheit desselben abhängt, deutlich anzugeben; auch sollen die Gründe, auf welche man sich beruft, mit den nöthigen Nachweisen belegt werden. Der Bischof wird über die Thatumstände, auf welche seine Entscheidung oder sein dem heiligen Stuhle vorzulegendes Gutachten sich stützen muß, die erforderlichen Erhebungen pflegen.

§. 87.

Nachsichtgewährung für den Gewissensbereich.

Wenn das Hinderniß geheim ist und eine Veröffentlichung desselben nicht zu besorgen steht, so kann, um das Gewissen sicherzustellen, die Nachsichtgewährung ohne Angabe des Namens der Gatten und auch durch den Beichtvater oder eine andere hiezu taugliche Person nachgesucht und erhalten werden. Doch ist eine solche Nachsichtgewährung für den Rechtsbereich von keinem Nutzen: wenn also das Hinderniß wider Vermuthen bekannt würde, so müßte, damit die Ehe nicht vor dem menschlichen Gerichte Gefahr laufe, um eine für den Rechtsbereich giltige Nachsitgewährung auf dem gehörigen Wege angesucht werden.

§. 88.

Convalidation der Ehe

Wenn eine in gehöriger Form vollzogene Trauung wegen eines obwaltenden Hindernisses ungiltig war, so hat nach erlangter Nachsichtgewährung die Convalidation der Ehe zu erfolgen.

§. 89.

für den Gewissensbereich;

Ist die Nachsicht nur für den Gewissensbereich ertheilt worden, so genügt es zu Begründung einer giltigen Ehe, wenn beide Theile ihre Einwilligung ohne Pfarrer und Zeugen erneuern.

§. 83.

Ponieważ się wydarzyć może, iżby bliskie niebezpieczeństwo śmierci niemożliwą czyniło wszelką zwłokę dłuższą, przeto biskupi w każdym dystrykcie w miarę stósunków miejscowych upoważnią jednego lub więcéj kapłanów, do udzielania w przypadkach takowych w ich imieniu dyspenzacyi od wszystkich trzech ogłoszeń.

§. 84.

Jeżeli dwie osoby, fałszywie za małżonków się udające, oraz w miejscu, gdzie mieszkanie swoje mają, powszechnie za takowych uchodzące, wzajemnie się poślubić chcą, wówczas bez nader ważnéj przyczyny nie będzie im odmówiona dyspenzacya od wszystkich trzech ogłoszeń. Ściśle atoliż dochodzić należy, czyli twierdzenie, że powszechnie za małżonków trzymanemi bywają, zupełnie jest uzasadnione.

§. 85.

Małżonkowie, zupełnie od zapowiedzi uwolnieni, zawsze winni będą zatwierdzić przysięgą przed duchownym, do dania ślubu uprawnionym, iż im nie jest wiadomą żadna przeszkoda, ich poślubieniu wzajemnemu w drodze stojąca.

§. 86.

Prośby o dyspenzacyę.

W prośbach o dyspenzacyę, wyszczególniona być ma wyraźnie przeszkoda z wszelkiemi okolicznościami, od których jéj właściwość zawisła; równie też powody, w prośbie przytoczone, należytemi dowodami popierane być muszą. Biskup poczyni potrzebne dochodzenia co do okoliczności, na których zasadzać się musi rozstrzygnienie jego lub opinia, u Świętéj Stolicy przedłożoną być mająca.

§. 87.

Dyspenzacya dla zaspokojenia sumienia.

Jeżeli przeszkoda jest potajemną, a oraz rozpowszechnienia onéjże obawiać się nie ma przyczyny, wówczas dla zaspokojenia sumienia prosić można ze skutkiem o dyspenzacyę, a to bez wyszczególnienia imion małżonków nawet przez spowiednika lub inną osobę, do tego zdolną. Wszakże takowa dyspenzacya w prawie bynajmniéj skutku nie ma: gdyby więc nadspodziewanie przeszkoda była rozpowszechnioną, wówczas, ażeby małżeństwo przed sądem ludzkim nie było na niebezpieczeństwo narażoném, upraszać należy o dyspenzacyę ważną i w obliczu prawa, drogą przyzwoitą.

§. 88.

Uważnienie małżeństwa

Jeżeliby ślub, w należytéj formie dany, dla przeszkody zachodzącéj nieważnym był, wówczas po otrzymanéj dyspenzacyi nastąpić winna konwalidacya (uważnienie) małżeństwa.

§. 89.

dla zaspokojenia sumienia;

Jeżeli dyspenzacya udzieloną została dla zaspokojenia sumienia, wówczas do uzasadnienia ważnego małżeństwa dostateczném jest, gdy obie strony odnowią zezwolenie swe bez proboszcza i świadków.

§. 90.

für den Rechtsbereich; Bei einer Nachsichtgewährung, welche für den Rechtsbereich Geltung hat, muß die Einwilligung der ungiltig Vermählten vor dem Pfarrer, in dessen Pfarrbezirke sie ihren Wohnsitz haben, und zwei Zeugen erneuert werden. Der Pfarrer hat jedenfalls die stattgehabte Convalidation in sein Trauungsbuch einzutragen; wenn aber die ungiltige Verbindung in einer anderen Pfarre geschlossen wurde, so soll er überdieß den Pfarrer, in dessen Bezirke sie eingegangen wurde, davon in Kenntniß setzen, damit derselbe die Vollziehung der Convalidation an der Stelle, wo die ungiltige Ehe eingeschrieben ist, sorgfältig beifüge.

§. 91.

Das Aufgebot ist in solchen Fällen nicht zu wiederholen. Die Trauung soll in der Stille und vor vertrauten Zeugen vorgenommen werden. Eine Ausnahme kann eintreten, wenn das Hinderniß an dem Orte, wo die Convalidation zu geschehen hat, allgemein bekannt ist.

§. 92.

nach thatsächlich erloschenem Hindernisse; Wenn ein Hinderniß ohne Nachsichtgewährung durch eine thatsächliche Veränderung erloschen ist, so soll den Gatten aufgetragen werden, die Erklärung der Einwilligung vor dem Pfarrer und zwei Zeugen zu erneuern, außer wenn etwa der Umstand, daß zu Zeit der Eheschließung ein Hinderniß obwaltete, gänzlich verborgen, und daß darüber ein Beweis hergestellt würde, nicht zu befürchten wäre: denn dann kann denselben gestattet werden, die Einwilligung unter sich zu erneuern.

§. 93.

im Hindernisse der verstellten Einwilligung, wie auch des Zwanges und Irrthumes. Eine Ehe, welche wegen verstellter Einwilligung ungiltig ist, muß als convalidirt erachtet werden, wenn Der, welcher Verstellung übte, in Wahrheit eingewilliget hat. Dasselbe findet bei einer Ehe Statt, welcher Irrthum oder Gewalt und Furcht im Wege stand, sobald der Theil, welcher dem Irrthume oder dem ungerechten Zwange unterlag, nachdem er den Irrthum erkannt oder seine volle Freiheit wieder erlangt, durch Wort oder That eingewilliget hat. Demungeachtet ist es, um jeden Zweifel über die erfolgte Einwilligung auszuschließen, auch in diesen Fällen gerathen, daß die Gatten ihre Einwilligung vor dem Pfarrer und zwei Zeugen erneuern, und man suche dieß zu erwirken; es sei denn, daß eine begründete Besorgniß von Aergerniß oder Gefährdung der Ehe obwalte.

§. 94.

Wirkungen der Convalidation. Nach erfolgter Convalidation ist die Ehe in Betreff der bürgerlichen Wirkungen so zu betrachten, als wäre sie ursprünglich giltig geschlossen worden. Eben dieß gilt von den kirchlichen Wirkungen, wenn auch nur Ein Theil zur Zeit der Eheschließung in Unwissenheit der Thatsache oder des Rechtes befangen war. Sonst muß man zur Nachsichtgewährung die Zuflucht nehmen.

§. 90.

Przy pozyskaniu dyspenzacyi, mającéj ważność w obliczu prawa, zezwolenie nieważnie zaślubionych odnowionem być musi przed proboszczem, w którego parafii ci mieszkanie swoje mają, równie jak przed dwoma świadkami. Proboszcz każdego razu wpisać ma konwalidacyę nastąpioną do swéj księgi ślubów; gdyby jednak nieważny związek obchodzonym był w innéj parafii, wówczas uwiadomić powinien o tém nadto proboszcza onéjże, ażeby ten starannie konwalidacyę nastąpioną zaciągnął tam, gdzie nieważne małżeństwo zapisaném jest. dla wymogów prawa;

§. 91.

Zapowiedzi w takowych razach nie będą powtórzone. Ślub dany być ma w cichości, w obecności świadków zaufania godnych. Wyjątek nastąpić może, gdy przeszkoda rozpowszechnioną została w miejscu, gdzie konwalidacya nastąpić ma.

§. 92.

Jeżeli przeszkoda bez udzielenia dyspensy odpadła w skutek rzeczywistéj zmiany istoty jéj, wówczas małżonkom poleconém być ma, ażeby odnowili zezwolenie przed proboszczem i dwoma świadkami, wyjąwszy, gdyby okoliczność ta zupełnie była ukrytą, iż w czasie poślubienia przeszkoda zachodziła, a zarazem nie było przyczyny do téj obawy, iżby w tym przedmiocie dowód przeprowadzono; albowiem wtenczas dozwoloném być im może odnowienie zezwolenia między sobą tylko. po rzeczywistém usunięciu przeszkody;

§. 93.

Małżeństwo, nieważne dla zezwolenia udanego, uważaném być musi za uważnione, skoro udawający prawdziwie zezwolił. Toż samo rozumie się o małżeństwie któremu w drodze stała pomyłka lub gwałt i bojaźń, skoro strona ulegająca pomyłce lub przymusowi niesprawiedliwemu, poznawszy pomyłkę lub osiągnąwszy zupełną wolność swoją, słowem lub czynem zezwolenie objawiła. Pomimo to, dla uchylenia wszelkiéj wątpliwości o nastąpionem zezwoleniu, także i w tych przypadkach stósowną będzie rzeczą, by małżonkowie zezwolenie swoje przed proboszczem i dwoma świadkami odnowili, ku czemu też przyłożyć się należy, wyjąwszy że zachodzi uzasadniona obawa zgorszenia lub narażenia małżeństwa. w przeszkodzie udanego zezwolenia, tudzież przymusu i pomyłki.

§. 94.

Po nastąpionéj konwalidacyi, małżeństwo co do skutków prawnych tak ma być uważaném, jak gdyby pierwotnie już ważnie było zawartém. To samo rozumie się o skutkach kościelnych, choćby jedna tylko strona w czasie obchodu małżeństwa zostawała w niewiadomości istoty czynu lub prawa. Inaczéj zaradzenia rzeczy szukać należy na drodze dyspenzacyi. Skutki konwalidacyi.

Zweiter Abschnitt.

Von dem Verfahren in Ehesachen.

§. 95.

Gerichtsbarkeit in Ehesachen.

Die Ehesachen gehören vor den kirchlichen Richter, welchem allein es zusteht, über die Giltigkeit der Ehe und die aus derselben entspringenden Pflichten das Urtheil zu fällen. Ueber die bloß bürgerlichen Wirkungen der Ehe entscheidet die Staatsgewalt.

§. 96.

Zuständigkeit.

Die Gatten unterstehen in Ehesachen dem Bischofe, in dessen Kirchensprengel der Ehemann seinen Wohnsitz hat. Ausnahmen finden Statt, wenn die eheliche Lebensgemeinschaft entweder durch Scheidung von Tisch und Bett oder durch böswillige Verlassung von Seite des Ehemannes aufgehoben ist. Im ersteren Falle hat jeder Theil das ihm wider den anderen zustehende Klagerecht vor dem Bischofe der Diöcese, wo dieser seinen Wohnsitz hat, geltend zu machen. Im zweiten Falle kann die Gattin ihre Klage vor dem Bischofe anbringen, inner dessen Kirchensprengel ihr Wohnsitz gelegen ist.

Sobald die gerichtliche Vorladung zugestellt ist, kann durch eine Veränderung im Wohnsitze der Gatten eine Veränderung in Betreff der Zuständigkeit nicht bewirkt werden.

§. 97.

Mitglieder des Ehegerichtes.

Der Bischof bedient bei Verhandlung der Ehesachen sich eines Gerichtes, welches aus einem Präses und wenigstens vier Räthen zu bestehen hat. Doch soll die Zahl der Räthe nicht leicht mehr als sechs betragen. Es werde denselben ein Schriftführer beigegeben und ein tauglicher Mann bestimmt, um, wenn ein Rath des Ehegerichtes seines Amtes zu walten verhindert ist, die Stelle desselben zu vertreten. Es wird zweckmäßig seyn, denselben an den Sitzungen, bei welchen es keiner Ergänzung bedarf, als Beisitzer ohne Stimmrecht theilnehmen zu lassen. Wenn es wegen der großen Ausdehnung des Kirchensprengels nicht wohl möglich ist, daß der Präses die laut dieser Anweisung ihm obliegenden Geschäfte allein versehe, so ist ihm ein Stellvertreter beizugeben.

§. 98.

Der Bischof ernennt die Mitglieder des Ehegerichtes und wenn der Zweck es ihm zu erfordern scheint, stellt er ihnen die Ausübung des übertragenen Amtes ein oder enthebt sie desselben. Doch wird seine Wahl nur auf Männer fallen, welche die erforderlichen Eigenschaften besitzen und wider welche von keiner Seite her eine Einwendung kann erhoben werden.

§. 99.

Die vorzutragenden Gegenstände werden, wenn der Bischof hierüber nicht besondere Anordnungen trifft, von dem Präses unter die Räthe vertheilt. Die Entscheidung

Rozdział drugi.

O postępowaniu w sprawach małżeńskich.

§. 95.

Sprawy małżeńskie należą przed sędzię kościelnego, któremu wyłącznie przysłuża wyrokować o ważności małżeństwa i obowiązkach z niego wypływających. Co do skutków wyłącznie cywilnych małżeństwa, rozstrzyga władza rządowa.

Sądownictwo w sprawach małżeńskich.

§. 96.

Małżonkowie podlegają w sprawach małżeńskich biskupowi, w którego dyecezyi małżonek mieszkanie swe ma. Wyjątki znajdują miejsce, kiedy społeczeństwo życia małżeńskiego zniesioném zostało przez rozdział co do stołu i łoża lub też przez złośliwe opuszczenie ze strony małżonka. W piérwszym przypadku każda strona swe prawo skargi, jakie jéj przeciw drugiéj przysłuża, przeprowadzić może przed biskupem dyecezyi, gdzie taż właśnie mieszkanie swe ma. W drugim razie małżonka skargę swą wynieść może przed biskupa, w którego dyecezyi zamieszkałą jest.

Sędzia właściwy.

Skoro zapozew sądowy doręczonym zostanie, już przez zmianę w mieszkaniu nie może być zdziałaną zmiana co do właściwości.

§. 97.

Przy rozprawie w rzeczach małżeńskich używa biskup sądu, złożonego z prezesa i najmniéj czterech radców. Jednakże liczba radców nie snadnie wynosić ma więcéj nad sześć. Przydanym im będzie sekretarz protokół spisujący, tudzież zdolny mąż, któryby w razie, gdyby radca jaki trybunału małżeńskiego przeszkodzonym był w pełnieniu urzędu swego, zastępywał miejsce tegoż. Stósowną będzie też rzeczą, przypuścić go do zasiadywania przy posiedzeniach, gdzie nie potrzeba żadnego uzupełnienia, a to bez prawa głosowania. Gdyby dla wielkiéj rozciągłości dyecezyi nie było możliwém, ażeby prezes sam zawiadował czynnościami wedle instrukcyi niniejszéj na nim polegającemi, wówczas przydanym mu będzie zastępca.

Członkowie trybunału małżeńskiego.

§. 98.

Biskup mianuje członków sądu małżeńskiego, a gdyby tego cel rzeczy po nim żądać się zdawał, zasuspenduje ich w wykonywaniu urzędu poruczonego, lub oddali ich. Wszakże wybór jego na takich tylko spadnie mężów, którzy posiadają własności wymagane, i przeciw którym z żadnéj strony nie może być zarzut jaki.

§. 99.

Przedmioty rozprawy rozdzielać będzie prezes między radców, wyjąwszy, że biskup względem tego w szczególności co innego zarządzi. Rozstrzygnienie sta-

wird mit absoluter Stimmenmehrheit gefällt. Der Präses spricht sich zuletzt aus, und wenn mit Einrechnung seiner Stimme sich Stimmengleichheit herausstellt, so gibt er den Ausschlag, außer wenn es sich um ein Urtheil über die Giltigkeit der Ehe handelt: denn in diesem Falle ist bei Stimmengleichheit stets auf Giltigkeit der Ehe zu erkennen. Findet der Bischof es zweckmäßig, dem Präses einen Stellvertreter beizugeben, so wird er über die demselben zuzutheilenden Geschäfte das Nöthige verfügen.

§. 100.

Ein Rath des Ehegerichtes, welcher zu den Parteien in solchen Verhältnissen steht, daß er als Zeuge bedenklich oder sogar verwerflich wäre, wird sich für diese Rechtsfrage seiner Amtsübung enthalten.

§. 101.

Instanzenzug.

Die Berufung geht von dem Bischofe der Diöcese an den Metropoliten der Kirchenprovinz, von dem Metropoliten aber an den heiligen Stuhl. Dasselbe findet Statt, wenn die Angelegenheit nach Maßgabe der Kirchengesetze vor eine vierte Instanz gebracht werden kann oder muß. Die Rechtsfälle, über welche der Metropolit oder ein eremter Bischof in erster Instanz gesprochen hat, werden auch in zweiter Instanz von dem apostolischen Stuhle entschieden.

§. 102.

Frist für Anmeldung und Einlegung der Berufung.

Die Berufung ist bei dem Gerichte, wider dessen Ausspruch sie ergeht, binnen zehn Tagen nach Zustellung des Urtheiles anzumelden; das Gericht aber soll binnen dreißig Tagen, welche gleichfalls von der geschehenen Zustellung an zu zählen sind, die Verhandlungen an die höhere Instanz einsenden. Die appellirende Partei wird hievon verständiget und ihr erinnert werden, daß sie binnen dreißig Tagen nach Zustellung dieser Weisung ihre Beschwerde bei dem Richter, an welchen der gesetzmäßige Zug der Berufung geht, anzubringen habe. Ein Gesuch um Verlängerung der Frist muß bei dem Gerichte, dessen Urtheil angefochten wird, eingereicht und darf nur aus sehr wichtigen Gründen bewilliget werden. Wenn es nach Umständen erfoderlich ist, den heiligen Stuhl um Ernennung eines Bevollmächtigten zu bitten, so wird das Gericht, sobald es von der geschehenen Ernennung ämtlich in Kenntniß gesetzt ist, ohne allen Verzug zu Uebersendung der Verhandlungen schreiten.

§. 103.

Einsprache in Betreff der Zuständigkeit.

Wenn Gatten oder Ehewerber, welche in Ehesachen vorgeladen werden, die Zuständigkeit des Gerichtes anstreiten zu können glauben, so haben sie bei demselben binnen zehn Tagen nach zugestellter Vorladung ihre Einwendungen vorzubringen. Wird die erhobene Einsprache für unbegründet erklärt, so steht es ihnen frei, bei der zunächst höheren Instanz Berufung einzulegen.

nowioném będzie bezwzględną większością głosów. Prezes wyrzeka zdanie swoje na ostatku, a gdy z policzeniem głosu jego okaże się równość głosów, natedy on rozstrzyga, wyjąwszy, gdy idzie o wyrok względem ważności małżeństwa, w którym to razie przy równości głosów zawsze na ważność małżeństwa orzekać należy. Jeżeli biskupowi stósownėm się być zdaje, przydać prezesowi zastępcę, natedy zarządzi oraz co potrzeba względem czynności, temuż przydzielonemi być mających.

§. 100.

Radca sądu małżeńskiego, w takich stósunkach do stron zostający, iżby jako świadek był podejrzanym albo nawet odrzutnym w sprawie dotyczącéj wstrzymać się winien od urzędowania.

§. 101.

Tok instancyi.

Odwołanie idzie od biskupa dyecezyi do metropolity prowincyi kościelnéj, od metropolity zaś do Stolicy Świętéj. Toż równie ma miejsce, gdy sprawa wedle ustaw kościelnych do czwartéj instancyi wytoczoną być może lub musi. Sprawy, w których metropolita lub biskup exemcyonowany orzekał w instancyi pierwszéj, będą także w drugiéj instancyi rozstrzygane przez Stolicę Apostolską.

§. 102.

Termin do zgłoszenia i przedłożenia odwołania.

Apellacya zgłoszoną być ma w sądzie, przeciw którego wyrokowi wyniesioną została, w ciągu dni dziesięciu po doręczeniu wyroku; sąd zaś winien w ciągu dni trzydziestu, licząc równie od dnia nastąpionego wniesienia, przesłać rozprawy do wyższéj instancyi. Strona apellująca o tém uwiadomioną zostanie z tém ostrzeżeniem, iż takowa w ciągu trzydziestu dni po doręczeniu uwiadomienia tego zażalenie swe wnieść winna do sędzi, do którego idzie prawny tok apelacyi. Prośba o przedłużenie terminu podaną być musi do sądu, przeciw którego wyrokowi apellacyę założono, a przedłużenie dozwoloném być może tylko z nader ważnych powodów. Jeżeli wedle okoliczności potrzebném jest, prosić u Stolicy Apostolskiéj o zamianowanie pełnomocnika, wówczas sąd, skoro o nastąpionéj nominacyi urzędownie zawiadomionym zostanie, bezzwłocznie akt rozprawy przesłać winien.

§. 103.

I. Excepcya co do właściwości.

Jeżeli małżonkowie lub pragnący wejść w śluby małżeńskie, zapozwani w sprawach małżeńskich, sądzą, iż mogą odzywać się przeciw właściwości sądu, mogą temuż przedłożyć swe zarzuty w ciągu dni dziesięciu po doręczeniu zapozwu. Jeżeli podniesiona excepcya uznaną będzie za nieuzasadnioną, wolno im będzie założyć przeciw temu odwołanie do wyższéj następnie instancyi.

§. 104.

Bestätiget das höhere Gericht die angestrittene Zuständigkeit, so haben die Parteien ihre Sache vor dem Richter, welcher die Vorladung erlassen hat, zu führen.

§. 105.

II. Beschwerden und Erhebungen hinsichtlich der Trauung.

Die Ehewerber, welchen der Pfarrer die Trauung aufschiebt oder verweigert, können sich deßhalb an die bischöfliche Curie wenden, welche nach Umständen entweder sich bemühen, die Hemmnisse hinwegzuschaffen, oder die Angelegenheit dem Ehegerichte zur Erwägung und Entscheidung übermitteln wird.

§. 106.

Verweigerung der Trauung mit Bezug auf Hindernisse der Giltigkeit

Wenn der Anstand in einem rege gemachten Hindernisse der Giltigkeit liegt, so muß das Ehegericht mit Erwägung aller Einzelnheit beurtheilen, ob hinreichender Grund zur Verweigerung der Trauung vorhanden sei. Doch wird es von dem Grundsatze ausgehen, daß es besser sei, die Eingehung einer giltigen Ehe zu verzögern, als eine ungiltige Ehe mit allen Übeln, welche dieselbe zu begleiten pflegen, hervorzurufen. Die Aussage eines einzigen glaubwürdigen Zeugen, so wie ein solches Gericht, welches auch auf erfahrene, gewissenhafte Männer Eindruck macht, reicht jedenfalls hin, um die Ehewerber bis zu weiterer Aufklärung der Sache abzuweisen.

§. 107.

Einsprache mit Berufung auf ein Eheverlöbniß.

Bei einer Einsprache auf dem Grunde eines Eheverlöbnisses hat der Pfarrer, wofern das Eheverlöbniß ungiltig ist, die Betheiligten darüber zu belehren; wenn er es aber für giltig hält, eine gütliche Ausgleichung zu versuchen. Wird die Einsprache unmittelbar bei dem Ehegerichte erhoben und liegt nicht etwa die Ungiltigkeit am Tage, so soll vor Allem der Pfarrer angewiesen werden, durch Vorstellungen und Ermahnungen väterlich einzuwirken.

§. 108.

Die Vermuthung steht für die Freiheit des Ehewerbers hinsichtlich der Wahl des Gatten: daher ist gegen das Eheverlöbniß zu entscheiden, so oft die Giltigkeit desselben nicht vollständig erwiesen ist.

§. 109.

Auf jene, welche sich weigern, ihr im Eheverlöbnisse gegebenes Wort zu erfüllen, ist nicht sowohl durch Zwang als durch Ermahnung zu wirken. Jede Verabredung über einen Vergütungsbetrag, welcher im Falle des Rücktrittes zu entrichten sei, ist nicht nur unerlaubt, sondern auch ungiltig.

§. 110.

Wenn das Ehegericht das Verlöbniß für ungiltig erkennt, so ist das Nöthige zu verfügen, damit die Trauung keine weitere Verzögerung erfahre.

§. 111.

Ist das Verlöbniß für giltig erklärt worden, so hat das Ehegericht durch einen Beauftragten den Versuch zu machen, die Partheien zu gütlicher Ausgleichung zu bewe-

§. 104.

Jeżeli sąd wyższy zatwierdzi instancyą, przeciw któréj występywano, wówczas strony obowiązane będą wytoczyć sprawę przed sędzią, który zapozew wydał.

§. 105.

Pragnący wejść w śluby małżeńskie, którym proboszcz danie ślubu odracza lub odmawia, mogą przeciw temu udać się do kuryi biskupiéj, która wedle okoliczności, albo starać się będzie usunąć przeszkody, albo sprawę sądowi małżeńskiemu przekaże do rozważania i rozstrzygnienia. II. Zażalenia i dochodzenia względem ślubu.

§. 106.

Jeżeli trudność zawisła w przeszkodzie, o ważność wznieconéj, wówczas sąd małżeński z rozważeniem wszelkich okoliczności ocenić powinien, czy zachodzi powód dostateczny do odmówienia ślubu. Wszelako tę zasadę za prawidło w téj mierze mieć będzie, iż lepiéj jest odroczyć zawiązanie małżeństwa ważnego, jak wywołać małżeństwo nieważne wraz z wszelkiém złem, zwykle mu towarzyszącém. Zeznanie choćby jednego świadka wiarygodnego, niemniéj pogłoska, sprawiająca wrażenie na umysłach mężów doświadczonych i sumiennych, niezawodnie dostateczną jest, by odprawić pragnących wejść w śluby małżeńskie aż do dalszego rozświetlenia rzeczy. Odmówienie ślubu dla przeszkód ważności.

§. 107.

Przy reklamacyi na podstawie zaręczyn, proboszcz, jeżeli zaręczyny są nieważne, objaśnić winien w téj mierze interesowanych; jeżeli zaś uznaje takowe za ważne, tentować winien przyjazne pogodzenie. Gdy reklamacya bezpośrednio do sądu małżeńskiego wytoczoną została, a przytém może nieważność nie była widoczną, wówczas przedewszystkiém proboszcz poleconém sobie ma, działać po ojcowsku przez przedstawienia i napomnienia. Reklamacya z tytułu zaręczyn.

§. 108.

Domniemywanie jest za wolnością w wyborze małżonka: zaczém orzekać należy przeciw zaręczynom, ile razy ważność onychże nie jest zupełnie udowodnioną.

§. 109.

Którzy się wzbraniają dotrzymać danego w zaręczynach słowa swego, przy tych nie przymusu ale raczéj napominań używać należy. Wszelka umowa o kwotę wynagrodzenia, jakaby na przypadek odstąpienia od zaręczyn miała być wypłaconą, nie tylko jest niepozwoloną lecz nawet nieważną.

§. 110.

Gdy sąd małżeński uzna zaręczyny za nieważne, zarządzić należy, co potrzeba, by ślub dalszéj nie doznawał zwłoki.

§. 111.

Jeżeli zaręczyny za ważne uznane zostały, wówczas sąd małżeński przez delegowanego tentować będzie, nakłonić strony do pogodzenia się przyjaznego. Co

gen. Was den Schadenersatz betrifft, so werde darauf hingewirkt, daß sie unter billigen Bedingungen ein Uibereinkommen schließen. Auf das Ansuchen von wenigstens Einem Theile kann auch ein Entschädigungsbetrag ausgesprochen werden. Stellt der Kläger sich damit nicht zufrieden, so bleibt es ihm zwar unbenommen, wegen des Schadenersatzes bei dem weltlichen Gerichte Klage zu führen, doch seine wider die Trauung erhobene Einsprache soll nicht weiter berücksichtiget werden.

§. 112.

Ließe ein Einverständniß über die Aufhebung des Verlöbnisses oder die Leistung einer billigen Entschädigung sich nicht erzielen, so müßte die Gestattung der beabsichtigten Ehe als das kleinere Uibel angesehen werden.

§. 113.

Erhebungen zum Zwecke der Trauung von vorgeblichen Eheleuten.

Wenn Personen, welche sich fälschlich für verheirathet ausgeben, den ordentlichen Weg zur Schließung der Ehe nicht einzuschlagen vermögen, ohne sich oder ihren Kindern große Nachtheile zu bereiten, so können sie die Angelegenheit entweder selbst oder durch einen Seelsorger vor den Präses des Ehegerichtes bringen, und dieser hat die Erhebungen, welche zu Ausschließung jedes Mißbrauches nöthig sind, zu pflegen oder anzuordnen. In der Regel wird er hiezu zwei Räthe beiziehen; wenn aber besondere Umstände die strengste Geheimhaltung fordern, so kann der Bischof demselben gestatten, die Sache allein zu verhandeln.

§. 114.

III. Ungiltigerklärung.

Die Kirche wacht als Hüterin des Glaubens und der reinen Sitte über der Heiligkeit der Ehe und der Unauflöslichkeit ihres Bandes. Wenn ein Katholik in einer Verbindung lebt, welche, da ihr ein Hinderniß der Giltigkeit im Wege steht, den Namen der Ehe mit Unrecht in Anspruch nimmt, so soll dieselbe zur Würde einer wahrhaften Ehe erhoben oder, wofern dieß nicht möglich ist, für ungiltig erklärt und getrennt werden. Dagegen muß das unauflösliche Band der Ehe wider jeden Versuch, unter dem Vorwande der Ungiltigkeit die Trennung desselben zu erschleichen, mit Kraft aufrecht gehalten werden.

§. 115.

Allgemeines Bestreitungsrecht.

In wie fern das Bestreitungsrecht nicht ausdrücklich auf die Gatten beschränkt ist, gebührt es allen Mitgliedern der katholischen Kirche mit Ausnahme Jener, welche eigennütziger Absichten verdächtig sind oder, obgleich ihnen die bevorstehende Ehe bekannt war und das Aufgeboth ordnungsmäßig vorgenommen wurde, das Hinderniß ohne rechtmäßigen Grund verschwiegen haben.

§. 116.

Ausschließliches Bestreitungsrecht der Gatten:
1. Wegen Irrthum und widerrechtlichem Zwange.

Wegen Irrthum und widerrechtlichem Zwange kann die Ehe nur von dem Gatten, welcher sich im Irrthume befand oder dem widerrechtlichen Zwange unterlag, bestritten werden. Sein Bestreitungsrecht erlischt, wenn er, nachdem er seines Irrthumes inne geworden ist, oder nachdem eine Furcht, wie sie zu Entkräftung der Einwilligung hin-

się tyczy wynagrodzenia szkody, ku temu działać należy, ażeby pod słusznemi warunkami umowa między niemi zawartą została. Na żądanie jednéj przynajmniéj strony może także i summa wynagrodzenia być orzeczoną. Jeżeli powód ku temu się nie przychyla, natedy pozostawionèm mu będzie wprawdzie, działać u sądu świeckiego o wynagrodzenie szkody, atoliż jego reklamacya, przeciw ślubowi wymierzona, daléj nie będzie już uwzględnioną.

§. 112.

Gdyby porozumienie względem zniesienia zaręczyn lub téż prestacya słusznego wynagrodzenia osiągnąć się nie dała, dozwolenie zamierzonego obchodu małżeństwa jużby za mniejsze złe uważanèm być musiało.

§. 113.

Dochodzenia dla dania ślubu osobom, za małżonków uchodzącym.

Gdy osoby, które się fałszywie za poślubione wydają, celem zawarcia małżeństwa drogi zwyczajnéj używać nie mogą bez zrządzenia sobie jako i dzieciom swym wielkiéj szkody, natenczas mogą one sprawę albo same albo przez duchownego wnieść przed prezesa sądu małżeńskiego, a prezes poczyni albo zarządzi dochodzenia, jakie do wyłączenia wszelkiego nadużycia są potrzebne. W powszechności przybierze on do tego dwóch radców; gdyby jednak szczególne okoliczności wymagały najściślejszéj tajemnicy, wówczas mu biskup dozwoli, rzecz traktować samemu.

§. 114.

III. Ogłoszenie nieważności.

Kościół, jako stróż wiary i czystości obyczajów, czuwa nad świętością małżeństwa i nierozwiązalnością węzła jego. Jeżeli tedy katolik żyje w połączeniu, nadającém sobie niesłusznie imię małżeństwa, wówczas takowe podniesionèm być winno do godności małżeństwa prawdziwego, albo téż, jeżeli to być nie może, za nieważne ogłoszonèm i rozerwanèm. Przeciwnie zaś nierozwiązalność węzła małżeńskiego z całą siłą utrzymywaną być musi przeciw wszelkiemu usiłowaniu, podstępnie pod pozorem nieważności do rozwodu małżeństwa zmierzającemu.

§. 115.

Powszechne prawo zaprzeczania.

O ile prawo zaprzeczania nie jest wyraźnie ograniczonèm do małżonków, przysłuża takowe wszystkim członkom kościoła katolickiego z wyjątkiem tych, którzy podejrzanemi są o zamiary samochciwe, albo, chociaż im rzecz o przyszłém zawarciu małżeństwa wiadomą była i zapowiedzi należytym sposobem ogłoszone były, zataili przeszkodę bez powodu prawnego.

§. 116.

Prawo zaprzeczania wyłącznie małżonkom przysłużające: 1. Dla pomyłki i nieprawego przymusu.

Dla pomyłki i nieprawego przymusu małżeństwo zaprzeczonèm być może tylko ze strony małżonka w pomyłce będącego lub nieprawemu przymusowi ulegającego. Prawo jego zaprzeczania traci moc swą, gdy takowy, powziąwszy wiadomość o pomyłce, lub po ustaniu bojaźni, jaka do unieważnienia zezwolenia jest

reicht, aufgehört hat, die eheliche Pflicht freiwillig und wissentlich leistet, oder auch ohne daß dieser Umstand kann bewiesen werden, das eheliche Zusammenleben sechs Monate lang freiwillig fortsetzt.

§. 117.

2. Wegen Nichterfüllung der Bedingung.

Sollte eine bedingte Eingehung der Ehe ausnahmsweise gestattet werden, so kann die Ehe wegen Nichterfüllung der beigesetzten Bedingung nur von jenen Gatten bestritten werden, welcher weder das Vorhandensein des Ausbedungenen fälschlich vorgegeben oder dessen Nichtvorhandensein absichtlich verschwiegen, noch auch die Erfüllung der Bedingung durch sein Verschulden verhindert hat. Durch die Verzichtleistung auf die Bedingung entsagt er seinem Bestreitungsrechte.

§. 118.

3. Wegen Unvermögen.

Wegen des Unvermögens zu Vollziehung der Ehe können, wenn dasselbe kein offenkundiges ist, nur die Gatten um Ungiltigerklärung einschreiten.

§. 119.

4. Wegen Unmündigkeit.

Die Giltigkeit einer Ehe, welcher das Hinderniß der Unmündigkeit im Wege steht, soll nach eingetretener Mündigkeit nur auf Einschreiten des Gatten, welcher bei Schließung der Ehe unmündig war, in Untersuchung gezogen werden.

§. 120.

Beschränkung des Bestreitungsrechtes der Gatten:
1. Bei dem Hindernisse der Entführung.

Wegen des Hindernisses der Entführung kann der Entführer gegen die Ehe keine Einsprache erheben. Eine Entführte, welche in die Entführung eingewilliget, hat sich ihres Rechtes, die Ehe zu bestreiten, sogleich nach Wiedererlangung der vollen Freiheit zu bedienen, sonst soll sie nicht mehr gehört werden.

§. 121.

2. Bei dem Hindernisse des Ehebandes.

Nachdem das Hinderniß des bestehenden Ehebandes durch thatsächliche Veränderung erloschen ist, hat im Falle, daß Einem Theile bei Schließung der ungiltigen Ehe das Vorhandensein des Hindernisses ohne seine Schuld unbekannt war, der andere, welcher um das Hinderniß gewußt hat, kein Recht, die Ehe zu bestreiten.

§. 122.

Einschreiten von Amtswegen.

In allen Fällen und wegen aller Hindernisse, hinsichtlich welcher das Bestreitungsrecht nicht den Gatten oder Einem derselben ausschließlich zusteht, hat das Ehegericht die Untersuchung von Amtswegen einzuleiten, sobald hiezu durch Offenkundigkeit des Falles, durch Anzeigen oder in anderer Weise ein hinlänglicher Grund geboten ist.

§. 123.

Die Ehe möge von einem dazu Berechtigten bestritten oder die Untersuchung von Amtswegen eingeleitet werden, so ist das Ehegericht stets verpflichtet, Alles was zur vollständigen Erforschung der Wahrheit dienen kann, von Amtswegen anzuordnen und durchzuführen.

dostateczną, dobrowolnie i z wiedzą dokonywa powinności małżeńskiéj, lub téż, choćby okoliczność ta nie mogła być dowiedzioną, małżeńskie pożycie dobrowolnie daléj prowadzi przez ciąg miesięcy sześciu.

§. 117.

2. Dla niedopełnienia warunku.

Gdyby warunkowe zawarcie małżeństwa wyjątkowo było dozwoloném, małżeństwo dla niedopełnienia warunku zaprzeczaném być może przez tego tylko małżonka, który ani fałszywie twierdził, że rzecz, za warunek położona, istnieje, ani rozmyślnie taił, że takowa nie istnieje, ani téż z winy własnéj przeszkodą był, że warunek nie został wypełnionym. Przez zrzeczenie się warunku, wyzuwa on się z swego prawa zaprzeczania.

§. 118.

3. Dla niemożności.

Dla niemożności dopełnienia powinności małżeńskiéj, jeżeli takowa nie jest rzeczą jawną, tylko małżonkowie o nieuważnienie działać mogą.

§. 119.

4. Dla niedoletności.

Ważność małżeństwa, któremu przeszkoda niedoletności w drodze stoi, dochodzoną być może po nastąpionéj doletności tylko na żądanie małżonka, który w chwili zawarcia małżeństwa był niedoletnim.

§. 120.

Ograniczenie prawa zaprzeczania przysłojącego małżonkom:

1. W przeszkodzie uprowadzenia.

Dla przeszkody uprowadzenia uwodziciel nie ma prawa czynić reklamacyi przeciw małżeństwu. Uprowadzona, zezwalająca na uprowadzenie, z swego prawa zaprzeczania małżeństwa użytek robić będzie winna zaraz po osiągnieniu zupełnéj wolności, inaczéj bowiem nie ma już być słuchaną.

§. 121.

2. W przeszkodzie węzła małżeńskiego.

Gdy usuniętą została przeszkoda istniejącego węzła małżeńskiego przez zmianę istotną, w razie, że przy zawarciu małżeństwa nieważnego istnienie przeszkody jednéj stronie bez winy jéj było niewiadomém, strona druga, o przeszkodzie wiadomość mająca, nie będzie mieć prawa zaprzeczania małżeństwa.

§. 122.

Działanie z urzędu.

We wszystkich przypadkach i dla wszystkich przeszkód, względem których prawo zaprzeczania nie małżonkom lub jednemu z nich wyłącznie przysłuża, sąd małżeński z urzędu dochodzenie zaprowadzi, skoro do tego przez jawność przypadku, przez doniesienia lub w inny sposób danym będzie powód dostateczny.

§. 123.

Czy małżeństwo przez uprawnionego zaprzeczoném lub dochodzenie z urzędu wytoczoném zostało, sąd małżeński zawsze obowiązanym jest, wszystko, cokolwiekby służyć mogło do zupełnego rozpoznania prawdy, z urzędu zarządzić i przeprowadzić.

§. 124.

Bestellung eines Vertheidigers der Ehe und Pflichten desselben.

Jeder Bischof hat einen durch Frömmigkeit und Rechtskunde ausgezeichneten Mann und zwar, wenn es möglich ist, einen Geistlichen zum Vertheidiger der Ehe zu bestellen, und wofern derselbe seines Amtes zu walten verhindert ist, einen befähigten Stellvertreter zu ernennen.

§. 125.

Der Vertheidiger der Ehe hat beim Antritte seines Amtes und so oft er die Giltigkeit einer Ehe zu vertreten übernimmt, eidlich zu versprechen, daß er Alles, was zur Aufrechthaltung des Ehebandes dienen könne, fleißig erforschen und zum Schutze desselben eifrig geltend machen wolle. Er muß den dießfälligen Sitzungen des Ehegerichtes beiwohnen. Er ist zur Einvernehmung der Parteien, zum Zeugenverhöre und überhaupt zu allen gerichtlichen Verhandlungen beizuziehen. Jede gerichtliche Verhandlung, bei welcher nicht er selbst oder sein vom Bischofe ernannter Stellvertreter gegenwärtig ist, soll als ungiltig und kraftlos betrachtet werden.

§. 126.

Anhängigmachung des Gesuches um Ungiltigerklärung.

Derjenige, welcher die Giltigkeit der Ehe bestreitet, kann seine Anklage, beziehungsweise sein Gesuch um Ungiltigerklärung entweder schriftlich einreichen oder mündlich zu Protokoll geben. Die Thatsachen, auf welche die Behauptung der Ungiltigkeit gestützt wird, sind deutlich und vollständig anzugeben und die Beweismittel, welche man zu haben glaubt, namhaft zu machen.

§. 127.

Wer die Ehe schriftlich bestreitet, hat sich vor dem Ehegerichte oder dessen Bevollmächtigten persönlich zu stellen und die nöthigen Auskünfte zu geben, sonst ist die von demselben erhobene Anklage als eine bloße Anzeige zu betrachten und zu behandeln.

§. 128.

Behandlung der Anzeigen über Ehehindernisse.

Mündlich gemachte Anzeigen müssen zu Protokoll genommen werden; wenn sie schriftlich erfolgen, so soll eine mündliche Einvernehmung des Verfassers veranstaltet werden. Dabei sind an ihn alle Fragen zu stellen, welche zu einer genauen Erhebung des Thatbestandes führen können.

§. 129.

Schriftliche Anzeigen, deren Verfasser mündlich nicht können vernommen werden, genügen nur unter besonderen Verhältnissen, um die Einleitung des Rechtsverfahrens zu begründen. Doch sind die in denselben enthaltenen Angaben nach Gestalt der Umstände zu benützen, um weitere Erhebungen zu pflegen.

§. 130.

Schriftliche Anzeigen, deren Verfasser seinen Namen verbirgt, können für sich allein niemals hinreichen, um eine Untersuchung über die Giltigkeit der Ehe zu begründen.

§. 124.

Ustanowienie obrońcy małżeństwa i obowiązki jego.

Każdy biskup ustanowić winien na obrońcę małżeństwa męża, celującego pobożnością i znajomością prawa, a to, ile możności ze stanu duchownego, zarazem, gdyby ten przeszkodzonym był w sprawowaniu urzędu swego, zamianować zastępcę uzdolnionego.

§. 125.

Obrońca małżeństwa na wstępie urzędu swego, i ile razy przejmuje obronę ważności małżeństwa, pod przysięgą przyrzec powinien, iż wszystko, cokolwiek służyć może do utrzymania węzła małżeńskiego, pilnie śledzić i na obronę onegoż gorliwie przytaczać będzie. Obecnym być musi przy dotyczących posiedzeniach sądu małżeńskiego. Przybieranym być winien do wysłuchania stron, do przesłuchania świadków i ogólnie do wszystkich rozpraw sądowych. Każda rozprawa sądowa, przy której nie jest on sam obecnym lub zastępca jego, przez biskupa nominowany, uważaną być ma za nieważną i bezskuteczną.

§. 126.

Wytoczenie prośby o unieważnienie.

Zaprzeczający ważność małżeństwa, skargę względnie prośbę swoję o unieważnienie albo na piśmie, albo do protokółu ustnie podać może. Okoliczności, na których się zasadza twierdzenie nieważności, mają wyraźnie i zupełnie być podane, oraz środki, jakie do udowodnienia służą, wyszczególnione.

§. 127.

Kto małżeństwo piśmiennie zaprzecza, powinien się osobiście stawić przed sądem małżeńskim lub pełnomocnikiem jego i dać wiadomości potrzebne, inaczéj bowiem wytoczona przez niego skarga li tylko jako doniesienie będzie uważaną i traktowaną.

§. 128.

Traktowanie doniesień o przeszkodach małżeńskich.

Doniesienia ustnie zrobione muszą do protokółu być dane; gdyby na piśmie uczynione zostały, zarządzoném być winno ustne wysłuchanie autora. Przytém wszelkie czynione mu być winny pytania, któreby do dokładnego rozpoznania istoty rzeczy prowadziły.

§. 129.

Piśmienne doniesienia, których autorowie nie mogą być ustnie wysłuchani, dostatecznemi są tylko pod szczególnemi stósunkami, by uzasadnić wytoczenie postępowania prawnego. Wszelakoż zawarte w nich podania w miarę okoliczności do dalszych dochodzeń używane być mają.

§. 130.

Piśmienne doniesienia, w których autor ukrywa nazwisko swoje, nie mogą same przez się nigdy być dostatecznemi do spowodowania dochodzenia względem ważności małżeństwa.

§. 131.

Wenn über das Vorhandensein eines Ehehindernisses sich ein Ruf verbreitet, welcher nach Erwägung aller Umstände Beachtung verdient, so hat das Ehegericht über den Grund der dießfälligen Erzählungen oder Behauptungen nachzuforschen und zu beurtheilen, ob das Ergebniß die Einleitung der Untersuchung fordere.

§. 132.

Auf Anzeigen über Hindernisse, wegen welcher den Gatten allein das Bestreitungsrecht zusteht, ist in der Regel keine Rücksicht zu nehmen; wenn aber aus den gemachten Angaben deutlich hervorgeht, daß die Ehe wegen eines solchen Hindernisses ungiltig sei, so ist von Amtswegen einzuwirken, damit entweder die Convalidation vollzogen werde oder der Gatte, welchem das Bestreitungsrecht zusteht, wider die Ehe einschreite.

§. 133.

Versuch der Ausgleichung durch Ermahnungen des Seelsorgers.

Ist das angeregte Hinderniß so beschaffen, daß jedenfalls die Einwilligung des Klage führenden Gatten zur Hebung desselben hinreicht, so soll der ordentliche Seelsorger der Eheleute oder nach Umständen ein anderer Priester beauftragt werden, durch zweckmäßige Ermahnungen den die Ehe bestreitenden Theil zu bestimmen, daß er seine Einwilligung erneuere, oder auch nach Gestalt der Dinge zu erwirken, daß die Erklärung der Einwilligung vor dem Pfarrer und zwei Zeugen wiederholt werde.

§. 134.

Der Beauftragte hat über das Ergebniß seiner Bemühungen an den Präses des Ehegerichtes zu berichten, und wofern der die Ehe bestreitende Gatte auf seinem Entschlusse beharrt, Alles beizufügen, was er über die Thatsachen, von welchen die Giltigkeit der bestrittenen Ehe abhängt, in Erfahrung zu bringen vermochte.

§. 135.

In wie fern bei Hindernissen, welche durch die Einwilligung der Ehegatten nicht können gehoben werden, vorläufig eine Mitwirkung des Seelsorgers in Anspruch zu nehmen sei, wird von der Beschaffenheit des Falles und dem Ermessen des Ehegerichtes abhängen.

§. 136.

Wenn Einer der Gatten die Ehe bestreitet, so ist vor allem zu untersuchen, ob vielleicht solche Umstände obwalten, daß, wenn der Kläger jemals das Bestreitungsrecht besaß, er doch gewiß jetzt desselben verlustig ist, und wofern dieß außer Zweifel gestellt wird, so ist die Anklage nicht anzunehmen.

§. 137.

Wird die Bestreitung der Ehe auf eine Thatsache gegründet, welche, auch wofern sie vollkommen richtig wäre, entweder schlechthin oder doch unter den vom Kläger selbst

§. 131.

Jeżeli się wieść rozgłosi o istnieniu przeszkody małżeńskiéj, po rozważeniu wszelkich okoliczności na uwagę zasługująca, wówczas sąd małżeński o powody takowych wieści lub twierdzeń badać i ocenić powinien, czy wynik wymaga wytoczenia śledztwa.

§. 132.

Na doniesienia o przeszkodach, względem których małżonkom wyłącznie przysłuża prawo zaprzeczania, w powszechości nie będzie miano względu; jeżeli zaś z uczynionych podań wyraźnie się pokazuje, iż małżeństwo dla przeszkody takowéj jest nieważne, wówczas z urzędu ku temu działać należy, ażeby albo konwalidacya do skutku przyprowadzoną została, albo małżonek, któremu prawo zaprzeczania przysłuża, reklamacyę przeciw małżeństwu założył.

§. 133.

Tentowanie pogodzenia przez napominania duchownego.

Jeżeli przeszkoda wzniecona tego jest rodzaju, iż jakkolwiekbądź, dostateczném jest zezwolenie małżonka skargę wiodącego do uchylenia takowéj, natedy zwyczajny duchowny małżonków lub wedle okoliczności inny kapłan polecenie otrzymać ma, by stósownemi napomnieniami swemi nakłonił stronę małżeństwo zaprzeczającą, do odnowienia zezwolenia, lub też wedle składu rzeczy do skutku przywiódł powtórzenie objawienia zezwolenia przed proboszczem i dwoma świadkami.

§. 134.

Polecenie takie otrzymujący, do prezesa sądu małżeńskiego relacyę uczynić ma względem wyniku usiłowań swoich, a jeżeli małżonek, zaprzeczający małżeństwo, obstaje przy postanowieniu swojém, dołożyć zdanie o wszystkiém, co tylko się dowiedzieć mógł o okolicznościach, od których zawisła ważność małżeństwa zaprzeczonego.

§. 135.

O ile by w przeszkodach, nie mogących być usuniętemi przez zezwolenie małżonków, uprzednio spółdziałanie duchownego zarzadzić wypadało, zawisło od właściwości przypadku i zdania sądu małżeńskiego.

§. 136.

Gdy jeden z małżonków zaprzecza małżeństwo, wówczas przedewszystkiém dochodzić należy, czy nie zachodzą może takie okoliczności, dla których powód, jeżeli posiadał kiedyś prawo zaprzeczania, mimo to zapewnie teraz onego jest pozbawionym, w skutek czego, gdyby to nie podlegało wątpliwości, skarga przyjętą nie będzie.

§. 137.

Jeżeli zaprzeczanie małżeństwa zasadza się na okoliczności, któraby, nawet gdyby ze wszech miar była prawdziwą, nie zdołała do skutku przyprowadzić

angegebenen Umständen kein Hinderniß der Giltigkeit zu bewirken vermöchte, so ist die Anklage ohne weitere Untersuchung zurückzuweisen.

§. 138.

Es kann geschehen, daß die Thatsache, auf welche die Bestreitung gegründet ist, zwar unter Voraussetzung ihrer Richtigkeit die Ehe ungiltig machen würde, aber die Unwahrheit der Behauptung am Tage liegt. In solchen Fällen soll der Kläger darüber belehrt und von der Anklage abzustehen aufgefordert werden. Wofern er sich dessen weigert und das Vorgebrachte nicht etwa offenbar läppisch oder widersinnig ist, so muß die Abweisung durch einen förmlichen Beschluß des Ehegerichtes verfügt werden.

§. 139.

Verfahren bei Anregung der im §. 80 erwähnten Hindernisse.

Wenn eines der im §. 80 aufgezählten Hindernisse angeregt wird, so hat das Ehegericht eine förmliche Untersuchung so viel als möglich zu vermeiden. In den meisten Fällen wird die Thatsache sich durch Vermittlung der Pfarrgeistlichkeit sicher stellen lassen. Wofern durch die Pfarrbücher oder glaubwürdige Aussagen das Obwalten des Hindernisses nachgewiesen ist, wird der Bischof die erforderliche Nachsicht gewähren und die Convalidation mit sorgfältiger Vermeidung alles Aufsehens vollziehen lassen. Sollte ernstlich zu besorgen sein, daß die Gatten oder eines von ihnen die Entdeckung des Hindernisses mißbrauchen würden, um die Auflösung der Verbindung zu erlangen, so müßte bei dem heiligen Stuhle um Heilung der Ehe in der Wurzel nachgesucht werden.

§. 140.

Ernennung des Untersuchungs-Commissärs.

Wenn die Giltigkeit einer Ehe untersucht werden muß, so hat das Ehegericht einen Commissär zur Erhebung des Thatbestandes zu ernennen.

§. 141.

Voruntersuchung.

Bevor der Untersuchungscommissär das Beweisverfahren einleitet, hat er nichts zu unterlassen, um sich von allen Umständen, welche dazu beitragen können, um die Giltigkeit oder Ungiltigkeit der Ehe außer Zweifel zu stellen, genau zu unterrichten. Zu diesem Ende soll er nach Beschaffenheit des Falles und der Personen die nöthigen Erkundigungen einziehen; dann aber wird er die Gatten, Jene, welche die Ehe bestreiten oder über das Hinderniß Anzeigen gemacht haben, und soviel als möglich auch die Zeugen, welche für oder gegen die Ehe aufgeführt werden, im Beisein des Vertheidigers der Ehe vorläufig vernehmen.

§. 142.

Das Ergebniß der Voruntersuchung ist dem Ehegerichte vorzulegen, welches Dasjenige, was es allenfalls noch nothwendig erachtet, anordnen wird. Hierauf ist das Beweisverfahren mit möglichster Beschleunigung einzuleiten.

przeszkodę ważności, czy to bezwzględnie, lub w składzie rzeczy, przez powoda samego wyszczególnionym, wówczas skarga bez dalszego dochodzenia odrzuconą być ma.

§. 138.

Stać się może, iż czyn, na którym się zasadza zaprzeczanie, za przypuszczeniem prawdziwości jego wprawdzie małżeństwo czyniłby nieważném, gdyby inaczéj już nieprawdziwość twierdzenia nie była oczywistą. W takim razie powód względem tego objaśnionym i zawezwanym być ma, ażeby odstąpił od skargi. Gdyby się temu sprzeciwiał, a zarazem skarga nie byłaby może widocznie nikczemną i niedorzeczną, natedy odrzucenie zarządzoném być ma przez formalną uchwałę sądu małżeńskiego.

§. 139.

Postępowanie przy wznieceniu przeszkód, w §. 80 wspomnionych.

Jeżeli wznieconą została jedna z przeszkód, w §. 80 wyliczonych, wówczas sąd małżeński o ile możności unikać winien formalnego dochodzenia. W największéj części przypadków rzecz załatwić się da przez pośrednictwo duchowieństwa parafii. Jeżeli przez księgi parafialne lub wiarogodne zeznania przeszkoda udowodnioną jest, biskup udzieli potrzebnéj dyspenzacyi, i konwalidacyę wykonać każe z troskliwém uniknieniem wszelkiego wrażenia. Gdyby rzeczywiście obawa zachodziła, iż małżonkowie lub jedno z nich nadużyją odkrycia przeszkody celem osiągnienia rozwiedzenia swego, wówczas upraszać by wypadało u Stolicy Apostolskiéj o uleczenie małżeństwa w źródle.

§. 140.

Nominacya komisarza śledczego.

Kiedy ważność małżeństwa ma być dochodzoną, sąd małżeński zamianować winien komisarza do wywodu stanu rzeczy.

§. 141.

Śledztwo przygotowawcze.

Zanim komisarz śledczy przystąpi do postępowania co do stanowienia dowodów, niczego zaniechać nie powinien, by został dokładnie objaśnionym o wszystkich okolicznościach, przyłożyć się mogących do uchylenia wszelkiéj wątpliwości o ważności lub nieważności małżeństwa. Tym końcem powinien wedle właściwości przypadku i osób poczynić potrzebne wywiadywania, daléj zaś uprzednią drogą wysłuchać małżonków, tych, którzy małżeństwo zaprzeczają lub o przeszkodzie doniesienia czynią, a o ile możności także świadków, za małżeństwem lub przeciw niemu przywiedzionych, w obecności obrońcy małżeństwa.

§. 142.

Rezultat śledztwa przygotowawczego przedłożonym będzie sądowi małżeńskiemu, który zarządzi coby może nadto jeszcze potrzebném się mu wydawało. Następnie wyprowadzonem będzie postępowanie udowadniające z jak największym pośpiechem.

§. 143.

Persönliches Erscheinen der Gatten.

Sowohl bei der Voruntersuchung als zum Behufe des Beweisverfahrens haben die Gatten persönlich zu erscheinen. Zwar bleibt es ihnen unbenommen, sich von Sachwaltern begleiten zu lassen und vor Abgabe einer Erklärung den Rath derselben einzuholen; es dürfen aber nur jene Erklärungen, welche sie selbst abgeben, als die ihrigen zu Protokoll genommen werden. Sollte der Sachwalter in eigenem Namen sich über etwas den Ehefall betreffendes erklären, so ist dieß so aufzunehmen und zu behandeln, wie es aufgenommen und behandelt werden müßte, wenn derselbe nicht als Sachwalter erschienen wäre. Wofern ein Sachwalter störend einwirken sollte, liegt dem Untersuchungscommissäre ob, die Entfernung desselben zu veranlassen.

§. 144.

Maßnahmen im Falle des Nichterscheinens.

Wenn vorgeladene Gatten die Unzuständigkeit des Gerichtes behaupten, so ist nach §§. 103 und 104 vorzugehen.

§. 145.

Führen Eheleute, welche auf die ergangene Vorladung nicht erscheinen, hiefür einen anderen Grund an, als den der Unzuständigkeit, so wird das Ehegericht über dessen Zulassung oder Verwerfung urtheilen. Aus entsprechenden Ursachen kann eine Verlängerung der Frist zugestanden werden. Erscheinen die angeführten Gründe als unstatthaft oder versäumt Jemand sich zu stellen, ohne einen Versuch zu seiner Rechtfertigung zu machen, so ist den Ausbleibenden eine nach der Entfernung ihres Wohnsitzes bemessene Frist anzusetzen und nach Ablauf derselben das weltliche Gericht zu ersuchen, die Vorgeladenen zu verhalten, sich zu stellen. Sollte dieß Ersuchen aus was immer für einer Ursache ohne Erfolg bleiben, so muß das Verfahren auch ohne Anwesenheit der Vorgeladenen begonnen werden.

§. 146.

Einvernehmung der Ehegatten durch einen Bevollmächtigten.

Es ist mit Entschiedenheit dahin zu wirken, daß die Gatten zum Zwecke der Erhebung des Thatbestandes persönlich vor dem Untersuchungscommissäre erscheinen. Haben sie dieß gethan und wohnen sie in bedeutender Entfernung vom Sitze des Ehegerichtes, so kann auf die Bitte derselben zum Behufe späterer Einvernehmungen an dem Orte, wo sie wohnhaft sind, oder in der Nähe desselben ein Bevollmächtigter ernannt werden. Der Vertheidiger der Ehe hat zwar das Recht, solchen Einvernehmungen immer und überall beizuwohnen; doch kann er darum ansuchen, daß ihm für dieselben ein Stellvertreter gegeben werde. Dieser muß eidlich versprechen, bei der Einvernehmung die Sache des Ehebandes nach bestem Wissen und Vermögen zu vertreten, und es sind ihm von dem Vertheidiger der Ehe die allenfalls nöthigen Anweisungen und Aufschlüsse zu ertheilen. Dem Bevollmächtigten selbst sind nicht nur die an die Gatten zu stellenden Fragen zu übersenden, sondern er werde auch über alle Umstände unterrichtet, deren Kenntniß zu zweckmäßiger Leitung der anzustellenden Erhebungen erforderlich ist. Halten sich die Gatten in einer anderen Diöcese auf, so wird für spätere Einverneh-

§. 143.

Osobiste stawianie się małżonków.

Tak w śledztwie przygotowawczém jak w postępowaniu udowadniającém małżonkowie osobiście stawać mają. Pozostawioném sobie mają wprawdzie przyprowadzać z sobą rzeczników i przed zdawaniem oświadczenia swego zasięgać rady onychże; wszelako tylko oświadczenia, które oni sami czynią, do protokółu jako ich własne spisane być mają. Gdyby rzecznik własném imieniem swojém dawał oświadczenie względem rzeczy jakiéj, małżeństwa dotyczącéj, wówczas to tak ma być przyjętém i uważaném, jak gdyby przyjętém i uważaném być musiało, gdyby on nie jako rzecznik występywał był. Skoroby rzecznik wpływał przeszkodnie, obowiązkiem będzie komisarza śledczego, zarządzić oddalenie jego.

§. 144.

Prawidła w razie niestawania.

Jeżeli zapozwani małżonkowie utrzymują niewłaściwość sądu, wówczas wedle §§. 103 i 104 postąpić należy.

§. 145.

Jeżeli małżonkowie, niestawający na zapozwanie do nich wystósowane, odnoszą się w téj mierze nie do niewłaściwości lecz do innego powodu, sąd małżeński o przypuszczeniu lub odrzuceniu takowego wyrokować ma. Dla przyczyn odpowiednich dozwolonem być może przedłużenie terminu. Pokażą się powody przytoczone jako nieprzypuszczalne, lub zaniedba kto stawić się bez usprawiedliwienia się, natedy niestawającym wyznaczony być ma termin, wedle odległości ich mieszkania wymierzony, po upływie którego sąd zawezwanym będzie, żeby zniewolił zapozwanych do stawienia się. Gdyby wezwanie to z jakijékolwiekbądź przyczyny bez skutku zostało, postępowanie już bez obecności zapozwanych rozpoczętém być musi.

§. 146.

Wysłuchanie małżonków przez pełnomocnika.

Usilnie do tego dążyć należy, ażeby małżonkowie celem wyprowadzenia stanu rzeczy osobiście przed komisarzem śledczym stawali. Jeżeli to uczynili a mieszkanie ich w znacznéj jest odległości od siedziby sądu małżeńskiego, wówczas na ich prośbę celem dalszego wybadywania ich w miejscu, gdzie są zamieszkałemi, lub w bliskości onegoż, może być pełnomocnik zamianowanym. Obrońcy małżeństwa przysłuża wprawdzie prawo, być zawsze i wszędzie obecnym przy wysłuchaniach takowych; wszelako upraszać może o to, aby mu w téj mierze zastępca danym był. Ten pod przysięgą przyrzec musi, iż przy wysłuchaniu zastępować będzie sprawę węzła małżeńskiego z jak najlepszą wiedzą i wszelkiemi siłami swemi, a obrońca małżeństwa udzieli mu instrukcyj i wiadomości, jakichby mu może potrzeba było. Pełnomocnikowi zaś nie tylko przesłane być mają kwestye, do przedłożenia ich małżonkom, lecz téż zarazem względem wszystkich okoliczności ma on być objaśnionym, których wiadomość mu potrzebna jest do stósownego kierunku wybadywania, nastąpić mającego. Jeżeli małżonkowie w innéj dyecezyi ba-

mungen das dortige Ehegericht um seine Mitwirkung zu ersuchen sein.

§. 147.

Erforderliche Beweisführung.

Die Vermuthung steht für die Giltigkeit der Ehe; das Hinderniß muß vollständig bewiesen werden.

§. 148.

Geständniß der Gatten.

Ein Geständniß, welches die Gatten bei der Untersuchung machen oder auch früher, doch nach Schließung der angestrittenen Ehe abgelegt haben, ist, in soweit es gegen die Giltigkeit der Ehe lautet, ohne alle Beweiskraft. Ein Geständniß, welches die Gatten vor Schließung der angestrittenen Ehe abgelegt haben, ist als Beweismittel wider die Giltigkeit nicht auszuschließen.

§. 149.

Ein Geständniß der Gatten, welches für die Giltigkeit der Ehe lautet, hat in jenen Fällen Beweiskraft, in welchen das Bestreitungsrecht den Gatten ausschließlich vorbehalten ist; sonst begründet es bloß eine Vermuthung.

§. 150.

Das Nichterscheinen eines oder beiden Gatten kann wider die Giltigkeit der Ehe nichts beweisen, und soll eben deßhalb dem Bestreiter des Ehebandes die Last der Beweisführung nicht erleichtern.

§. 151.

Zeugen.

Uiber die Zulassung oder Zurückweisung der Zeugen, den ihnen zu schenkenden Glauben und die denselben entgegengestellten Einwendungen entscheidet das Ehegericht von Fall zu Fall nach den allgemeinen Vorschriften des Kirchengesetzes und den besonderen Rücksichten, welche die Natur der Verhandlung erheischt.

§. 152.

Besondere Vorschriften über die Glaubwürdigkeit der Zeugen.

Wenn der die Ehe bestreitende Gatte wider einen Zeugen, welcher als bedenklich oder sogar als beziehungsweise verwerflich muß angesehen werden, keine Einsprache thut, so darf derselbe zum Zeugnisse für die Ehe zugelassen werden. Dagegen kann der Umstand, daß die Gatten wider einen Zeugen nichts einwenden, niemals einen Grund darbiethen, dessen wider die Ehe gerichtete Aussage als glaubwürdig anzunehmen.

§. 153.

Verhältnisse, welche die Vermuthung der Partheilichkeit für oder gegen Einen von beiden Gatten begründen, machen den Zeugen nur hinsichtlich jener Aussagen verdächtig, welche zu Gunsten oder zum Nachtheile des betreffenden Gatten lauten.

§. 154.

Wenn der Zeuge zu beiden Gatten in Verhältnissen steht, welche die Vermuthung der Partheilichkeit ungefähr in gleichem Grade hervorrufen, so reichen diese Verhältnisse

wią, dla dalszego wysłuchania tameczny sąd małżeński ma być zawezwanym do spółdziałania.

§. 147.

Domniemywanie jest za ważnością małżeństwa; przeszkoda zupełnie musi być dowiedzioną. Potrzebny dowód.

§. 148.

Wyznanie, jakie małżonkowie przy dochodzeniu czynią, lub też przed tém, wszelako już po zawarciu małżeństwa zaprzeczonego czynili, o ile takowe przeciw ważności małżeństwa opiéwa, nie ma bynajmniéj mocy dowodu. Wyznanie, jakie małżonkowie przed zawarciem małżeństwa zaprzeczonego złożyli, nie będzie wykluczane jako środek dowodu przeciw ważności. Wyznanie małżonków.

§. 149.

Wyznanie małżonków, za ważnością małżeństwa opiewające, we wszystkich przypadkach moc dowodu mieć będzie, w których prawo zaprzeczania wyłącznie małżonkom jest zastrzeżone; zresztą stanowi tylko domniemywanie.

§. 150.

Niestawanie jednego lub obu małżonków nie dowodzi nic przeciw ważności małżeństwa, i nie ma bynajmniéj ułatwiać zaprzeczającemu węzeł małżeństwa ciężaru dowodzenia.

§. 151.

Względem przypuszczenia lub odrzucenia świadków, i dawania im wiary, tudzież względem zarzutów przeciw nim stawianych, rozstrzyga sąd małżeński w każdym poszczególnym przypadku wedle powszechnych przepisów ustawy kościelnéj, i oraz wedle szczególnych względów, jakich natura rozprawy wymaga. Świadkowie.

§. 152.

Jeżeli małżonek małżeństwo zaprzeczający nie czyni żadnéj excepcyi przeciw świadkowi, który uważanym być musi za podejrzanego albo względnie nawet za odrzutnego, natedy świadek ten przypuszczonym być może do świadectwa za małżeństwem. Przeciwnie okoliczność, iż małżonkowie przeciw świadkowi nic nie zarzucają, nie może nigdy być powodem, by zeznanie jego przeciw małżeństwu wystósowane uważaném było za wiarogodne. Szczególne przepisy o wiarogodności świadków.

§. 153.

Stósunki, uzasadniające domniemywanie parcyalności za lub przeciw jednemu z obu małżonków, czynią świadka, tylko co do tych zeznań podejrzanym, które opiewają na korzyść lub niekorzyść małżonka dotyczącego.

§. 154.

Jeżeli świadek do obu małżonków w stósunkach zostaje, które wywołują parcyalność w równym prawie stopniu, wówczas stósunki takowe same przez się

für sich genommen nicht hin, um eine Aussage, welche derselbe zu Gunsten des Einen, aber zum Nachtheile des anderen Gatten macht, als verdächtig erscheinen zu lassen.

§. 155.

Die Blutsverwandten der Gatten sind von dem Zeugnisse für oder gegen die Ehe nur dann auszuschließen, wenn aus der Eigenthümlichkeit des Falles besondere Gründe, dieselben für parteiisch zu halten, hervorgehen.

§. 156.

Bei Beurtheilung der Glaubwürdigkeit von Verwandten und allen Personen, deren Verhältniß zu den Gatten einen Verdacht der Parteilichkeit mit sich bringt, ist vorzüglich in Anschlag zu bringen, ob die Gatten die Ungiltigerklärung der Ehe wünschen oder nicht.

§. 157.

Alle Diejenigen, von welchen vorauszusetzen ist, daß sie über Umstände, welche auf die Frage der Giltigkeit Einfluß üben, wohl unterrichtet seien, müssen auch dann vernommen werden, wenn sie von der Zeugenschaft auszuschließen sind, weil ihre Aussagen Vermuthungen begründen und den Weg zu weiteren Aufschlüssen eröffnen können.

§. 158.

Einwendungen gegen die Zeugen.

Sowohl die Parteien als der Vertheidiger der Ehe haben das Recht, wider die für oder gegen die Ehe namhaft gemachten Zeugen Einwendungen zu erheben.

§. 159.

Persönliche Abgabe des Zeugnisses.

Das Zeugniß muß in Person gegeben werden; schriftliche Zeugnisse Abwesender bilden keinen Beweis, sondern begründen bloß eine Vermuthung.

§. 160.

Einvernehmung der Zeugen durch einen Bevollmächtigten.

Wenn die Entfernung, in welcher die Zeugen wohnen, es unthunlich macht, dieselben am Sitze des Ehegerichtes zu vernehmen, so ist nach den Vorschriften zu verfahren, welche §. 146 für die späteren Einvernehmungen der Ehegatten aufstellt.

§. 161.

Entwerfung der Fragesätze.

Die an die Zeugen zu richtenden Fragen entwirft der Untersuchungscommissär mit Rücksicht auf das ganze Ergebniß des bisherigen Verfahrens, sowie auf die Fragesätze, welche von den Gatten oder von dem Bestreiter des Ehebandes vielleicht eingereicht wurden, und im Einverständnisse mit dem Vertheidiger der Ehe. Der Letztere hat das Recht, Dasjenige, was ihm zweckdienlich scheint, beizufügen oder auch zu verlangen, daß die Fragen dem Ehegerichte zur Genehmigung vorgelegt werden.

§. 162.

Beeidigung der Zeugen.

Nur die Aussage eines beeidigten Zeugen hat die Geltung eines rechtskräftigen Beweises. Die Zeugen, wider deren Zulässigkeit kein Anstand obwaltet, haben, bevor sie vernommen werden, auf Gottes heiliges Evangelium zu beschwören, daß sie über den Gegenstand der an sie zu richtenden Fragen die Wahrheit, wie sie derselben sich vor Gott und ihrem Gewissen bewußt sind, vollständig und unverfälscht, ohne etwas beizu-

wzięte nie są dostatecznemi, by zeznanie, które takowy czyni na korzyść jednego małżonka, lecz oraz na niekorzyść drugiego, uważać za podejrzane.

§. 155.

Krewni małżonków od świadectwa za lub przeciw małżeństwu wtenczas tylko mają być wyłączonemi, jeżeli z właściwości przypadku szczególne powstają powody do uważania onychże za parcyalnych.

§. 156.

Przy ocenianiu wiarogodności krewnych równie jak wszystkich osób, których stósunek do małżonków wywołuje podejrzenie o stronnictwo, najszczególniéj na to uwagę zwrócić należy, czy małżonkowie unieważnienia małżeństwa sobie życzą lub nie.

§. 157.

Wszyscy, względem których przypuścić można, iż należytą mają wiadomość o okolicznościach, na kwestyę ważności wpływ wywierających, nawet wtenczas wysłuchanemi być muszą, choćby od świadectwa wyłączonemi byli, albowiem zeznania ich uzasadnić mogą domniemywania i drogę do dalszych wyjaśnień pokazać.

§. 158.

Tak strony jak obrońca małżeństwa mają prawo czynić zarzuty przeciw świadkom, za lub przeciw małżeństwu wymienionym. Zarzuty przeciw świadkom.

§. 159.

Świadectwo ma być osobiście oddawaném; piśmienne świadectwa nieobecnych nie stanowią dowodu, lecz domniemywanie tylko uzasadniają. Świadectwo osobiście ma być oddawaném.

§. 160.

Jeżeli odległość, w któréj świadkowie mieszkanie swoje mają, czyni niemożliwém przesłuchanie ich w siedlisku sądu małżeńskiego, wówczas postępować należy wedle przepisów, ustanowionych w §. 146 dla późniejszych wysłuchań małżonków. Przesłuchanie świadków przez pełnomocnika.

§. 161.

Pytania, jakie mają świadkom być zadawane, układa komisarz indagacyjny w porozumieniu z obrońcą małżeństwa, ze względem na cały wynik dotychczasowego postępowania, równie jak na interrogatorya, jakieby może ze strony małżonków lub obrońcy węzła małżeńskiego podane zostały. Obrońca małżeństwa prawo ma, dołożyć co mu się zdaje być stósownèm, lub téż żądać, ażeby pytania przedłożone zostały sądowi małżeńskiemu do zatwierdzenia. Ułożenie pytań.

§. 162.

Tylko zeznanie świadka przysięgą związanego moc ma dowodu prawnego. Świadkowie, przeciw których przypuszczalności żadna trudność nie zachodzi, nim przysłuchani będą, zaprzysiądz mają na świętą Ewanielią Boską, iż względem przedmiotu pytań do nich wystósowanemi być mających, zeznają prawdę, zupełnie i bez fałszu, bez wszelkiego dodatku, opuszczenia lub zmienienia tak, jak im ta- Przysięga świadków.

setzen, wegzulassen oder abzuändern, aussagen wollen. Eine entsprechende Ermahnung über die Heiligkeit des Eides soll vorausgeschickt werden.

§. 163.

Zur Beeidigung der Zeugen müssen die Gatten, und wofern die Ehe von einem Dritten bestritten wird, auch dieser vorgeladen werden. Doch kann ihr Ausbleiben die Eidesabnahme nicht hindern.

§. 164.

Vornahme des Zeugenverhöres.

Das Verhör der Zeugen ist ohne Beisein der Parteien und einzeln vorzunehmen. Bevor es gänzlich beendigt ist, dürfen die Zeugenaussagen nicht kundgemacht werden.

§. 165.

Beweiskraft der Zeugnisse.

Dasjenige, was von zwei beeidigten Zeugen, wider welche keine im Gesetz begründete Einwendung kann gemacht werden, deutlich und übereinstimmend ausgesagt wird, muß, in soweit nicht andere glaubwürdige Zeugnisse oder Umstände, welche eine starke Vermuthung begründen, entgegenstehen, in der Regel als vollständig bewiesen angesehen werden. Handelt es sich aber um einen Umstand, von welchem die Giltigkeit der Ehe abhängt, so kann es nicht hinreichen, daß kein Verhältniß oder keine Thatsache nachgewiesen ist, durch welche die Wahrhaftigkeit der Aussagen in Zweifel gestellt wird, sondern es muß der Beweis vorliegen, daß die Zeugen Personen von erprobter Gewissenhaftigkeit seien, und der Annahme, als könnten sie einen Meineid auf ihre Seele laden, kein Raum dürfe gegeben werden.

§. 166.

Untersuchung durch Sachverständige.

Wenn es zu Herstellung des Beweises nothwendig ist, Sachverständige beizuziehen, so wird das Ehegericht deren wenigstens zwei und zwar solche wählen, welche sich durch Kenntnisse und Rechtschaffenheit auszeichnen und von aller Parteilichkeit entfernt sind, und diese haben nach einer von dem Untersuchungscommissäre zu entwerfenden und von dem Vertheidiger der Ehe gutzuheißenden Anweisung die erforderliche Untersuchung vorzunehmen und ihr Gutachten schriftlich darzulegen. In Betreff der Parteilichkeit gelten wider die Sachverständigen dieselben Einwendungen, welche ihnen, wenn sie als Zeugen auftreten sollten, entgegengestellt werden könnten.

§. 167.

Die Sachverständigen müssen beeidiget seyen. Handelt es sich um eine Thatsache, von welcher die Giltigkeit der Ehe abhängt, so ist der Eid ihnen auch dann aufzutragen, wenn sie sich bereits durch einen Amtseid zur Gewissenhaftigkeit in Betreff ihrer Gutachten verpflichtet haben.

§. 168.

Beweis für die Echtheit der Urkunden.

Die Echtheit von Urkunden, welche wider die Giltigkeit der Ehe streiten, kann durch die Aussagen der Eheleute oder solcher Personen, deren wider die Ehe gegebenes Zeugniß verwerflich oder verdächtig wäre, nicht bewiesen werden.

kowa przed Bogiem i sumieniem wiadomą została. Odpowiednie napomnienia względem świętości przysięgi tę samą uprzedzić powinny.

§. 163.

Do odebrania przysięgi od świadków małżonkowie mają być zapozwani, a gdzie małżeństwo przez trzeciego zaprzeczoném bywa, także i ten. Wszakże niestawiennictwo ich nie będzie mogło tamować odebrania przysięgi.

§. 164.

Sposób przesłuchania świadków.

Przesłuchanie świadków odbywać się winno po oddaleniu stron i z każdym z osobna. Nim zupełnie ukończoném nie będzie, zeznania świadków nie powinny być wyjawione.

§. 165.

Moc dowodu świadectw.

To, co dwaj świadkowie przysięgą związani, przeciw którym żaden zarzut, w ustawie uzasadniony, nie może być czyniony, wyraźnie i zgodnie zeznają, o ile nie stoją im w odporze inne wiarogodne świadectwa lub okoliczności, mocne domniemywanie uzasadniające, w powszechności za zupełnie dowiedzione uważaném być ma. Jeżeli zaś idzie o okoliczność, od której ważność małżeństwa zawisła, wówczas nie może być dostateczném, że żaden stósunek lub czyn nie jest udowodnionym, za którymby prawdziwość zeznań wątpliwości podpadała, lecz stale dowiedzioném być musi, iż świadkowie są nienaruszonéj uczciwości tak dalece, iż przypuszczenie, jakoby mogli obciążyć sumienie swe krzywoprzysięztwem, bynajmniéj miejsca mieć nie może.

§. 166.

Dochodzenie przez znawców.

Gdyby dla uskutecznienia dowodu potrzeba wymagała przybrania znawców, wówczas sąd małżeński wybierze z nich przynajmniéj dwóch, a to takich, którzy się odznaczyli wiadomością i uczciwością i dalekimi są od wszelkiego stronnictwa. Ci obowiązani będą przedsiębrać potrzebne dochodzenie stósownie do instrukcyi, przez komisarza śledczego ułożonéj i oraz przez obrońcę małżeństwa zaaprobowanéj, a następnie zdanie swe na piśmie przedłożyć. Pod względem stronnictwa, przeciw znawcom te same zarzuty mają zastósowanie, jakieby im czynione być mogły, gdyby jako świadkowie występywali.

§. 167.

Rzeczoznawcy przysięgą muszą być zobowiązani. Jeżeli idzie o stan rzeczy, od którego ważność małżeństwa zawisła, przysięga od nich nawet i wtenczas ma być odebrana, gdyby już przysięgą urzędową zobowiązani byli do prawdziwości w sprawozdaniach swoich.

§. 168.

Dowód co do prawdziwości dokumentów.

Prawdziwość dokumentów, przeciw ważności małżeństwa opiewających, nie może być dowiedzioną przez zeznanie małżonków lub takich osób, których świadectwo, przeciw małżeństwu opiewające, odrzutnémby było lub podejrzaném.

§. 169.

Eid der Gatten.

Ein von den Gatten abgelegter Eid kann eben so wenig als ihr Geständniß einen Beweis für das Bestehen des Hindernisses herstellen oder ergänzen.

§. 170.

In wie fern zum Beweise eines Umstandes, von welchem das Bestreitungsrecht abhängt, ein Eid des die Ehe bestreitenden Gatten zulässig sei, hat das Ehegericht von Fall zu Fall in Erwägung zu ziehen und zu entscheiden.

§. 171.

Wenn die Beschaffenheit des Hindernisses das ämtliche Einschreiten ausschließt, so kann ein Eid des die Giltigkeit behauptenden Gatten als Beweis für die Ehe zugelassen werden.

§. 172.

Besondere Vorschriften über die Bestreitung der Ehe wegen widerrechtlichen Zwange,

Wenn ein Gatte die Ehe wegen widerrechtlichen Zwange bestreitet, so müssen die Personen, welche seiner Behauptung nach den widerrechtlichen Zwang verübt haben, vorgeladen und vernommen werden. Ist die Anklage wider den anderen Ehetheil gerichtet, so kann durch dessen Bekenntniß kein Beweis hergestellt werden. Wofern die Eltern Thatsachen eingestehen, aus welchen sich ein widerrechtlicher und die Ehe entkräftender Zwang ergeben würde, so ist nach Erwägung aller Umstände zu beurtheilen, ob nicht etwa mit dem nach Auflösung der Ehe verlangenden Kinde ein Einverständniß obwalte? Uebrigens ist, in soweit die Anklage nicht den anderen Gatten betrifft, nach den allgemeinen Vorschriften des für Vergehen geltenden Beweisverfahrens vorzugehen.

§. 173.

für den Fall der Entführung,

Von einer Entführten, welche mit dem Entführer, während sie sich in dessen Gewalt befand, eine Ehe geschlossen hat, ist vorauszusetzen, daß sie zum Zwecke der Verehelichung entführt worden sei. Wenn das Gegentheil vollständig bewiesen ist, so waltet demungeachtet die Voraussetzung ob, daß sie durch ungerechten Zwang zur Einwilligung vermocht worden sei. Die nämliche Voraussetzung streitet wider jede Ehe, welche von was immer für einer, aus was immer für einem Grunde entführten Person, bevor sie die volle Freiheit wieder erlangt hat, geschlossen wird.

§. 174.

über das Verfahren bei dem Hindernisse des Unvermögens.

Auch wenn die Ehe wegen des Hindernisses des Unvermögens untersucht wird, sind die über das Geständniß und den Eid der Gatten gegebenen Bestimmungen als Regel festzuhalten. Wenn zwei Sachverständige, in deren Kenntniß und Unparteilichkeit das Ehegericht volles Vertrauen setzt, einstimmig erklären, daß ein unheilbares und schlechthiniges Unvermögen obwalte und schon vor Eingehung der Ehe stattgefunden habe, so kann demungeachtet der Theil, dessen Unvermögen behauptet wird, die Untersuchung durch einen dritten Sachverständigen verlangen. Wird das Unvermögen für ein bloß beziehungsweises erklärt, so ist das übereinstimmende Gutachten von wenigstens drei

§. 169.

Przysięga małżonków.

Przysięga, przez małżonków złożona, nie będzie mogła nie mniéj jak ich wyznanie, stanowić lub uzupełniać dowodu za istnieniem przeszkody.

§. 170.

O ile do udowodnienia okoliczności, od któréj zawisło prawo zaprzeczania, przypuszczalną jest przysięga małżonka zaprzeczającego, sąd małżeński w każdym poszczególnym przypadku na rozwagę wziąść i rozstrzygnąć ma.

§. 171.

Jeżeli właściwość przeszkody wyłącza działanie z urzędu, tedy może być przypuszczoną na dowód za małżeństwem przysięga małżonka ważność utrzymującego.

§. 172.

Szczególne przepisy o zaprzeczaniu małżeństwa dla przymusu nieprawnego,

Jeżeli małżonek zaprzecza małżeństwo dla przymusu nieprawnego, natenczas zapozwane i wysłuchane być muszą osoby, które wedle twierdzenia jego dokonały przymusu nieprawnego. Jeżeli skarga przeciw drugiéj stronie małżeńskiéj wystósowaną jest, natedy przez zeznanie téjże nie może dowód być uskutecznionym. Kiedy rodzice zeznają okoliczności, z którychby wypływać mógł przymus nieprawny i małżeństwo rozrywający, wówczas po rozważeniu wszelkich okoliczności ocenić należy, czy nie zachodzi może porozumienie onychże z dzieckiem rozwiedzenia małżeństwa żądającém. Zresztą, o ile skarga nie dotyczy innego małżonka, działać należy wedle powszechnych przepisów postępowania udowodniającego, w wykroczeniach miejsce mającego.

§. 173.

w razie uprowadzenia,

Co się tyczy uprowadzonéj, która zawarła małżeństwo z uwodzicielem, podczas, gdy się w jego mocy znajdowała, przypuścić należy, iż celem poślubienia uprowadzoną została. Gdy przeciwny stan tegoż zupełnie jest dowiedzionym, mimo to pozostaje przypuszczenie, iż nieprawnym przymusem zniewoloną została do zezwolenia. Ta sama suppozycya miejsce ma przeciw każdemu małżeństwu, zawartemu przez jakąkolwiekbądź z jakiegokolwiekbądź powodu uwiedzioną osobę, nim ta zupełną odzyskała wolność.

§. 174.

O postępowaniu w przeszkodzie impotencyi.

Nawet, gdy małżeństwo dochodzoném będzie dla przeszkody impotencyi, postanowienia dane co do wyznania i przysięgi małżonków za prawidło uważane być mają. Gdy dwaj rzeczoznawcy, w których umiejętności i bezstronności sąd małżeński całe zaufanie pokłada, jednomyślnie oświadczają, iż zachodzi impotencya nieuleczona i zupełnie bezwzględna, która już małżeństwo poprzedzała, mimo to, może strona, któréj impotencya zarzucaną zostaje, żądać dochodzenia przez trzeciego rzeczoznawcę. Jeżeli impotencya tylko za względną jest uznana, wówczas do stanowienia zupełnego dowodu koniecznêm jest jednomyślne zdanie trzech

Sachverständigen zu Herstellung eines vollen Beweises unerläßlich. Bleibt es zweifelhaft, ob das Unvermögen ein unheilbares und der Ehe vorangegangenes sei, so ist das Gesuch um Ungiltigerklärung abzuweisen.

§. 175.

Eine Ausnahme kann eintreten, wenn entweder der Beweis vorliegt, daß die Ehe noch nicht vollzogen sei oder die Klage auf Nichtigkeit binnen drei Jahren nach der Verehelichung angebracht wird, und wenn zugleich das Vorhandensein des Unvermögens nicht nur von beiden Gatten behauptet, sondern auch von wenigstens zwei zuverlässigen Sachverständigen als sehr wahrscheinlich bezeichnet wird. In diesem Falle haben die Vermahlten die eheliche Gemeinschaft durch eine von dem Ehegerichte zu bestimmende Zeit, doch immer so lange fortzusetzen, bis sie in derselben drei Jahre lang gelebt haben. Wenn sie nach Ablauf dieser Zeit das Gesuch um Ungiltigerklärung erneuern, so soll das Ehegericht sich vorerst die Gewißheit verschaffen, daß in dem Thatbestande, aus welchem die Wahrscheinlichkeit des Unvermögens und beziehungsweise die Nichtvollziehung der Ehe sich ergab, keine Veränderung vorgegangen sei. Hierauf kann den Eheleuten gestattet werden, das Vorhandensein des Unvermögens durch einen Eid zu betheuern, und es hat derselbe die Geltung eines vollständigen Beweises.

§. 176.

Maßnahmen nach Abschluß der Erhebungen.

Nach Abschluß der Erhebungen sind beide Gatten und wer immer die Ehe bestreitet, wie auch der Vertheidiger der Ehe an ihr Recht zu erinnern, über die bisherigen Verhandlungen sich zu äußern. Haben sie Einwendungen zu machen, so sind dieselben binnen acht Tagen vorzubringen. Mit Rücksicht auf den Wohnsitz der Betheiligten kann man diese Frist verlängern, doch ohne dabei die Gränze des strengen Bedürfnisses zu überschreiten.

§. 177.

Sowohl das Ehegericht als auch der Vertheidiger der Ehe können von Amtswegen alle Erhebungen anordnen, welche denselben zu Vervollständigung des Beweisverfahrens nothwendig scheinen.

§. 178.

Vorlage des beabsichtigten Spruches an den Bischof.

Bevor das Ehegericht zu Fällung des Urtheiles schreitet, wird es die Entscheidung, über welche es sich geeiniget hat, dem Bischofe mit Beifügung der Gründe vorlegen. Findet der Bischof den beabsichtigten Ausspruch nicht hinreichend begründet, so wird er dem Ehegerichte auftragen, die von ihm anzudeutenden Umstände noch einmal in reife Ueberlegung zu ziehen und über das Ergebniß seiner Berathungen ihm Bericht zu erstaiten.

§. 179.

Bedingungen einer endgiltigen Entscheidung.

Die Berufung ist zulässig, bis die Giltigkeit der Ehe durch zwei, oder die Ungiltigkeit derselben durch drei gleichlautende Urtheile ausgesprochen ist. Wenn zwei Urtheile für und zwei gegen die Ehe erfolgt sind, so ist die Ehe als giltig anzusehen.

przynajmniéj rzeczoznawców. Skoro wątpliwą jest rzeczą, czy impotencya jest nieuleczoną, i czy małżeństwo poprzedzała, natedy prośba o unieważnienie winna być odrzuconą.

§. 175.

Wyjątek od tego nastąpić może, gdy albo dowiedzioném jest, że małżeństwo nie jest jeszcze dokonaném, albo skarga o nieważność w ciągu lat trzech po zaślubieniu wytoczoną zostanie, i oraz okoliczność niemożności zachodzącéj nie tylko przez obojga małżonków utrzymywaną, lecz téż przynajmniéj przez dwóch niewątpliwych rzeczoznawców za wielce prawdopodobną oznaczoną jest. W takim razie pozostawać będą poślubieni w dalszéj spólności małżeńskiéj przez czas, przez sąd małżeński oznaczony, zawsze atoli tak długo, póki w niéj nieprzeżyją lat trzech. Jeżeli po upływie czasu tego odnowią prośbę o nieważność, sąd małżeński przedewszystkiém pewność sobie wyjednać musi, iż w stanie rzeczy, z którego prawdopodobieństwo niemożności a względnie niedokonanie małżeństwa wypływało, nie zaszła bynajmniéj zmiana. Poczém małżonkom dozwolone być może, ażeby istnienie niemożności przysięgą stwierdzili, co zupełny dowód stanowić będzie.

§. 176.

Prawidła po zamknięciu dochodzeń.

Po zamknięciu dochodzeń obojgu małżonkom i ktokolwiekby zaprzeczał małżeństwo, nie mniéj obrońcy małżeństwa na pamięć przywiedzioném być ma prawo ich oświadczenia się względem rozpraw dotychczasowych. Zarzuty, jakieby czynić mieli, przedłożyć powinni w ciągu dni ośmiu. Ze względem na mieszkanie interesowanych termin ten może być przedłużony, nieprzekraczając atoli przytém granicy ścisłéj potrzeby.

§. 177.

Tak sąd małżeński jak obrońca małżeństwa, wszelkie dochodzenia z urzędu zarządzić mogą, jakie za potrzebne uznają do uzupełnienia postępowania udowodniającego.

§. 178.

Wyrok zamierzony biskupowi ma być przedłożony.

Zanim sąd małżeński przystąpi do wydania wyroku, przedłoży rozstrzygnienie, na które się zgodził, biskupowi z załączeniem powodów. Jeżeli biskup znajdzie wyrok zamierzony niedostatecznie uzasadnionym, wówczas poleci sądowi małżeńskiemu, ażeby ten okoliczności sobie wskazane jeszcze raz pod ścisłą wziął rozwagę, i o wyniku obrad swoich sprawę mu zdał.

§. 179.

Warunki ostatecznego rozstrzygnienia.

Rekurs przypuszczalnym jest, jak długo ważność małżeństwa nie jest orzeczoną przez dwa, lub nieważność onegoż przez trzy wyroki równobrzmiące. Jeżeli dwa wyroki za małżeństwem się oświadczają a dwa przeciw, wówczas małżeństwo za ważne uważaném być ma.

§. 180.

Bestimmungen über die Berufung an die höhere Instanz.

Wenn die erste Instanz für die Giltigkeit der Ehe spricht, so kann der Bestreiter des Ehebandes an die zweite Instanz Berufung einlegen. Wird die Giltigkeit in zweiter Instanz bestätiget, so ist jede weitere Berufung ausgeschlossen. Wird die Ehe in zweiter Instanz für ungiltig erklärt, so hat der Vertheidiger der Ehe sich von Amtswegen an die dritte Instanz zu wenden. Spricht die dritte Instanz für die Giltigkeit der Ehe, so findet keine weitere Berufung Statt. Entscheidet sie aber wider die Giltigkeit, so soll der Vertheidiger des Ehebandes um die Aufstellung einer vierten Instanz nachsuchen und je nachdem diese das Urtheil fällt, ist die Ehe als giltig oder ungiltig zu betrachten.

§. 181.

Wenn die erste Instanz die Ehe für ungiltig erklärt, so hat der Vertheidiger der Ehe von Amtswegen Berufung einzulegen. Lautet das Urtheil der zweiten Instanz gleichfalls auf Ungiltigkeit, so soll derselbe, wofern die vorliegenden Beweise der Ungiltigkeit nicht jeden Zweifel ausschließen, die Sache vor die dritte Instanz bringen. Nachdem auch die dritte Instanz wider die Giltigkeit entschieden hat, ist keine weitere Berufung zulässig. Spricht dieselbe für die Giltigkeit, so steht es dem Kläger frei, um Aufstellung einer vierten Instanz nachzusuchen, und ihr Urtheil ist als endgiltiges zu betrachten.

§. 182.

Wenn in der ersten und dritten Instanz wider, in der zweiten aber für die Ehe gesprochen wird, so hat der Vertheidiger der Ehe um eine vierte Instanz anzusuchen.

§. 183.

Die Berufung, welche der Vertheidiger der Ehe einlegt, frommt ihrer Natur nach zugleich dem Theile, welcher die Giltigkeit der Ehe behauptet. Demungeachtet steht es diesem frei, unabhängig von dem Vertheidiger der Ehe Berufung einzulegen; doch ist es gerathen, daß er sich mit demselben über die Sache ins Einvernehmen setzt.

§. 184.

Für die Berufungen, welche einzulegen der Vertheidiger der Ehe durch sein Amt verpflichtet ist, gibt es keine Verfallzeit. Wenn dieser nicht binnen der vorgeschriebenen Frist die Anmeldung macht, so hat das Gericht, von welchem er sich berufen sollte, denselben zu Erfüllung seiner Pflicht anzuweisen oder nach Beschaffenheit des Falles auch an den Bischof zu berichten und darauf anzutragen, daß die Vertheidigung der Ehe einem anderen vollkommen befähigten Manne übertragen werde.

§. 185.

Verfahren in der höheren Instanz.

Der Richter, welcher in höherer Instanz entscheidet, hat nicht nur die Verhandlungen der unteren Instanzen genau zu prüfen, sondern auch Alles vorzunehmen, was er für nothwendig erachtet, um das Mangelhafte zu ergänzen, das Zweifelhafte festzustellen und das Irrige zu berichtigen. Er kann zu diesem Ende die Gatten vernehmen,

§. 180.

Postanowienia co do odwołania się do wyższéj instancyi.

Jeżeli piérwsza instancya za ważnością małżeństwa orzeka, wówczas zaprzeczający węzeł małżeństwa rekurs do drugiéj instancyi założyć może. Gdyby ważność w drugiéj instancyi zatwierdzoną została, natedy dalszy rekurs już jest wyłączonym. Jeżeli małżeństwo w drugiéj instancyi za nieważne uznaném zostało, obrońca małżeństwa z urzędu udać się ma do trzeciéj instancyi. Jeżeli trzecia instancya orzeka za ważnością małżeństwa, dalszy rekurs już nie ma miejsca. Jeżeli zaś przeciw ważności rozstrzyga, wówczas obrońca małżeństwa upraszać ma o ustanowienie czwartéj instancyi, a w miarę jaki wyrok ta wyda, małżeństwo uważaném będzie za ważne lub nie ważne.

§. 181.

Jeżeli piérwsza instancya małżeństwo uzna za nieważne, wówczas obrońca małżeństwa rekurs z urzędu założy. Jeżeli wyrok drugiéj instancyi także na nieważność opiewa, wówczas wytoczyć winien sprawę przed trzecią instancyą, skoroby zachodzące dowody nieważności nie wykluczały wszelkiéj wątpliwości. A gdy i trzecia instancya orzeczenie przeciw ważności wyda, dalsze odwołanie już nie będzie dopuszczone. Orzeknie ta za ważnością, natedy powodowi wolność przysłużać będzie, upraszać o ustanowienie czwartéj instancyi, któréj wyrok za ostateczny ma być uważany.

§. 182.

Jeżeli w piérwszéj i trzeciéj instancyi, wyrok opiewa przeciw, w drugiéj zaś za małżeństwem, natedy obrońca małżeństwa upraszać ma o czwartą instancyą.

§. 183.

Apellacya, którą zakłada obrońca małżestńwa jest z natury swéj na rzecz téj strony, która utrzymuje ważność małżeństwa. Pomimo to wolno jéj będzie niezawiśle od obrońcy matżeństwa założyć apellacyę; wszelako stósowną będzie rzeczą, gdy się w téj sprawie z nim porozumié.

§. 184.

Dla apellacyj, które obrońca małżeństwa z urzędu swego założyć jest obowiązanym, nie ma terminu zapadłego. Gdyby ten w ciągu przepisanego terminu nie zgłosił apellacyi, wówczas sąd, od którego się odwołać miał, upomnieć go ma o dopełnienie obowiązku, lub téż wedle właściwości przypadku relacyę o tém biskupowi i zawnioskowanie uczynić, ażeby obrona małżeństwa poruczoną została innemu zupełnie zdolnemu mężowi.

§. 185.

Sposób postępowania w wyższéj instancyi.

Sędzia, rozstrzygający w instancyi wyższéj, nie tylko rozprawy niższych instancyj ściśle badać, lecz téż wszystko przedsiębrać winien, co potrzebném uważa, ażeby brak był uzupełnionym, wątpliwość uchyloną i pomyłka sprostowaną została. Tym końcem małżonków wysłuchać, względem dokumentów, na dowód przyta-

über die als Beweis gebrauchten Urkunden Erhebungen anstellen und alle Zeugen verhören, von welchen er neue Aufschlüsse hofft. Doch ist die Untersuchung durch Sachverständige nur dann zu wiederholen, wenn Anzeichen, welche eine starke Vermuthung begründen, es wahrscheinlich machen, daß Mißgriffe und Parteilichkeiten vorgekommen seien.

§. 186.

Sowohl die Parteien als auch der Vertheidiger der Ehe haben das Recht, in der höheren Instanz neue Beweise vorzubringen.

§. 187.

Nichtigkeit des Urtheiles.

Das Urtheil ist nichtig, wenn es von einem unzuständigen Richter gefällt, oder wenn ein wesentlicher Theil der gerichtlichen Verhandlung entweder gänzlich ausgelassen oder ohne Beiziehung des Vertheidigers der Ehe vorgenommen wurde. Doch kann die Giltigkeit des von dem höheren Richter gefällten Urtheiles deßhalb, weil derselbe keine weitere Untersuchung für nothwendig gehalten, sondern nach den Vorlagen entschieden hat, nicht angestritten werden.

§. 188.

Verfahren wegen Nichtigkeit.

Die Klage auf Nichtigkeit muß binnen der für Berufungen festgesetzten Zeit vor dem zunächst höheren Richter angestellt werden.

§. 189.

Da die Gatten die allfällige Einwendung der Unzuständigkeit binnen zehn Tagen nach zugestellter Vorladung anzubringen haben (§. 103), so sind sie nicht berechtiget, der Giltigkeit des ergangenen Urtheiles die Behauptung der Unzuständigkeit entgegenzusetzen; doch kann der höhere Richter das Urtheil wegen Mangel der Zuständigkeit von Amtswegen für ungiltig erklären.

§. 190.

Das über die Nichtigkeitslage gefällte Urtheil läßt keine Berufung zu.

§. 191.

Die für nichtig erklärte Verhandlung muß vor demselben Richter oder, wenn sie durch den Mangel der Zuständigkeit entkräftet wird, vor dem als zuständig erkannten Richter in der gehörigen Form wiederholt werden.

§. 192.

Versuch der Convalidation.

Wenn die Ungiltigkeit der Ehe durch drei gleichförmige Urtheile entschieden, aber das Hinderniß so beschaffen ist, daß es durch Einwilligung von Seite des Einen Gatten oder durch Nachsichtgewährung gehoben werden kann, so soll der Bischof, wofern nicht wichtige Gründe abrathen, dahin wirken, daß die Convalidation der Ehe herbeigeführt werde.

czanych, dochodzenia czynić i wszystkich świadków przesłuchać może, od których się nowych wyjaśnień spodziewa. Wszelako dochodzenie przez rzeczoznawców w tenczas tylko ma być powtórzone, gdy poszlaki, mocne domniemywanie stanowiące, prawdopodobném czynią, iż zachodziły uchybienia i parcyalności.

§. 186.

Tak strony jako też obrońca małżeństwa mają prawo, w wyższéj instancyi nowe przedkładać dowody.

§. 187.

Nieważność wyroku.

Wyrok nieważnym jest, jeżeli wydanym został przez sędzię nieprzyzwoitego, lub też, gdy istotna część sądowego postępowania albo zupełnie opuszczoną albo bez przybrania obrońcy małżeństwa przedsiębraną została. Wszakże ważność wyroku, wydanego przez sędzię wyższego, z tego powodu, że nieuznawał potrzeby dalszego śledzenia, lecz tylko wedle załączeń rozstrzygał, nie może bynajmniéj być zbijaną.

§. 188.

Postępowanie dla nieważności.

Skarga o nieważność wytoczoną być ma przed sędzię następnie wyższego w ciągu terminu, dla apelacyi wyznaczonego.

§. 189.

Ponieważ małżonkowie ekscepcyą niewłaściwości założyć winni w ciągu dni dziesięciu po doręczeniu zapozwu (§. 103), przeto nie będą już mieli prawa występywać przeciw ważności wydanego wyroku z utrzymywaniem niewłaściwości; atoli wyższy sędzia z urzędu ogłosić może wyrok nieważnym dla wady w kompetencyi.

§. 190.

Wyrok, o nieważności skargi wydany, nie przypuszcza rekursu.

§. 191.

Rozprawa, za nieważną ogłoszona, powtórzoną być musi w formie należytéj przed tym samym sędzią, lub gdyby przez brak kompetencyi skutku pozbawioną była, przed sędzią za właściwego uznanym.

§. 192.

Tentowanie konwalidacyi.

Gdyby nieważność małżeństwa przez trzy jednostajne wyroki była orzeczoną, zaś by przeszkoda tego rodzaju była, iżby przez zezwolenie ze strony jednego małżonka lub przez dyspensacyą usuniętą być mogła, w ówczas biskup, jeżeli ważne powody nieprzemawiają za innem zdaniem, do tego dążyć powinien, ażeby konwalidacya małżeństwa do skutku przyprowadzoną została.

§. 193.

Kundmachung des Endurtheiles.

Läßt die Natur des Hindernisses keine Nachsichtgewährung zu oder bleibt der Versuch, eine Convalidation herbeizuführen, ohne Erfolg, so ist die Ungiltigerklärung den Parteien anzukündigen und ihnen zu untersagen, fernerhin bei einander zu wohnen.

§. 194.

Inhalt und Form des Urtheiles.

Jedem Urtheile sind die Gründe, auf die es sich stützt, kurz, doch ohne etwas Wesentliches zu übergehen, beizufügen. Lautet das Endurtheil auf Ungiltigkeit, so ist ausdrücklich zu erinnern, daß die frühere Verheirathung für die Schließung einer neuen Ehe weiter kein Hinderniß darbiete. Jedes Urtheil muß von den Richtern und dem Schriftführer unterzeichnet und mit dem Siegel der bischöflichen Curie versehen werden.

§. 195.

Zustellung des Urtheiles. Mittheilung an den Statthalter.

Das Urtheil wird den Parteien durch den Rathsdiener zugestellt und in Abschrift eingehändiget: worüber eine schriftliche Beglaubigung zu geben ist. Von jedem Urtheile über die Giltigkeit einer Ehe setzt der Bischof den Statthalter oder Landespräsidenten in Kenntniß.

§. 196.

Rechtskraft des Endurtheiles.

Ein über die Giltigkeit der Ehe gefälltes Urtheil gelangt niemals zu voller Rechtskraft. Wird später bewiesen, daß es sich auf eine irrige Voraussetzung stützte, so muß die Verhandlung wieder eingeleitet und in der vorgeschriebenen Form geführt werden. Begibt es sich, daß ein auf Ungiltigkeit lautendes Urtheil widerrufen wird, so sind dadurch die Ehen, welche die Gatten etwa in der Zwischenzeit geschlossen haben, für nichtig erklärt.

§. 197.

Mit Ausnahme des im §. 196 behandelten Falles kann die Untersuchung über die Giltigkeit nur dann, wenn das Urtheil der ersten Instanz für nichtig erklärt wurde, als von Neuem wieder angefangen werden.

§. 198.

Wirkungen des Urtheiles im Falle des Unvermögens.

Derjenige, auf dessen für schlechthinig und unheilbar erklärtes Unvermögen das Urtheil der Nichtigkeit gegründet ist, darf zu keiner Verehelichung zugelassen werden. Wofern sich später wie immer ergibt, daß er zu Vollziehung der Ehe fähig sei, tritt seine frühere Ehe wieder in Kraft.

§. 199.

Es versteht sich von selbst, daß die Gatten, bevor das Endurtheil der Ungiltigkeit erfolgt ist, zu Schließung einer neuen Ehe durchaus nicht dürfen zugelassen werden. Wiewohl aber eine vor dem Endurtheile geschlossene Verbindung immer höchst unerlaubt ist, ja denselben Kirchenstrafen wie die Polygamie unterliegt, so muß sie doch, wenn die obschwebende Verhandlung zur Nichtigerklärung führt und den voreilig Getrauten

§. 193.

Jeżeli natura przeszkody nieprzypuszcza dyspensacyi, lub téż usiłowanie urzeczywistnienia konwalidacyi bez skutku zostaje, wówczas unieważnienie stronom ogłoszoném i im dalsze z sobą mieszkanie zakazaném będzie.

Obwieszczenie wyroku ostatecznego.

§. 194.

Do każdego wyroku mają powody, na których się opiéra, krótko być załączone, nie pomijając atoli nic istotnego. Jeżeli wyrok ostateczny opiewa na nieważność, wyraźnie nadmienić należy, iż ze strony dawniejszego poślubienia nie ma już więcéj przeszkody do zawarcia nowego małżeństwa. Każdy wyrok podpisanym być musi przez sędziów i sekretarza i obwarowanym pieczęcią kuryi biskupiéj.

Treść i forma wyroku.

§. 195.

Wyrok stronom przez sługę radnego przesłanym, i w odpisie doręczonym będzie: co że tak się stało, piśmiennie stwierdzoném być winno. O każdym wyroku względem ważności małżeństwa zawiadomi biskup Namiestnika lub Prezydenta kraju.

Doręczenie wyroku. Udzielenie onegoż namiestnikowi.

§. 196.

Wyrok orzekający ważność małżeństwa nie nabywa nigdy pełnéj mocy prawa. Jeżeli późniéj dowiedzioném będzie, że się opierał na błędnéj suppozycyi, wówczas rozprawa sądowa znowu rozpoczętą i w formie przepisanéj prowadzoną być musi. Wydarzy się, że wyrok na nieważność opiewający odwołanym zostanie, natedy tém samém już małżeństwa, jakieby małżonkowie w międzyczasie zawarli byli, za nieważne ogłaszają się.

Prawodzielność wyroku.

§. 197.

Z wyjątkiem przypadku w §. 196 przewidzianego, dochodzenie względem ważności małżeństwa wtenczas tylko, jakby z nowa rozpoczętém być może, kiedy wyrok piérwszéj instancyi za nieważny uznanym był.

§. 198.

Ten, na którego impotencyę, uznaną za absolutną i nieuleczoną, wyrok nieważności uzasadnionym jest, nie może już do żadnych związków małżeńskich być przypuszczonym. Jakkolwiekby się późniéj wykazało, iż zdolnym jest do wykonania małżeństwa, dawniejsze jego małżeństwo znowu w moc wchodzi.

Skutki wyroku w razie impotencyi.

§. 199.

Samo przez się rozumié się, iż małżonkowie, zanim wyrok ostateczny nieważności, nie nastąpi, do zawierania nowego małżeństwa wcale nie mogą być przypuszczeni. Lubo zawarte już przed ostatecznym wyrokiem śluby małżeńskie zawsze wielce niepozwolonemi są, a nawet tym samym podlegają karom kościelnym co i wielożeństwo, muszą przecie takowe, jeżeli wisząca sprawa prowadzi do

nicht irgend ein anderes Hinderniß im Wege steht, als eine wahrhafte Ehe angesehen werden.

§. 200.

Vergleich und schiedsrichterlicher Ausspruch.

Die Ehesachen können weder durch Vergleich noch durch schiedsrichterlichen Ausspruch entschieden werden. Die Bedingungen, unter welchen das Ehegericht ermächtiget ist, über die Vermögensstreitigkeiten der Parteien durch schiedsrichterlichen Ausspruch zu entscheiden, sind in dem Staatsgesetze ausgedrückt.

§. 201.

IV. Trennung der Ehe durch Ablegung der Ordensgelübde.

Wenn ein Gatte die Beschwerde vorbringt, daß der andere Theil sich die Ehe zu vollziehen weigere, dieser aber erklärt, daß er der Welt zu entsagen entschlossen sei, so muß vor Allem erwogen werden, ob die Nichtvollziehung der Ehe außer Zweifel gestellt sei. Wofern hierüber ein hinreichender Beweis vorliegt, ist dem in der Weigerung Begriffenen aufzutragen, binnen zwei Monaten entweder die Ehe zu vollziehen oder in einen vom heiligen Stuhle gutgeheißenen Orden zu treten. Doch kann aus wichtigen Gründen auch eine kürzere oder längere Frist angesetzt werden.

§. 202.

Wenn von zwei Gatten, welche die Ehe nicht vollzogen zu haben behaupten, der Eine sich in ein Kloster begibt, ohne daß der andere Einsprache erhebt, so muß, damit einem möglichen Einverständnisse begegnet werde, die Wahrhaftigkeit der Behauptung, daß die Ehe noch nicht vollzogen sei, um so strenger geprüft werden.

§. 203.

Sobald der Gatte, welcher die Welt zu verlassen begehrt, die feierlichen Gelübde abgelegt hat, soll dem anderen Theile urkundlich bezeugt werden, daß seine zwar giltig geschlossene, doch nicht vollzogene Ehe aufgelöset sei und ihn nicht hindere, zu einer anderen Verbindung zu schreiten.

§. 204.

Sowohl die Ungiltigerklärung der Ehe als die Auflösung ihres Bandes durch die feierlichen Gelübde ist im Trauungsbuche anzumerken. Wenn die Ehe an einem Orte, wo Keines von beiden Brautleuten seinen Wohnsitz hatte, geschlossen wurde, geschehe die Vormerkung nicht nur in dem Trauungsbuche der Pfarre, wo die Eheschließung stattfand, sondern auch in dem des Pfarrers, welcher die Ermächtigung zur Trauung ertheilt hat.

§. 205.

V. Scheidung von Tisch und Bett.

Die eheliche Lebensgemeinschaft ist die Vorbedingung zu Erfüllung der durch die Ehe übernommenen Pflichten: sie darf daher nur in den von dem Kirchengesetze bestimmten Fällen und beziehungsweise in der von dem Kirchengesetze vorgeschriebenen Form aufgehoben werden.

unieważnienia a oraz przedosądnie zaślubionym nie stoi żadna w drodze przeszkoda, za prawdziwe małżeństwo być uważane.

§. 200.

Ugoda i wyrok polubowny.

Sprawy małżeńskie nie mogą ani przez ugodę, ani przez wyrok polubowny być rozstrzygane. Warunki, pod któremi sąd małżeński upoważnionym jest, w sporach majątkowych stron rozstrzygać przez sąd polubowny, są w ustawie cywilnéj wyrażone.

§. 201.

IV. Rozwód małżeństwa przez złożenie ślubów zakonnych.

Jeżeli jeden małżonek się uskarża, iż druga strona małżeństwa dokonać się opiera, ta zaś oświadcza, iż zdecydowaną jest, zrzec się świata, przedewszystkiém rozważyć należy, czy niedokonanie małżeństwa niewątpliwém jest. Jeżeli na to przedłożonym jest dowód dostateczny, nakazać należy małżonkowi opierającemu się, ażeby w ciągu dwóch miesięcy albo wykonał małżeństwo, albo wstąpił do zakonu jakiego, przez Stolicę Świętą aprobowanego. Dla ważnych atoli powodów może termin wyznaczonym być albo krótszy albo dłuższy.

§. 202.

Jeżeli z dwojga małżonków, utrzymujących, że nie dokonali małżeństwa, jeden wstępuje do klasztoru, przeciw czemu drugi żadnéj nie czyni oppozycyi, natedy, by zapobiedz wszelkiemu możliwemu porozumieniu się, tém ściśléj dochodzić należy prawdziwości twierdzenia, że małżeństwo dokonaném nie było.

§. 203.

Skoro małżonek, chcący zrzec się świata, uroczyste złożył śluby, drugiéj stronie dokumentalnie będzie poświadczoném, iż małżeństwo jéj wprawdzie ważnie zawarte, lecz niedokonane, rozwiązaném jest i nie stoi jéj w drodze przeciw nowemu ślubów zawiązaniu.

§. 204.

Tak unieważnienie małżeństwa jak rozwiązanie węzła jego w skutek złożenia uroczystych ślubów zanotowaném być ma w księdze ślubów. Jeżeli małżeństwo zawartém zostało w miejscu, gdzie żaden z obojga oblubieńców nie miał mieszkania, zanotowanie takowe miejsce mieć winno nie tylko w księdze ślubów parafii, gdzie poślubienie nastąpiło, lecz téż i w parafii tego proboszcza, który upoważnienia do ślubu udzielił.

§. 205.

V. Rozdział co do stołu i łoża.

Bez społeczeństwa małżeńskiego życia obowiązki, przez małżeństwo przyjęte, nie mogłyby być wypełnione: społeczeństwo takowe nie może przeto być rozprzężone jak tylko w przypadkach ustawą kościelną zakreślonych, a względnie w formie, ustawą kościelną przepisanéj.

§. 206.

Einverständliche Scheidung zum Zwecke des Eintrittes in einen Orden oder in den geistlichen Stand.

Die Gatten dürfen mit beiderseitiger Einwilligung die Lebensgemeinschaft zu dem Zwecke aufheben, damit Beide oder Eines von ihnen in einen von dem heiligen Stuhle gutgeheißenen Orden treten oder der Mann die heiligen Weihen empfange. Ob und unter welchen Bedingungen der Eine Theil im weltlichen Stande verbleiben könne, ist nach den Kirchengesetzen zu bestimmen.

§. 207.

Lebenslängliche Scheidung wegen Ehebruch.

Wenn der Eine Gatte sich des Ehebruches schuldig gemacht hat, so steht dem anderen das Recht zu, die lebenslängliche Scheidung von Tisch und Bett zu fordern; es sei denn, daß er den Ehebruch gebilligt, gestattet oder durch sein Verschulden herbeigeführt, oder daß er sich selbst eines Ehebruches schuldig gemacht hätte. Er verliert das Recht, wenn er dem anderen Theile seine Schuld ausdrücklich oder stillschweigend verzeiht.

§. 208.

Gründe der zeitweisen Scheidung.

Die Gatten sind zur Gemeinschaft des Lebens nur in soweit verbunden, als sie dieselbe ohne Gefahr für ihr Seelenheil, ihr Leben oder ihre Gesundheit fortsetzen können. Wenn ein Ehegatte vom Christenthume abtrünnig wird, wenn er den anderen zum Abfalle vom katholischen Glauben, zu Lastern oder Verbrechen zu verführen sucht, wenn er durch Mißhandlungen oder Nachstellungen dessen Gesundheit und Leben gefährdet, wenn er empfindliche Kränkungen durch längere Zeit fortsetzt, nach Umständen auch, wenn er an einem ansteckenden und langwierigen körperlichen Übel leidet, so ist dem anderen Theile auf sein Ansuchen die Scheidung von Tisch und Bett für so lange zu bewilligen, bis er die eheliche Gemeinschaft ohne Gefahr für sein ewiges und zeitliches Heil erneuern kann.

§. 209.

Der Gatte, welcher von dem anderen böswillig ist verlassen worden, kann die Scheidung von Tisch und Bett für so lange ansprechen, bis der Schuldige seine Bereitwilligkeit, die ehelichen Pflichten wieder zu erfüllen, hinreichend bewährt hat.

§. 210.

Auch wegen solcher Pflichtverletzungen, durch welche den Vermögensrechten oder der bürgerlichen Ehre des anderen Gatten große Nachtheile zugefügt oder dringende Gefahren bereitet werden, kann eine zeitweise Scheidung von Tisch und Bett ausgesprochen werden.

§. 211.

Klage auf Scheidung von Tisch und Bett. Versuch der Aussöhnung.

Der Gatte, welcher die Scheidung zu erlangen wünscht, hat sich vorerst an seinen Pfarrer zu wenden. Dieser wird beide Theile vorrufen und alle Beweggründe, welche das Gesetz Gottes und die Würde des Ehebundes darbietet, mit Ernst und Liebe geltend machen, um die eheliche Gemeinschaft aufrecht zu halten. Gelingt die Vermittelung nicht, so ist nach einem jedesmaligen Zwischenraume von wenigstens acht Tagen ein zweiter und dritter Versuch zu machen. Doch kann der dritte Versuch unterbleiben,

§. 206.

Małżonkowie mogą za obustronném zezwoleniem znieść społeczeństwo życia tym końcem, ażeby oboje lub jedno z nich wstąpili do zakonu, przez Stolicę Świętą aprobowanego, lub też mąż przyjął święcenia. Czy i pod jakiemi warunkami jedna strona pozostać może w stanie świeckim, rozstrzygnąć należy wedle ustaw kościelnych.

Separacya, za spólném porozumieniem się uskuteczniona, w celu wstąpienia do zakonu lub stanu duchownego.

§. 207.

Jeżeli jedna strona dopuściła się cudzołoztwa, przysługa drugiéj prawo, żądać dożywotniego rozdziału co do stołu i łoża; chyba, że ta cudzołoztwo uchwaliła, na nie zezwoliła lub je przez winę swą sprowadziła, lub téż, że sama cudzołoztwa winną się stała. Utraca takowa prawo, kiedy drugiéj stronie winę wyraźnie lub domniemalnie przebacza.

Dozgonny rozdział dla cudzołoztwa.

§. 208.

Małżonkowie do społeczności życia o tyle są obowiązani, o ile bez narażenia zbawienia, życia lub zdrowia swego, daléj w niéj pozostawać mogą. Gdy jeden małżonek od chrześciaństwa odpada, gdy drugą stronę do odszczepieństwa od wiary katolickiéj, do występków lub zbrodni uwieść usiłuje, gdy przez pokrzywdzenia lub zasadzek knowania zdrowie i życie jego na niebezpieczeństwo naraża, gdy dokuczliwemi utrapieniami ciągiem dłuższego czasu go dręczy, wedle okoliczności także, gdy na cielesną wadę jaką zaraźliwą i długotrwałą cierpi, wówczas drugiéj stronie na jéj żądanie dozwolonym będzie rozdział co do stołu i łoża na tak długo, aż w stanie będzie odnowić społeczeństwo małżeńskie bez narażenia żywota swego wiecznego i doczesnego.

Powody doczasowéj separacyi.

§. 209.

Małżonek, który złośliwie opuszczonym został przez drugiego, żądać moze rozdziału co do stołu i łoża na tak długo, dopóki winny nie sprawdzi dostateczni gotowości swéj do wypełniania obowiązków małżeńskich.

§. 210.

Nawet dla takich naruszeń obowiązku, przez które prawom majątkowym lub cywilnéj sławie drugiego małżonka wielka szkoda jest wyrządzona lub te na ciężkie niebezpieczeństwo są wystawione, orzeczonym być może doczasowy rozdział co do stołu i łoża.

§. 211.

Małżonek, który rozdziału sobie życzy, udać się ma najprzód do proboszcza swego. Ten zapozwie obie strony i przełoży im z statecznością i łagodnością wszelkie powody do utrzymania społeczeństwa małżeńskiego, jakich mu dostarcza ustawa Boska i godność węzła małżeńskiego. Nie uda mu się pojednanie, nastąpić ma drugie i trzecie ku temu usiłowanie, każdą razą z przerwą czasu najmniéj ośmiodniową. Wszelako trzecie usiłowanie zaniechaném być może, gdy okazujące

Skarga o rozdział co do stołu i łoża. Tentowanie pojednania.

wenn bei der obwaltenden Erbitterung keine Aussicht auf Erfolg vorhanden ist, oder am Tage liegt, daß der klagende Theil die Lebensgemeinschaft nicht fortsetzen könne, ohne sein ewiges oder zeitliches Heil einer dringenden Gefahr auszusetzen.

§. 212.

Wenn der Beklagte sich zu erscheinen weigert, so ist der Pfarrer berechtiget, denselben durch Dazwischenkunft der weltlichen Behörde zur Folgsamkeit zu nöthigen. Ob ein erzwungenes Erscheinen den Zweck zu fördern vermöge, muß nach den Umständen beurtheilt werden.

§. 213.

Bleiben die Bemühungen des Pfarrers vergeblich, so hat er hierüber an den Präses des Ehegerichtes Bericht zu erstatten, und wofern er die Gatten nur zweimal vorgeladen, den Grund, aus welchem der dritte Versuch unterlassen wurde, genau anzugeben. Auch hat er beizufügen, ob und in wie weit die vorgebrachten Beschwerden ihm gegründet scheinen.

§. 214.

Aufstellung von Untersuchungs-Commissären.

Der Bischof wird in den entfernteren Theilen seiner Diöcese Commissäre ernennen, welche ermächtiget sind, bei Klagen auf Scheidung von Tisch und Bett die Untersuchung vorzunehmen, und denselben einen Schriftführer zur Aufnahme der Protokolle beigeben.

§. 215.

Anbringung der Scheidungsklagen.

Der Kläger kann sein Gesuch bei dem Ehegerichte selbst oder bei dem Commissäre, in dessen Bezirke er seinen Wohnsitz hat, entweder schriftlich einreichen oder mündlich zu Protokoll geben. Der Grund, durch welchen er sich zur Aufhebung des ehelichen Zusammenlebens berechtiget hält, ist genau anzugeben und die Beweismittel sind namhaft zu machen. Auch soll die bisherige Dauer der Ehe, und wenn aus derselben Kinder hervorgegangen sind, die Zahl und das Alter derselben angeführt werden. In wie weit die Gatten, welche eine Scheidung von Tisch und Bett beabsichtigen, sich an die bischöfliche Curie wenden können oder müssen, wird von der Anordnung des Bischofes abhängen.

§. 216.

Anordnung über die Vornahme der Untersuchung.

Das Gesuch um Scheidung ist dem Ehegerichte vorzulegen, welches, wenn die Gründe nicht offenbar unzulänglich sind, zur Untersuchung der Sache schreiten wird. Findet die Verhandlung am Sitze des Ehegerichtes Statt, so soll Einer der Räthe zum Untersuchungscommissäre bestimmt werden.

§. 217.

Persönliches Erscheinen der Gatten.

Zum Behufe der Untersuchung haben beide Gatten persönlich zu erscheinen. Hinsichtlich der Sachwalter und der von denselben vorgebrachten Erklärungen oder Behauptungen ist nach Richtschnur des §. 143 vorzugehen.

się rozjątrzenie nie daje bynajmniéj nadziei do skutku, lub gdy widoczną jest rzeczą, iż strona skarżąca nie może daléj prowadzić społeczeństwa małżeńskiego, bez wielkiego narażenia żywota swego wiecznego i doczesnego.

§. 212.

Gdy zaskarżony wzbrania się stawać, natedy proboszcz prawo mieć będzie zniewolić go do zadosyć uczynienia temu za pośrednictwem władzy świeckiéj. Czy przymuszone stawanie sprzyjać będzie celowi, ocenionóm być ma wedle okoliczności

§. 213.

Jeżeli usiłowania proboszcza zostaną płonne, natenczas relacyę o tém uczynić ma do prezesa sądu małżeńskiego, a oraz, jeżeli małżonków dwa razy tylko zapozwał, dokładnie przyczynę wyrazić, dla jakiéj trzecie tentowanie zaniechaném zostało. Równie też dołożyć ma, czy i jak dalece przedłożone zażalenia zdają mu się być uzasadnione.

§. 214.

Biskup zamianuje w odleglejszych częściach dyecezyi swéj komisarzów, którzy upoważnieni będą, przedsiębrać dochodzenia przy skargach na rozdział od stołu i łoża, i przyda im sekretarza do spisywania protokółu. — Ustanowienie komisarzy indagacyjnych.

§. 215.

Powód prośbę swoję albo do samego sądu małżeńskiego, albo do komisarza wnieść może, w którego okręgu ma mieszkanie swoje, podając onę albo na piśmie albo do protokółu ustnie. Przyczyna, dla któréj uprawnionym się być sądzi do zniesienia małżeńskiego pożycia, dokładnie ma być wyrażoną przy wymienieniu środków, dowód stanowiących. Równie wyszczególnionym być ma przeciąg dotychczasowego trwania małżeństwa, a gdy w niém dzieci spłodzone zostały, także liczba i wiek onychże. O ile małżonkowie, zmierzający do rozdziału co do stołu i łoża, udawać się mogą lub muszą do kuryi biskupiéj, zależeć będzie od zarządzenia biskupa. — Sposób wytoczenia skarg o rozdział.

§. 216.

Prośba o rozdział przedłożoną być ma sądowi małżeńskiemu, który, jeżeli powody nie są widocznie niedostateczne, przystąpi do dochodzenia sprawy. Jeżeli rozprawa miejsce ma w siedlisku sądu małżeńskiego, wówczas jeden z radców przeznaczonym być winien na komisarza indagacyjnego. — Rozrządzenie co do przedsiębrania dochodzenia.

§. 217.

Celem dochodzenia oboje małżonkowie osobiście stawać będą. Co się tyczy rzeczników, jako też objaśnień lub twierdzeń, przez nich przytaczanych, służyć ma za prawidło §. 143. — Osobiste stawienie się małżonków.

§. 218.

Voruntersuchung.

Zuerst ist der Versuch zu machen, die Angelegenheit ohne eigentliches Beweisverfahren zu Ende zu führen. Die Gatten sollen einzeln vernommen und dann einander gegenüber gestellt werden. Jedem Theile sind die Behauptungen des anderen Eine nach der anderen in der durch die Zeitfolge oder den Zusammenhang von Ursache und Wirkung begründeten Ordnung vorzuhalten, und es ist auf eine bestimmte Antwort zu dringen. Wenn ein Theil sich auf Privaturkunden beruft, so ist der andere zu fragen, ob er die Echtheit derselben anerkenne? Die Zeugen, welche die Parteien namhaft machen, sind, in so weit sie beizuziehen möglich ist, in Gegenwart beider Theile einzuvernehmen, und wenn es nöthig ist, einander, wie auch den Gatten gegenüber zu stellen.

§. 219.

Bei dieser vorläufigen Untersuchung sind als Zeugen auch solche Personen zuzulassen, deren Aussagen keinen gerichtlichen Beweis begründen würden, bei welchen aber eine genaue Kenntniß der in Frage stehenden Thatsachen vorausgesetzt werden darf.

§. 220.

Der Untersuchungscommissär ist befugt, Personen, von welchen er eine Aufklärung des Thatbestandes hofft, auch dann einzuvernehmen, wenn kein Theil dieselben als Zeugen genannt hat. Ob sie den Eheleuten gegenüber gestellt werden sollen, bleibt dem Ermessen desselben überlassen.

§. 221.

Verfügungen in Folge der Voruntersuchung.

Das über die Voruntersuchung aufgenommene Protokoll ist dem Ehegerichte vorzulegen, und wenn die Thatsachen, auf welche der Kläger sich beruft, durch das Geständniß des Beklagten oder durch Urkunden, welche jede Einwendung ausschließen, bereits außer Zweifel gestellt sind, so soll zum Spruche geschritten werden. Im entgegengesetzten Falle ist das Beweisverfahren anzuordnen.

§. 222.

Dem Beklagten ist auf sein Verlangen das schriftlich vorgelegte Gesuch des Klägers oder das Protokoll, welches man über die mündlich angebrachte Klage aufnahm, in Abschrift mitzutheilen und eine Frist zu bestimmen, binnen welcher er die Antwort entweder schriftlich einreiche oder mündlich zu Protokoll gebe. Sonst muß ihm das Gesuch um Scheidung vorgelesen, und Dasjenige, was er zur Vertheidigung der ehelichen Lebensgemeinschaft vorbringt, zu Protokoll genommen werden.

§. 223.

Beweisverfahren: Zeugen.

Zeugen, wider welche der Gatte, gegen den sie aussagen, keine Anwendung erhebt, sind auch dann zuzulassen, wenn sie sonst als bedenklich oder verwerflich müßten zurückgewiesen werden.

§. 218.

Śledztwo przygotowawcze.

Najprzód tentować należy, czy nie da się sprawa ukończyć bez właściwego postępowania udowadniającego. Małżonkowie powinni z osobna być wysłuchani, potém z sobą wzajemnie skonfrontowani. Każdéj stronie przedłożone być mają twierdzenia drugiéj jedno po drugiém w porządku, jakiego żąda następność w czasie lub związek między przyczyną a skutkiem, i nastawać należy na odpowiedź pewną. Gdy jedna strona odwołuje się na dokumenta prywatne, druga pytaną być ma, czy przyznaje prawdziwość onychże. Świadkowie, których strony wymieniają, o ile ci przybrani być mogą, w obecności obu stron przesłuchani, i gdzie tego wymaga potrzeba, sobie równie jak małżonkom przeciwstawieni być winni.

§. 219.

W takiém uprzedniém dochodzeniu, na świadków przypuszczone zostaną nawet takie osoby, którychby zeznania nie stanowiły żadnego dowodu sądowego, u których jednak słusznie przypuszczoną być może dokładna wiadomość okoliczności w kwestyi będących.

§. 220.

Komisarz indagacyjny prawo ma przesłuchać osoby, od których spodziewa się wyjaśnienia istoty czynu, wtenczas nawet, gdy żadna z stron nie wymieniła ich jako świadków. Czy te małżonkom przeciwstawione być winny, zdaniu onegoż pozostawioném jest.

§. 221.

Zarządzenia w skutek śledztwa przygotowawczego.

Protokół, spisany w przedmiocie śledztwa przygotowawczego, przedłożonym być ma sądowi małżeńskiemu, który, jeżeli okoliczności, do których się powód odnosi, w skutek wyznania oskarżonego lub dokumentów, wszelką oppozycyę wykluczających, już żadnéj wątpliwości nie przypuszczają, do stanowienia wyroku przystąpi. W razie przeciwnym postępowanie udowodniające zarządzoném być ma.

§. 222.

Oskarżonemu udzieloną będzie na żądanie jego prośba, przez powoda na piśmie przedłożona, lub protokół, spisany w przedmiocie skargi, ustnie wniesionéj, z wyznaczeniem mu oraz terminu, w ciągu którego odpowiedź albo na piśmie wnieść albo ustnie do protokółu podać powinien. Inaczéj bowiem prośba o rozdział mu przeczytaną, i to, co do obrony społeczeństwa małżeńskiego przytacza, do protokółu wpisaném będzie.

§. 223.

Stanowienie dowodu: Świadkowie.

Świadkowie, przeciw którym małżonek, względem którego zeznanie swe zdają, nie czyni bynajmniéj oppozycyi, nawet wtenczas mają być przypuszczeni, gdyby w innych razach musieli być odsunięci jako podejrzani lub odrzutni.

§. 224.

Wenn die Zeugen in beträchtlicher Entfernung vom Orte der Untersuchung wohnen, so ist an einem Orte, wohin dieselben zu Vornahme des Verhöres sich leichter begeben können, ein Bevollmächtigter aufzustellen, welcher wo möglich ein Geistlicher sein soll. Wenn sie ihren Wohnort außer den Gränzen des Kirchensprengels haben, so muß der Bischof, welchem sie unterstehen, ersucht werden, zu Aufnahme ihrer Aussagen das Erforderliche anzuordnen. Zeugen, welche sich nahe am Sitze des Ehegerichtes aufhalten, sind immer bei dem Ehegerichte zu verhören.

§. 225.

Die Fragen entwirft der Untersuchungscommissär mit Rücksicht auf die Fragesätze, welche die Parteien etwa eingereicht haben. Über die Beeidigung der Zeugen sind die durch §. 162 ertheilten Vorschriften zu beobachten.

§. 226.

Zur Beeidigung der Zeugen müssen die Parteien vorgeladen werden; doch hindert ihr Ausbleiben die Vornahme der Beeidigung nicht. Die Parteien dürfen dem Zeugenverhöre nicht beiwohnen und die Aussagen vor Beendigung des Verhöres nicht kundgemacht werden.

§. 227.

Untersuchung durch Sachverständige.

Die Sachverständigen, deren Gutachten etwa nothwendig ist, hat der Untersuchungs-Commissär auszuwählen; über die wider dieselben erhobenen Einwendungen entscheidet das Ehegericht. Die Sachverständigen sind dann zu beeidigen, wenn sie nicht bereits durch einen Amtseid sich zur Gewissenhaftigkeit in Betreff ihrer Gutachten verpflichtet haben.

§. 228.

Herstellung eines vollständigen Beweises durch Zeugen oder Sachverständige.

Durch die übereinstimmende Aussage zweier beeidigter und vollkommen glaubwürdiger Zeugen, so wie durch das übereinstimmende Gutachten von zwei bewährten, unparteiischen und beziehungsweise beeidigten Sachverständigen wird die Thatsache, welche den Gegenstand der Aussage oder des Gutachtens bildet, vollständig bewiesen.

§. 229.

Beweisführung im Falle des Ehebruches.

Um den Ehebruch zum Zwecke der Scheidung von Tisch und Bett zu beweisen, genügen Voraussetzungen, welche einen sehr hohen Grad von Wahrscheinlichkeit haben. Für die Thatsachen, auf welche solche Voraussetzungen sich stützen, muß der Beweis nach den Vorschriften des für Vergehen geltenden Verfahrens hergestellt werden.

§. 230.

Mittheilung an die Parteien.

Das Protokoll des Zeugenverhöres ist den Parteien entweder vorzulesen oder in Abschrift mitzutheilen; auch sind sie, wenn ein Gutachten von Sachverständigen gegeben wurde, von dem Inhalte desselben zu unterrichten.

§. 224.

Jeżeli świadkowie w znacznéj odległości od miejsca śledztwa mieszkają, wówczas w miejscu, gdzieby łatwiéj do przesłuchania stawać mogli, powinien pełnomocnik być ustanowiony, wedle możności ze stanu duchownego. Jeżeli mieszkanie ich znajduje się po za obrębem dyecezyi, wezwanym być musi ich biskup właściwy, by zarządził co potrzeba do odebrania od nich zeznań. Świadkowie, przebywający w siedlisku sądu małżeńskiego, zawsze przesłuchani być mają w sądzie małżeńskim.

§. 225.

Pytania układa komisarz indagacyjny ze względem na interrogatorya, jakieby strony podały. Co do odebrania przysięgi od świadków, zachowane będą przepisy, w §. 162 udzielone.

§. 226.

Do odebrania przysięgi od świadków muszą strony być zapozwane, wszakże nieobecność ich nie stoi w drodze odebrania przysięgi. Stronom nie wolno obecnemi być przy wysłuchaniu świadków, oraz zeznania ich przed ukończeniem przesłuchania nie mogą być wyjawione.

§. 227.

Śledztwo przez biegłych.

Rzeczoznawców, którychby zdanie potrzebném było, wybierać będzie komisarz indagacyjny. Względem zarzutów, przeciw nim czynionych, rozstrzyga sąd małżeński. Od biegłych odebraną będzie przysięga wtenczas, gdy nie są już przysięgą sądową zobowiązani do sumienności w zdaniach swoich.

§. 228.

Dowód zupełny przez świadków lub rzeczoznawców.

Przez jednomyślne zeznanie dwóch przysięgą związanych i zupełnie wiarogodnych świadków, nie mniéj przez jednomyślne zdanie dwóch doświadczonych, bezstronnych a względnie przysięgą związanych rzeczoznawców, czyn, stanowiący przedmiot zeznania lub zdania, zupełnie dowiedzionym jest.

§. 229.

Sposób udowodnienia cudzołoztwa.

Do udowodnienia cudzołoztwa celem rozdziału co do stołu i łoża, dostatecznemi są suppozycye z wielkim bardzo stopniem prawdopodobieństwa. Co do okoliczności, na których się opierają suppozycye takowe, dowód uskutecznionym być musi wedle przepisów postępowania, w wykroczeniach moc mającego.

§. 230.

Zakomunikowanie stronom protokołu.

Protokół przesłuchania świadków stronom albo ma być przeczytany, albo w odpisie udzielony. Równie, gdy przez biegłych oddaną była opinia, o treści téjże wiadomość otrzymać winni.

§. 231.

Schließliche Einvernehmung der Gatten.

Hierauf müssen beide Gatten aufgefordert werden, über die Aussagen der Zeugen oder das Gutachten der Sachverständigen sich zu äußern. Wenn sie neue Urkunden oder für Urkunden, welche bei der Voruntersuchung zweifelhaft blieben, neue Beweise vorbringen, so ist der Gegentheil darüber zu vernehmen.

§. 232.

Geständniß des Beklagten.

Das Geständniß des Gatten, wider welchen auf Scheidung geklagt wird, bildet einen vollständigen Beweis.

§. 233.

Zulässigkeit eines Eides der Gatten.

Ob ein Erfüllungseid von Seite der Gatten zu erlauben, ob der Hauptеid Einem derselben aufzutragen oder zu verstatten sei, muß von dem Ehegerichte entschieden werden. Es wird sich dabei gegenwärtig halten, daß man überhaupt einem Eide der Parteien nur dann Raum geben solle, wenn kein anderes Mittel, die Wahrheit außer Frage zu stellen, mehr übrig sei, und daß die leidenschaftliche Aufregung, welche bei Ehestreitigkeiten einzutreten pflegt, die Gefahr des Meineides näher rücke.

§. 234.

Maßnahmen für den Fall des Nichterscheinens.

Wenn der beklagte Ehegatte auf die ergangene Vorladung nicht erscheint, so ist nach den im §. 145 aufgestellten Bestimmungen vorzugehen.

§. 235.

Bei einer Klage, welche auf dem Grunde böswilliger Verlassung angestellt wird, ist dem Abwesenden sogleich bei der ersten Vorladung eine Frist anzusetzen und dieselbe mit billiger Rücksicht auf Entfernung und Verkehrsmittel auszumessen. Wenn sein Aufenthalt unbekannt ist, so muß er durch die öffentlichen Blätter vorgeladen und die anzusetzende Frist von dem Ehegerichte nach Erwägung aller Umstände bestimmt werden.

§. 236.

Vorsorge für den Unterhalt des Klageführenden.

Wenn der klagende Theil behauptet, daß er die eheliche Gemeinschaft nicht fortsetzen könne, ohne sein Seelenheil oder Leben und Gesundheit einer großen Gefahr auszusetzen, und der Beklagte die Pflicht hat, im Falle einer rechtmäßig ausgesprochenen Scheidung für den anständigen Unterhalt des anderen Gatten zu sorgen, so muß das Ehegericht erwägen, ob hinreichende Gründe zu einer vorläufigen Verfügung vorhanden seien. Wird hierüber bejahend entschieden, so ist das weltliche Gericht zu ersuchen, dem Klageführenden auf Kosten des Beklagten einen abgesonderten Wohnort und den anständigen Unterhalt vorläufig anzuweisen.

§. 237.

Vorlage der beabsichtigten Entscheidung an den Bischof.

Der Bischof wird, wenn er es nach Maßgabe des Falles für nothwendig erachtet, anordnen, daß das Ehegericht ihm vor Fällung des Urtheiles die beabsichtigte Entscheidung vorlege (§. 178).

§. 231.

Ostateczne wysłuchanie małżonków.

Następnie oboje małżonkowie wezwani być muszą, oświadczyć się względem zeznań świadków lub opinii biegłych. Jeżeli przywodzą nowe dokumenta, lub nowe dowody względem dokumentów, w śledztwie przygotowawczém wątpliwemi pozostałych, wówczas strona przeciwna względem tego wysłuchaną być ma.

§. 232.

Wyznanie oskarżonego.

Wyznanie małżonka, przeciw któremu skarga o rozdział wytoczoną została, stanowi dowód zupełny.

§. 233.

Przypuszczalność przysięgi małżonków.

Czy przysięga uzupełniająca ze strony małżonków ma być pozwoloną, czy przysięga stanowcza jednemu z nich ma być wskazaną lub dozwoloną, o tém stanowić winien trybunał małżeński. Przytém na uwadze mieć winien, iż w ogólności przysięga stron wtedy tylko przypuszczoną być może, gdy niema już innego sposobu, by prawdy dociec, i że namiętne rozjątrzenie umysłu, jakie w sporach małżeńskich zachodzić zwykło, bliższém czyni niebezpieczeństwo krzywoprzysięztwa.

§. 234.

Prawidła w razie niestawienia się.

Kiedy zaskarżony małżonek na doręczony mu zapozew nie stawi się, postępować należy wedle przepisów, w §. 145 ustanowionych.

§. 235.

Gdy skarga wytoczoną została z powodu złośliwego opuszczenia, ma nieobecnemu zaraz w piérwszym zapozwie termin być wyznaczony, z należytém uwzględnieniem odległości i środków komunikacyjnych. Jeżeli pobyt jego jest niewiadomym, wówczas zapozwanym być musi przez dzienniki publiczne na termin, przez trybunał małżeński z rozważeniem wszelkich okoliczności ustanowiony.

§. 236.

Staranie o utrzymanie powoda.

Jeżeli powód utrzymuje, iż nie jest w stanie, w dalszéj pozostawać zażyłości małżeńskiéj bez narażenia na wielkie niebezpieczeństwo zbawienia dusznego, lub życia i zdrowia, a zarazem oskarżony obowiązanym jest, w razie prawnie orzeczonego rozdziału co do osób, staranie mieć o przyzwoite utrzymanie małżonka drugiego, wówczas sąd małżeński rozważyć musi, czy zachodzą dostateczne powody do uprzedniego w téj mierze zarządzenia. Jeżeli to przyznaném będzie, wówczas sąd świecki wezwanym będzie, aby powodowi na koszt zaskarżonego wyznaczoném było oddzielne mieszkanie i utrzymanie przyzwoite.

§. 237.

O ile decyzya zamierzona biskupowi ma być przedłożona.

Biskup zarządzi, gdzie to wedle przypadku za potrzebne uzna, ażeby sąd małżeński przedłożył mu zamierzoną decyzyę swą przed wydaniem wyroku (§. 178).

§. 238.

Inhalt des Urtheiles.

In jedem auf Scheidung lautenden Erkenntnisse ist auszudrücken, ob die Ursache der Scheidung, in soweit sie auf einem Verschulden beruht, nur Einem oder beiden Theilen zur Last falle. Wofern aus den Verhandlungen sich ergibt, daß Vater oder Mutter wegen sittlichen Gebrechen unfähig seien, das denselben zuständige Erziehungsrecht zum Heile der Kinder zu üben, so ist dieser Umstand gleichfalls in das Urtheil aufzunehmen.

§. 239.

Berufung in Scheidungsklagen.

Von der Entscheidung des Ehegerichtes kann der Gatte, welcher sich dadurch beschwert glaubt, an die zweite Instanz Berufung einlegen. Von zwei gleichlautenden Urtheilen findet keine weitere Berufung Statt.

§. 240.

Ein Urtheil über die Scheidung von Tisch und Bett ist nichtig, wenn es von einem unzuständigen Richter gefällt oder ein wesentlicher Theil der gerichtlichen Verhandlung ausgelassen wurde. Die Frage der Nichtigkeit ist nach den in §§. 187, 188 aufgestellten Vorschriften zu behandeln.

§. 241.

Zu beachtende Rücksichten.

Daß die Gatten zu Aufhebung der ehelichen Gemeinschaft sich einverstanden haben, bietet keinen gesetzlichen Grund, die Scheidung ausszusprechen, dar. Doch sind alle nicht schlechthin nothwendigen Förmlichkeiten um so mehr zu vermeiden, da die gerichtlichen Verhandlungen gewöhnlich zur Folge haben, daß die Erbitterung gesteigert und die Aussöhnung erschwert wird. Doch ist auf die Ehre der Betheiligten und ihrer Familien jede mit dem Zwecke vereinbare Rücksicht zu nehmen.

§. 242.

Behandlung der Scheidungsklage bei schon vorliegendem Bekenntnisse.

Wenn der eine Theil sich auf Thatsachen beruft, welche einen gesetzlichen Grund der Scheidung darbieten, und der andere das Vorhandensein derselben nicht in Abrede stellt, so muß der Pfarrer dreimal die Aussöhnung versuchen. Führen seine Bemühungen nicht zum Ziele, so ist bei dem Untersuchungscommissäre über die Anklage und das Geständniß ein Protokoll aufzunehmen und die Sache dem Ehegerichte zur Entscheidung vorzulegen.

§. 243.

Außerordentliches Verfahren.

Wenn der Thatbestand von dem Beklagten nicht geläugnet wird, und es um die Ehre der Betheiligten zu schonen oder sonst aus wichtigen Gründen nothwendig erscheint, daß die Verhandlung so geheim als möglich geführt werde, so können die Parteien sich unmittelbar an den Präses des Ehegerichtes wenden. Nachdem sich dieser überzeugt hat, daß ein rechtmäßiger Grund zur Scheidung vorhanden sei, soll er entweder den Pfarrer oder nach Gestalt der Umstände auch einen anderen Priester mit den nothwendigen Ermahnungen beauftragen, und wenn diese ohne Erfolg bleiben, mit Beiziehung zweier

§. 238.

W każdym wyroku, opiewającym na rozdział co do osób, wyrażonem być ma, czy przyczyna rozdziału, o ile polega na zawinieniu, przypisaną być ma winie jednéj lub obudwu stron. Jeżeli z rozpraw wypływa, iż ojciec lub matka dla wad moralnych nie są zdolnemi, wykonywać przysłużające im prawo wychowania dla zbawienia dzieci, natedy okoliczność ta w wyroku równie ma być wyrażoną. Treść wyroku.

§. 239.

Od rozstrzygnienia sądu małżeńskiego może małżonek, sądząc się być uciążonym, założyć rekurs do drugiéj instancyi. Od dwu jednostajnych wyroków nie ma już dalszego odwołania. Odwołanie w skargach o rozdział.

§. 240.

Wyrok na rozdział co do stołu i łoża nieważnym jest, gdy wydanym został przez sędzię nieprzyzwoitego, lub istotna część rozprawy sądowéj opuszczoną została. Kwestya nieważności traktowaną być ma wedle przepisów, w §§. 187, 188 ustanowionych.

§. 241.

Że małżonkowie porozumieli się względem zniesienia społeczeństwa małżeńskiego, okoliczność ta nie stanowi prawnego powodu do zawyrokowania rozdziału co do osób. Wszakże formalności, nie potrzebne koniecznie, tém więcéj mają być unikane, ile że rozprawy sądowe to zwykle za sobą pociągają, iż rozjątrzenie powiększoném i pojednanie utrudnioném zostaje. Nadto na honor interesowanych i ich familii wszelki wzgląd miany będzie, gdziekolwiek to z celem rzeczy pogodzić się daje. Na co wzgląd mieć należy.

§. 242.

Gdy jedna strona przytacza okoliczności, stanowiące powód prawny do rozdziału, których istnienia strona druga niezaprzecza, wówczas proboszcz trzykrotnie tentować winien pogodzenie. Jeżeli jego usiłowania nie odbiorą skutku pożądanego, wówczas u komisarza indagacyjnego spisany będzie protokół tak względem skargi jak względem wyznania, po czém sprawa przedłożoną zostanie sądowi małżeńskiemu do rozstrzygnienia. Postępowanie z skargą o rozwód przy zachodzącém wyznaniu.

§. 243.

Jeżeli stan rzeczy ze strony oskarżonego nie jest zaprzeczanym, a oraz dla uwzględnienia honoru interesowanych lub dla innych ważnych powodów potrzebném się być wydaje, ażeby rozprawa odbywała się ile możności tajemnie, naówczas strony bezpośrednio do prezesa sądu małżeńskiego udać się mogą. Tenże przekonawszy się o tém, że zachodzi prawny powód do rozdziału, powinien albo proboszczowi albo wedle okoliczności rzeczy także innemu kapłanowi zlecenie dać do potrzebnych napomnień, a następnie, gdy te bezskutecznemi zostaną, Postępowanie nadzwyczajne.

Räthe des Ehegerichtes die Scheidung aussprechen. In solchen Fällen kann auf Ansuchen beider Theile die Angabe des Grundes in dem Urtheile unterlassen werden. Dieß ihr Ansuchen ist jedoch in dem Verhandlungsprotokolle anzumerken.

§. 244.

Behandlung der Vermögensfragen.

Hinsichtlich aller das Vermögen betreffenden Ansprüche und Streitigkeiten, welche aus einem in Ehesachen gefällten Spruche entstehen, sind die Parteien an das weltliche Gericht zu verweisen. Wenn beide Theile einstimmig verlangen, daß hierüber von dem Ehegerichte durch schiedsrichterlichen Ausspruch entschieden werde, so sind sie anzuweisen, über den Vergleich, durch welchen sie sich zu diesem Ansuchen geeinigt haben, eine Urkunde vorzulegen. Einem Minderjährigen ist in Erinnerung zu bringen, daß er zu Giltigkeit dieses Vergleiches der Zustimmung seines Vaters oder Vormundes bedürfe. Uebrigens sind bei Fällung des Ausspruches die österreichischen Gesetze zur Richtschnur zu nehmen.

§. 245.

Verlangt eine auf Ungiltigkeit oder Scheidung klagende Gattin, daß dem Ehemanne die Verwaltung ihres Vermögens abgenommen, oder derselbe zur Sicherstellung für ihr in seinen Händen befindliches Vermögen verhalten werde, so ist sie deßhalb an das weltliche Gericht zu verweisen.

§. 246.

VI. Wiederverehelichung in Folge der Todeserklärung.

Da das Band der Ehe heilig und unauflöslich ist, so darf zur Wiederverehelichung Niemand zugelassen werden, wenn er nicht über den Tod des Gatten Beweise beibringt, welche jeden vernünftigen Zweifel gänzlich ausschließen. Belege, welche auf die Begründung moralischer Gewißheit abzielen, sind mit größter Vorsicht zu behandeln, doch nicht schlechthin zu verwerfen. Es kann geschehen, daß aus vollkommen bewiesenen Umständen die moralische Gewißheit entsteht, der Gatte sei nicht mehr am Leben, wiewohl es an Urkunden oder Zeugenaussagen gebricht, welche den schon erfolgten Tod bestätigen. Wenn der Gatte eines Abwesenden Angaben macht, aus welchen das Vorhandensein eines solchen Falles sehr wahrscheinlich wird, so ist er zu ermahnen, daß er vorläufig bei der Staasbehörde einschreite, welcher größere Mittel zur Erforschung der Thatsache zu Gebote stehen, und der es zukömmt, die Todeserklärung in Betreff der bürgerlichen Wirkungen zu erlassen.

§. 247.

Sobald das Oberlandesgericht die stattgefundenen Verhandlungen mitgetheilt hat, wird das Ehegericht auf dem Grunde derselben und in Beisein des Vertheidigers der Ehe die Frage erwägen: ob man den Verschollenen mit der Wirkung, daß dem anderen Theile die Wiederverehelichung gestattet sei, für todt halten könne? Die beabsichtigte Entscheidung ist in jedem Falle der Beurtheilung des Bischofes zu unterziehen.

z przybraniem dwóch radców sądu małżeńskiego, rozdział co do osób zawyrokować. W przypadkach takowych na żądanie obu stron opuszczone być może wymienienie przyczyny w wyroku. Żądanie takowe atoli zanotowaném być ma w protokóle rozprawczym.

§. 244.

Traktowanie kwestyj majątkowych.

Względem wszystkich majątku dotyczących praworoszczeń i sporów, wynikających z wyroku, w sprawach małżeńskich zapadłego, powinny strony odséłane być do sądu świeckiego. Jeżeli obie strony jednomyślnie żądają, ażeby w tym względzie sąd małżeński orzekał wyrokiem polubownym, natedy wskazać im należy, ażeby przedłożyły dokument względem umowy, przez którą się na żądanie wspomnione zgodziły. Małoletniemu przypomnieć tu należy, iż do ważności umowy takowéj potrzebuje przyzwolenia ojca lub opiekuna swego. Wreszcie przy stanowieniu orzeczenia takowego za normę brane być mają ustawy austryackie.

§. 245.

Jeżeli małżonka, skarżąca o nieważność lub rozdział co do osób, żąda, ażeby małżonkowi odebranym był zarząd majątku jéj, albo żeby tenże do zabezpieczenia jéj majątku, w ręku jego się znajdującego, spowodowanym został, wówczas z tém do sądu świeckiego odesłaną zostanie.

§. 246.

VI. Powtórne ślubów zawarcie w skutek uznania małżonka za umarłego.

Ponieważ węzeł małżeństwa świętym jest i nierozwiązalnym, przeto do zawierania powtórnych ślubów małżeńskich nikt nie może być przypuszczonym, gdy nie przedłoży o śmierci małżonka dowodów, wszelką rozumną wątpliwość zupełnie wykluczających. Allegata, zmierzające do uzasadnienia moralnéj pewności, z jak największą ostrożnością mają być traktowane, wszelako nie mają być zupełnie odrzucane. Stać się bowiem może, iż z zupełnie dowiedzionych okoliczności moralna pewność wynika, że małżonek nie jest już przy życiu, lubo niemasz ani dokumentów ani zeznań świaków, któreby śmierć jego potwierdzały. Gdy małżonek nieobecnego czyni więc podania, wedle którychby zajście przypadku takowego bardzo prawdopodobném było, natenczas napomnieć go należy, ażeby się udał uprzednio do władzy rządowéj, któréj większe środki do wyśledzenia istoty rzeczy służą, i do któréj uznanie kogo za zmarłego pod względem skutków cywilnych należy.

§. 247.

Skoro sąd wyższy krajowy zakomunikuje akta rozprawy, sąd małżeński na zasadzie tychże i w obecności obrońcy małżeństwa rozważy kwestyą: czy znikłego uważać można za zmarłego z tym skutkiem, iżby drugiéj stronie dozwoloném było powtórne wejście w śluby małżeńskie? Decyzya zamierzona każdego razu podaną być winna biskupowi do osądzenia.

§. 248.

Erachtet das Ehegericht die Grundlage der moralischen Gewißheit, auf welche man sich beruft, nicht für so fest, daß man ohne Anstand voraussetzen könne, das Eheband sei durch den Tod aufgelöset, so wird es der Todeserklärung seine Zustimmung verweigern und die es bestimmenden Gründe dem bürgerlichen Gerichte mittheilen. Wenn die zweite und dritte kirchliche Instanz dem entgegengesetzten Ermessen beipflichten und der oberste Gerichtshof mit Beistimmung derselben die Todeserklärung aussprechen sollte, so ist der Wiederverehelichung kein Hinderniß in den Weg zu legen.

§. 249.

Erachtet das Ehegericht, daß gegen die Wiederverehelichung kein Anstand obwalte, so wird es sich hierüber gegen das Oberlandesgericht äußern, doch an den Gatten nicht verfügen, bevor die Todeserklärung hinsichtlich ihrer bürgerlichen Wirkungen in Rechtskraft getreten ist.

§. 250.

Im Falle der Wiederverehelichung hat der Pfarrer sowohl die von den Staatsbehörden ausgesprochene Todeserklärung, als auch die Entscheidung des Ehegerichtes, beziehungsweise die Beistimmung, welche die höhere kirchliche Instanz ertheilt hat, im Trauungsbuche anzumerken.

§. 251.

Ergibt sich ein Fall, welcher in dieser Anweisung nicht vorgesehen ist, so muß derselbe nach Vorschrift des gemeinen Rechtes behandelt und entschieden werden.

§. 248.

Jeżeli sąd małżeński podstawę moralnéj pewności, na którą się odwołano, nie uznaje tak mocną, iżby bez wahania się przypuszczoném być mogło, że węzeł małżeński przez śmierć został rozwiązanym, natedy odmówi przychylenia się do uznania małżonka za zmarłego, i powody swoje, któremi kierowany był, sądowi cywilnemu udzieli. Gdyby druga i trzecia instancya kościelna utrzymywała zdanie przeciwne i najwyższy trybunał sądowy za uchwaleniem onychże orzekał uznanie zgonu, wówczas powtórnemu poślubieniu już żadnéj przeszkody czynić nie należy.

§. 249.

Jeżeli sąd małżeński uzna, iż przeciw powtórnemu poślubieniu żadna trudność nie zachodzi, natedy objawić winien wprawdzie zdanie swoje sądowi wyższemu krajowemu, atoli małżonkowi nie wyda żadnéj uchwały wprzód, dopóki uznanie drugiego małżonka za umarłego co do cywilnych skutków jego w moc prawa nie weszło.

§. 250.

W razie powtórnego poślubienia zanotować winien proboszcz w księdze ślubów tak uznanie poprzedniego małżonka za umarłego, orzeczone przez władze rządowe, jako téż rozstrzygnienie sądu małżeńskiego, względnie przychylenie się, udzielone ze strony wyższéj instancyi kościelnéj.

§. 251.

Gdyby się wydarzył przypadek, w niniejszéj instrukcyi nieprzewidziany, musi takowy już wedle przepisu prawa powszechnego być traktowany i rozstrzygany.

Uibersicht zum Anhange II.

Erster Abschnitt.

Von der Ehe.

Zweiter Abschnitt.

Von dem Verfahren in Ehesachen.

Przegląd do Dodatku II.

Rozdział pierwszy.

O małżeństwie.

Rozdział drugi.

O postępowaniu w sprawach małżeńskich.

